

ΠΑΝΔΩΡΑ.

1 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ, 1861.

ΤΟΜΟΣ ΙΒ'.

ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ 279.

ΟΙ ΔΥΟ ΦΑΡΩ ΤΗΣ ΕΞΟΔΟΥ.

—000—

Περὶ τὰ 2,300 ἔτη π. Χ. ἡ Αἴγυπτος διετέλει διηρημένη μεταξὺ τῆς ΙΓ' διοσπολίτιδος δυναστείας, βασιλευούσης ἐν Θήβαις καὶ τῆς ΙΔ' ζοῖτιδος δυναστείας βασιλευούσης ἐν Μέμφει, ὅτε οἱ Ἰκσῶς (Haq Shasu ἱερογλυφ.) ἢ τοὶ α βασιλεῖς παϊμένες ἢ ἐκ τῆς πετραίας ὀρμώμενοι Ἀραβίας, καὶ φεύγοντες ἀπὸ προσώπου τῶν Ἀσσυρίων, ὤρμησαν πρὸς τὴν κάτω Αἴγυπτον καὶ εἰσέβαλον εἰς αὐτὴν, ἐπὶ τῆς βασιλείας Ἀμωντιμαίου, τελευταίου βασιλέως τῆς ζοῖτιδος δυναστείας, προεχώρησαν μέχρις Ἡλιουπόλεως καὶ αὐτῆς τῆς πρωτεύουσας Μέμφεως, διελθόντες πᾶσαν τὴν χώραν ἐν πυρὶ καὶ σιδήρῳ, καὶ ἐνθρονίσαντες βασιλέα ἐν Μέμφει ἐκ τοῦ μέσου αὐτῶν Σάλατιν τινὰ ἀποκατέστησαν τελικῶς ἐν Αἴγύπτῳ· μετὰ καιρὸν ὁ Σάλατις ἐκτίσθη νέαν πρωτεύουσαν τὴν Αὔαριν παρὰ τὴν θάλασσαν ἐπὶ τῶν ἀσιατικῶν μεθορίων.

Οἱ Ἰκσῶς ἐβασίλευσαν τῆς κάτω Αἴγύπτου, ὡς ΙΖ' ἀλλόφυλος δυναστεία, 511 ὀλόκληρα ἔτη ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ κγ' μέχρι τέλους τοῦ ιη' πρὸ Χριστοῦ αἰῶνος, ἐν ᾧ ἐπὶ τῆς ἄνω Αἴγύπτου, ἐν Θήβαις, ἐβασίλευεν ἡ ΙΕ' διοσπολίτις καὶ ἡ ιστ' θιβαίτις, ἐγχώριοι δυναστεῖαι. Ὁ τελευταῖος βασιλεὺς τῆς ιστ' θιβαίτιδος δυναστείας Ρασεκὴν (Ra-sekenen ἱερογλυφ.) ἐβασίλευεν ἐπὶ τῆς ἄνω Αἴγύπτου, ὅτε ὁ τελευταῖος βασιλεὺς τῶν Ἰκσῶς Ἀπόρις ὁ Β' ἢ Ἀπε-

πίας ἐβασίλευεν ἐν Αὔαρει, ἀπόλυτος κυριάρχης τῆς κάτω Αἴγύπτου, πιστεύων εἰς ἓνα μόνον θεὸν τὸν Σουτέχ εἰς ἀντίθεσιν τῶν πολυθεϊστῶν Αἰγυπτίων, ὡς ἀναφέρει πάπυρος ἱερατικὸς τοῦ ἐν Λονδίῳ βρετανικοῦ μουσείου· « Καὶ ἐγένετο ἡ χώρα Αἴγύπτου ὑποχείριος τοῖς ἀλλοφύλοις, καὶ οὐδεὶς ἀνέστη βασιλεὺς ἢ ἐν ταῖς ἡμέραις ἐκεῖναις, καὶ ἰδοὺ ὁ βασιλεὺς Ρασεκὴν ἦν ἀπλῶς ἡγεμὸν τῆς ἄνω χώρας, ἐν ᾧ οἱ ἀλλόφυλοι ἐξηπλώθησαν καὶ ἐν αὐτῇ τῇ Ἡλιουπόλει, ἐδρεύοιτος τοῦ βασιλέως αὐτῶν Ἀπεπία ἐν τῇ πόλει Αὔαρει. Ἡ δὲ χώρα πᾶσα ἦν τούτῳ ὑποτέλης καὶ δουλεύουσα αὐτῷ ἐν παντί, καὶ φέρουσα αὐτῷ πάντα τὰ γεννήματα τῆς γῆς Αἴγύπτου. Ὁ δὲ βασιλεὺς Ἀπεπίας ἐξελέξατο ἑαυτῷ εἰς θεὸν τὸν Σουτέχ, εἰς κύριον αὐτοῦ, καὶ οὐδένα ἐλάτρευσε θεὸν ἄλλον τῶν ἐν τῇ χώρᾳ. » - - - (πρβλ. Brugsch. Hist. d' Egypte. I. p. 78.).

Ἐὰν ἀληθῶς ἡ ἐξοδος τῶν Ἰσραηλιτῶν ἐξ Αἴγύπτου ἔλαβε χώραν κατὰ τὸ ἔτος 1321 π. Χρ., ὡς θέλει ἀποδειχθῆ κατωτέρω, ἡ δὲ κατοικησις τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ ἐν Αἴγύπτῳ κατὰ τὴν Πεντάτευχον (Ἐξοδ. ιβ'. 40.) διήρκεσε 430 ἔτη, τότε ἡ ἐκεῖ διαμονὴ τοῦ Ἰωσήφ πιθανολογεῖται νὰ ἔλαβε χώραν περὶ τὰ μέσα τοῦ ιη' π. Χρ. αἰῶνος, ἢ τοὶ τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς ἀλλοφύλου τῶν Ἰκσῶς δυναστείας ἐπὶ τῆς βασιλείας Ἀπόριος τοῦ Β' ἢ τοὶ Ἀπεπίας, ὅστις κατὰ τὸν ἄνω πάπυρον ἐλάτρευεν ἓνα καὶ μόνον θεὸν ὡς οἱ Ἰσραηλιταί, εἰς τὸν ὅποιον πᾶσα ἡ χώρα ἦτο ὑποτελής καὶ δουλεύουσα ἐν παντί, φέρουσα

αὐτῶ πάντα τὰ προϊόντα τῆς γῆς, καὶ τοῦ ὁποίου ἡ κυριαρχία ἔφθανε μέχρι Ἡλιουπόλεως. Ταῦτα συμφωνοῦσι πληρέστατα μετὰ τῶν ἐν τῇ Πεντατεύχῳ περὶ τοῦ ἐπὶ Ἰωσήφ ζώντος Φαραῶ ἀναφερομένων, εἰς τὸν ὅποιον ἔδωκεν ὁ Ἰωσήφ συμβουλὴν νὰ ἀποπεμπῶσθαι πάντα τὰ γεννήματα τῆς γῆς Αἰγύπτου (Γένεσ. μ.α. 34.), καὶ ὁ ὅποιος ἔδωκε τῷ Ἰωσήφ γυναῖκα τὴν θυγατέρα Πεπερηῆ ἱερέως Ἡλιουπόλεως (μ.α. 45.) (*).

Ὁ βασιλεὺς τῆς ἄνω Αἰγύπτου Ρασεκην, ἐδρεύων ἐν τῇ πόλει Εἰλειθυία ἐτέλει φόρους τῷ ἀλλοφύλῳ βασιλεῖ τῆς κάτω Αἰγύπτου Ἀπεπία, ἀλλ' ὁ διάδοχος αὐτοῦ Ἄμωσις, πρῶτος βασιλεὺς τῆς Ἠ' διοπολιτικῆς δυναστείας (1706—1681 π. Χρ.), κινήσας πόλεμον κατὰ τοῦ βασιλέως τῶν Ἰκσῶς Ἀπεπία, καὶ ἐκπολιορκήσας Αὔκριν τὴν ὄχυρὰν αὐτοῦ ἔδραν διὰ ξηρᾶς καὶ διὰ θαλάσσης, ἐδίωξε τοὺς νομάδας μέχρι τῆς ἐν Χαναὰν κειμένης πόλεως Σαρουέν (Sharuen ἱερογλυφ.), καὶ οὕτως ἐξόντωσε διὰ παντός τὴν ἀλλοφυλὸν τῶν Ἰκσῶς δυναστείαν.

Τὸ ἱστορικὸν τῆς ἐπαναστάσεως τῆς Αἰγύπτου κατὰ τῶν Ἰκσῶς διέσωσεν ἡμῖν ἐκτός τοῦ Μανέθωνος, καὶ ἐπιγραφή ἐπιτύμβιος στρατηγοῦ τινος τοῦ βασιλέως Ἀμώσιος, φέροντος τοῦ βασιλέως τὸ ἴδιον ὄνομα, καὶ λαβόντος μέρος ἐνεργὸν εἰς τὸν ὑπὲρ πατρίδος ἀγῶνα.

α 1) Ὁ ἀρχηγὸς τοῦ ναυτικοῦ στρατοῦ Ἄμωσις, υἱὸς Ἀθούνας τῆς δεδικαιωμένης - - - 4) - - λέγει τὴν νεότητά μου διήλθον ἐν τῇ ὄχυρᾳ πόλει Εἰλειθυία, καὶ ὁ πατήρ μου ἦτο στρατηγὸς τοῦ βασιλέως Ρασεκηνος τοῦ δεδικαιωμένου Βαθᾶς 5) υἱὸς τῆς Ρουάν ἦτο τὸ ὄνομά του. Ἰδοὺ ἐγὼ κατέστην ἀρχηγὸς ἀντ' αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ πλοίου α Μόσχος ἢ ἐν ἡμέραις τοῦ κυρίου τῆς ἄνω χώρας καὶ τῆς κάτω, Ἡλίου κυρίου τοῦ Λεοντοθύμου, Ἀμώσιος τοῦ δεδικαιωμένου. 6) Νέος ἦμην καὶ οὐκ ἐγίνωσκον ἐμαυτῷ γυναῖκα, καὶ ἔφερον ἔτι τὸν χιτῶνα τῶν ἐφήβων κτησάμενος δὲ οἶκον ἰδοὺ διατάγην ἵνα ἐπιβιβασθῶ 7) μετὰ τοῦ στόλου τοῦ βορρᾶ ἵνα λάβω μέρος ἐν τῷ πολέμῳ ἡ ὑπηρεσία μου ἦν ἵνα ἐπωμαι τῷ κυριάρχῳ ἀνχθαίνοντι τὸ ἄρμα. 8) Καὶ ἐν τῷ πολιορκεῖσθαι τὴν Αὔκριν ἐγὼ ἐπολέμουν ἰστάμενος ἐμπροσθεν τῆς Αὐτοῦ ἱερᾶς Μεγαλειότητος, καὶ ἰδοὺ προσήγον 9) τῷ ἐχθρῳ πλοίῳ Σιάμ-Μὲν νέφερ ἡ ναυμαχία ἐγένετο ἐπὶ τῶν καλουμένων ὑδάτων τῆς Αὐάρεως ἐκεῖ ἀνέδειξα τὴν ἀνδρίαν μου, 10) καὶ ἀπέκοψα μίαν ἐχθρῆκην χεῖρα. Ὁ ἔπαινος τοῦ βασιλέως ἐγένετο ἐπ' ἐμὲ, καὶ περιέθηκάν κλοιὸν χρυσοῦν περὶ τὸν τράχηλόν μου ἐπὶ ἀνδρία, καὶ ἰδοὺ ἐγένετο καὶ ἐτέρα ναυμαχία ἐν τῇ αὐτῇ θέσει, καὶ πάλιν ἀνέδειξα τὴν ἀνδρίαν μου 11) ἰδοὺ γάρ

ἀπέκοψα καὶ πάλιν μίαν χεῖρα, καὶ ἐκ δευτέρου περιέθηκάν χρυσοῦν κλοιὸν περὶ τὸν τράχηλόν μου. Καὶ μάχη ἐγένετο περὶ τὸν νότον τοῦ φρουρίου, 12) καὶ ἰδοὺ συνέλαβον αἰχμάλωτον ἄνθρωπον ζῶντα ἐπορεύθη δὲ πρὸς τὴν θάλασσαν ἄγων τὸν αἰχμάλωτον μετ' ἐμοῦ, καὶ ὑφίστάμενος μάχην ἐν τῷ ἀπέρχεσθαι 13) ἀπὸ τοῦ φρουρίου τέλος ἤγαγον αὐτὸν ἐπὶ τῶν ὑδάτων ὁ ἔπαινος τοῦ βασιλέως ἐγένετο ἐπ' ἐμὲ, καὶ ἰδοὺ ἐτιμήθη καὶ πάλιν διὰ χρυσοῦ κλοιοῦ. — 14) Ἐάλω δὲ ἡ ὄχυρὰ πόλις Αὐάρις, ἐγὼ δὲ ἠχμαλώτισα ἄνδρα ἕνα καὶ γυναῖκα δύο, ὁμοῦ τρεῖς κεφαλάς, οὓς ἡ Αὐτοῦ ἱερὰ Μεγαλειότης ἐκυρώσατο ἐμοὶ εἰς δούλους. 15) Ἐπολιορκήσαμεν δὲ καὶ τὴν πόλιν Σαρουάν, ἣτις ἐάλω τὸ τρίτον ἔτος τῆς Αὐτοῦ ἱερᾶς Μεγαλειότητος ἰδοὺ ἠχμαλώτισα καὶ ἐκεῖ δύο γυναῖκας καὶ ἀπέκοψα μίαν ἐχθρῆκην χεῖρα 6) ἐπὶ τούτῳ περιεβλήθη ἐμοὶ χρυσοῦ κλοιὸς ἐπὶ ἀνδρία, καὶ ὁ βασιλεὺς ἐκυρώσατο ἐμοὶ τοὺς αἰχμαλώτους εἰς δούλους. Ἡ Αὐτοῦ ἱερὰ Μεγαλειότης κατέσφαξεν οὕτω τοὺς ἀσιάτας νομάδας. - - - (πρὸς Brugsch. Hist. d'Égypte. I. p. 80. 81.)

Τὸ ὕψος τῆς ἐπιγραφῆς καὶ τὰ περιεχόμενα ἐνθυμίζουσιν ἡμῖν τὸ ὕψος τῆς Πεντατεύχου καὶ τοῦ Ἰωσήφ τὰς περιπετείας καὶ ὁ Ἰωσήφ ἦτο νέος (Γένεσ. μ.α. 42) καὶ οὐκ ἐγίνωσκε γυναῖκα (λθ'. 10), καὶ ὁ Φαραῶ περιέθηκε κλοιὸν χρυσοῦν περὶ τὸν τράχηλον αὐτοῦ (μ.α. 42), καὶ ἀνέβιβασεν αὐτὸν ἐπὶ τὸ ἄρμα τὸ δεύτερον τῶν αὐτοῦ (μ.α. 43). Ἰκανὴ ἀπόδειξις τῆς ταυτότητος τῶν ἐθίμων καὶ τῶν καιρῶν ἀν' ὅχι βέβαια τῶν προσώπων.

Μετὰ τὴν κατάλυσιν τῆς ἀρχῆς τῶν Ἰκσῶς, καὶ τὴν ἐνωσιν τῶν δύο στεμμάτων τῆς τε ἄνω χώρας καὶ τῆς κάτω ὑπὸ τὴν Ἠ' ἐγχώριον διοπολιτικὴν δυναστείαν (1706—1684. π. Χ.), ὁ Ἰωσήφ, ἕστις νεανίας ἔτι εἶχε περιβληθῆ ἐπὶ τοῦ τελευταίου τῶν Ἰκσῶς βασιλέως Ἀπεπία, τὴν ὑπερτάτην μετὰ τὸν βασιλέα τοῦ κράτους ἀρχὴν, ἐξήκολούθει νὰ κατοική ἐν Αἰγύπτῳ, αὐτὸς καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ, καὶ πᾶσα ἡ πανοικία τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ζήσαντος τοῦ Ἰωσήφ ἔτη ἑκατὸν δέκα (Γένεσ. ν'. 22.). α Ἐτελεύτησε δὲ Ἰωσήφ, καὶ πάντες οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ καὶ πᾶσα ἡ γενεὰ ἐκείνη οἱ δὲ υἱοὶ Ἰσραὴλ κηζήθησαν καὶ ἐπληθύνθησαν . . . καὶ κατέσφαξαν σφόδρα ἐπλήθυνε δὲ ἡ γῆ αὐτούς. » (Ἔξοδ. α. 6. 7.)

Ἠκολούθησεν ἡ 10' θηβαΐτις δυναστεία (1464—1288 π. Χρ.), α ἀνέστη δὲ βασιλεὺς ἕτερος ἐπ' Αἰγύπτου, ὅς οὐκ ἦδει τὸν Ἰωσήφ, » (Ἔξοδ. α. 8.), α τῆς βασιλείας εἰς ἄλλον οἶκον μετεληλυθυίας ὡς ὀρθῶς παρατηρεῖ ὁ Ἰωσήφ (Ἀρχαιολ. II. Θ'. I.) Εἶπε δὲ τῷ ἔθνει αὐτοῦ Ἰδοὺ τὸ γένος τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ μέγα πλῆθος, καὶ ἰσχύει ὑπὲρ ἡμᾶς δεῦτε οὖν κατασοφισώμεθα αὐτούς, μήποτε πληθυνθῆ, καὶ ἡνίκα ἂν συμβῆ ἡμῖν πόλεμος, προστεθήσονται καὶ οὗτοι πρὸς τοὺς ὑπεναντίους, καὶ ἐκπολεμήσαντες ἡμᾶς ἐξελεύσονται ἐκ τῆς γῆς » (Ἔξοδ. α. 9. 10.). Ὁ βασιλεὺς οὗτος δὲν εἶνε ἄλλος εἰ μὴ Ῥαμεσσῆς ὁ Β' Μεραμόν, ὁ ἐπικαλούμενος Σεσώω-

σις Σεσώωστρις ὁ μέγας (Ῥαμεσσῆς Μεραμόν Σέτου Σεστέσου-βᾶ ἱερογλυφ.), τρίτος βασιλεὺς τῆς 19' Θηβαΐτιδος δυναστείας (1407—1341. π. Χρ.).

Ἦτο νεώτατος τὴν ἡλικίαν Ῥαμεσσῆς ὁ Β' Σεσώωστρις, ὅτε ἀνέβη τὸν θρόνον τῶν πατέρων του, ὡς ἀποδεικνύεται ἐκ τῆς ἐξήκονταεξαετοῦς βασιλείας του, καὶ ἐξ ἐπιγραφῆς στήλης τινὸς εὐρεθείσης ἐν Δάκκῃ τῆς Νουβίας, φερούσης χρονίαν τὸ τρίτον ἔτος τῆς ἀναβάσεως αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ θρόνου καὶ ἐχρῶσης οὕτω. - - - Ἦσο παῖς ἀκόμη καὶ ἔφερες τὴν κόμην εἰς πλεξίδα· οὐδὲν μνημεῖον ἠγέρετο ἀνευ σοῦ, καὶ οὐδὲν ἐξετελεῖτο ἀνευ τοῦ νεύματός σου - - - νεανίσκος ἦτο δέκα ἐτῶν, καὶ πᾶσαι αἱ οἰκοδομαὶ διὰ χειρὸς σου ἐδέχοντο τὸν θεμέλιον λίθον. (πρὸς Brugsch Hist. d'Égypte. I. p. 137.)

Τὰς ἀπαρχὰς τῆς στρατιωτικῆς αὐτοῦ δόξης ἐδρέψατο ἐν Αἰθιοπία, ὅπου ὑπέταξεν ἐκ νέου τὸ ἐπαναστατήσαν ἀπὸ τῆς αἰγυπτιακῆς ἐπικυριαρχίας βασιλεῖον τῶν Αἰθίοπων, τὸ δὲ πέμπτον ἔτος τῆς βασιλείας του ἐστράφη κατὰ τῶν Χετταίων καὶ τῶν συμμάχων αὐτοῦ λαῶν τῆς Χανααίας χώρας. Τοὺς κατὰ τῶν Χετταίων διαρκεῖς κατὰ ξηρὰν καὶ κατὰ θάλασσαν πολέμους διηγούνται αἱ ἐπιγραφαὶ τοῦ Ἰβσαμβούλ καὶ αἱ τοῦ Ῥαμεσσῆου ἐν Θήβαις, καθὼς καὶ τὸ ἐν παύρῳ σύγγραμμα τοῦ Πενταούρου, βασιλικῆς γραμματικῆς ἐπὶ Ῥαμεσσῆ τοῦ Β', σωζόμενον ἐν τῷ βρετανικῷ μουσεῖῳ (πάπυρος Sallier, ἀριθμ. 3.). Ἀλλ' ἐπὶ τέλους μετὰ δεκαπενταετῆ πόλεμον ἐγένετο μετὰ τῶν Αἰγυπτίων καὶ Χετταίων εἰρήνη, καὶ συναμολογήθη συνθήκη περὶ φιλίας καὶ συμμαχίας καὶ ἀμοιβαίας ἐκδόσεως αὐτομόλων καὶ δούλων φυγάδων, ἐγχαράχθησα εἰς αἰῶνιον μαρτυρίαν ἐπὶ στήλης τινὸς τοῦ ναοῦ τοῦ Ἄμωνος ἐν Θήβαις, καὶ ἔχουσα οὕτως α 1) Ἐν ἔτει καὶ τῇ 24 τοῦ μηνὸς Τυβί (1387 π. Χρ.) τῆς βασιλείας Ῥαμεσσῆ Β' Μεραμόν τοῦ αἰωνοβίου - - - 2) Τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ, τῆς Αὐτοῦ ἱερᾶς Μεγαλειότητος διατριβούσης ἐν τῇ ὄχυρᾳ πόλει Ῥαμεσσῆ Μεραμόν, καὶ συντελούσης θυσίας Ἄμων Ἡλίῳ Ἰβρη φύλακι τῆς δικαιοσύνης, Τοῦμ τῷ Ἡλιουπόλεως Θεῷ προστάτῃ, - - - 3) ἦλθεν ἐκεῖ βασιλικὸς πρεσβευτὴς - - - 4) ὁ μέγας βασιλεὺς τῶν Χετταίων, Χεττασάρ, προσήχθη τῷ Φαραῶ τῷ ζῶντι, τῷ κραταῖῳ καὶ δυνατῷ, αἰτούμενος εἰρήνην - - - 12) - - - Δυνάμει εἰρήνης ἀσφαλοῦς καὶ πιστῆς συμμαχίας, ἔστωσαν ὁ μέγας βασιλεὺς τῶν Χετταίων καὶ τέκνα τῶν τέκνων αὐτοῦ φίλοι καὶ σύμμοχοι Ῥαμεσσῆ Β' Μεραμόν τοῦ μεγάλου τῆς Αἰγύπτου βασιλέως καὶ τῶν ἐγγόνων αὐτοῦ καὶ κατὰ τοὺς ὅρους τῆς προκαταρκτικῆς συνθήκης - - - 22) - - - ἐπιστραφήτωσαν οἱ φυγάδες ὅπως εἰς τὴν χώραν Ῥαμεσσῆ Β' Μεραμόν τοῦ μεγάλου τῆς Αἰγύπτου βασιλέως εἰ δὲ προσέλθωσι τῷ μεγάλῳ βασιλεῖ τῶν Χετταίων, μὴ ἔστωσαν δεκτοὶ παρὰ τῷ μεγάλῳ βασιλεῖ τῶν Χετταίων, ἀλλ' ὁ μέγας τῶν Χετταίων βασιλεὺς ἐπιστρέψάτω αὐτούς τῷ Φαραῶ τῷ μεγάλῳ, τῷ ἐκλεκτῷ τοῦ Ἡλίου, τῷ μεγάλῳ βασιλεῖ τῆς Αἰγύπτου -

- - - 23) - - - εἰ δὲ ἐλθῶσιν ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Χετταίων, ἵνα δούλοι γένωνται ἐκεῖ ἀλλοτρίων, μὴ ἔστωσαν δεκτοὶ ἐν τῇ Χετταίᾳ χώρᾳ ἀλλ' ἐπιστραφήτωσαν Ῥαμεσσῆ Β' Μεραμόν τῷ μεγάλῳ βασιλεῖ τῆς Αἰγύπτου. - - - (Brugsch. Geographie. II. S. 29. 30.). Τὰ τελευταῖα τῆς συνθήκης ἀρθρα ἀπέδλεπον βέβαια τοὺς Ἰσραηλίτας, ἵνα μὴ προστεθῶσι καὶ οὗτοι ποτὲ πρὸς τοὺς ὑπεναντίους καὶ ἐξέλθωσιν ἐκ τῆς γῆς » (Ἔξοδ. α. 9. 10.).

Καὶ ἐπέστησεν αὐτοῖς [ὁ βασιλεὺς] ἐπιστάτας τῶν ἔργων, ἵνα κακώσωσιν αὐτοὺς ἐν τοῖς ἔργοις καὶ φκοδόμησαν πόλεις ὄχυράς τῷ Φαραῶ τὴν τε Πιθῶμ καὶ Ῥαμεσσῆ, - - - καὶ κατεδυνάστευσαν οἱ Αἰγύπτιοι τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ βία καὶ κατωδύνων αὐτῶν τὴν ζωὴν ἐν τοῖς ἔργοις τοῖς σκληροῖς, τῷ πληρῷ καὶ τῇ πλινθείᾳ, καὶ πᾶσι τοῖς ἔργοις τοῖς ἐν τοῖς πεδίοις, κατὰ πάντα τὰ ἔργα, ὠνκατεδουλοῦντο αὐτοὺς μετὰ βίας » (Ἔξοδ. α. 11. 13. 14.).

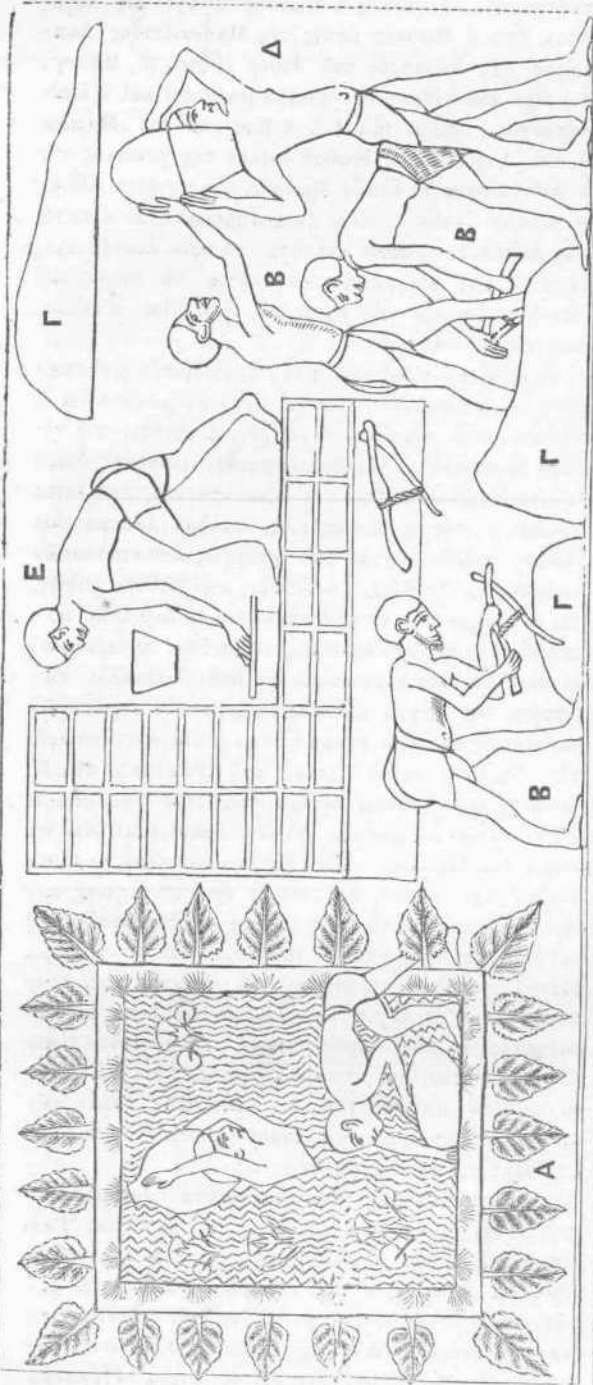
Ἐπὶ παύρῳ τινὸς ἱερατικοῦ (τῆς συλλογῆς Δ' Ἀναστάση, ἀριθμ. 3. σελ. 3.) τῶν χρόνων Ῥαμεσσῆ Β' τοῦ Σεσώωστριος, μετὰ τῶν ἄλλων ὑπάρχει καὶ ἡ ἀκόλουθος σημείωσις α ἵνα συντελεσθῶσι τὰ ἔργα ἡ δώδεκα ἐτῶν ἠχθησαν ὁ λαὸς ἐν τῷ πληρῷ καὶ τῇ πλινθείᾳ καὶ ἐν τοῖς ἔργοις τοῖς ἐν τῇ πόλει Πιθῶμ, ἵνα τελεσῶσι τὴν πλινθειαν τὴν καθήκουσαν ἀνὰ πᾶσαν ἡμέραν ἀδιακόπως καὶ ἀνεκαταπαύσεως ἀπὸ τῆς πλινθουργίας - - - ὅτι δὲ ὑπὸ τὴν λέξιν λαὸς δὲν ὑπονοοῦνται οἱ Αἰγύπτιοι, ἀλλ' οἱ πάροικοι καὶ δούλοι Ἰσραηλίται καὶ λοιποὶ Ἀσιαῖται, μαρτυρεῖ ὁ Διόδωρος λέγων (I. 56.) ὅτι Σεσώωσις α - - - πρὸς τὰς ἐργασίας τῶν μὲν Αἰγυπτίων οὐδένα παρέλαβε, δι' αὐτῶν δὲ τῶν αἰχμαλώτων ἅπαντα κατεσκεύασε, δι' ὅπερ ἐπὶ πᾶσι τοῖς ἱεροῖς ἐπέγραψεν ὡς οὐδεὶς ἐγχώριος εἰς αὐτὰ μεμόχθηκε » (πρὸς καὶ Ἡρόδ. II. 408.).

Ἡ πόλις Πιθῶμ (Πα-χτούμ ἱερογλυφ.) πρότην φοράν ἀναφέρεται εἰς τὸν περὶ οὗ ὁ λόγος πάπυρον, σημαίνουσα πόλιν ὄχυρὰν, πολλῶν μάλιστα μετὰ τὸν Ῥιπτόν προσδιορισμὸν τοῦ Ῥαμεσσῆ Μεραμόν ἔστι δὲ Πιθῶμ ἡ παρ' Ἡροδότῳ (II. 158.) Πάτουμον, καὶ παρὰ τοῖς μεταγενεστέροις Ἕλλησι καλουμένη Ἡρώων πόλις, καθὼς φαίνεται ἐκ τῆς παραβολῆς τῆς μεταφράσεως τῶν ἑβδομήκοντα μετὰ τοῦ ἐβραϊκοῦ κειμένου (Γένεσ. μ.α. 28') μεταφράζεται παρὰ τῶν ἑβδομήκοντα ἀλεξανδρινῶν ἑλληνιστῶν α καθ' Ἡρώων πόλιν ἐν γῇ Ῥαμεσσῆ, ἐν ᾗ ἡ αἰγυπτιακὴ ἐκκλησιαστικὴ μεταφρασις φέρει α Πιθῶμ ἐν Ῥαμεσσῆ ». Τὰ ἐρείπια τῆς Πιθῶμ ἐπὶ Ῥωμαίων ἔφερον τὸ ὄνομα Vicus Iudaeorum, καὶ τὴν σήμερον ὀνομάζονται ἀραβιστὶ Τέλλ' Ἰαχουδῆς ἢ τοὶ ἐβραιοχώριον.

Ἡ πόλις Ῥαμεσσῆ (Ἰαα Ῥαμεσσῆ Μεραμόν, ἱερατικῶς) ἐκ τοῦ ἰδίου τῆς ὀνόματος ἐμφαίνει καὶ τὸν κτίστην, ἐν ᾗ ἐπὶ τῶν ἐρείπιων τῆς, τὰ νῦν Ἄβου Κάσιπ ἀραβιστὶ, καὶ σήμερον ἀκόμη σώζονται

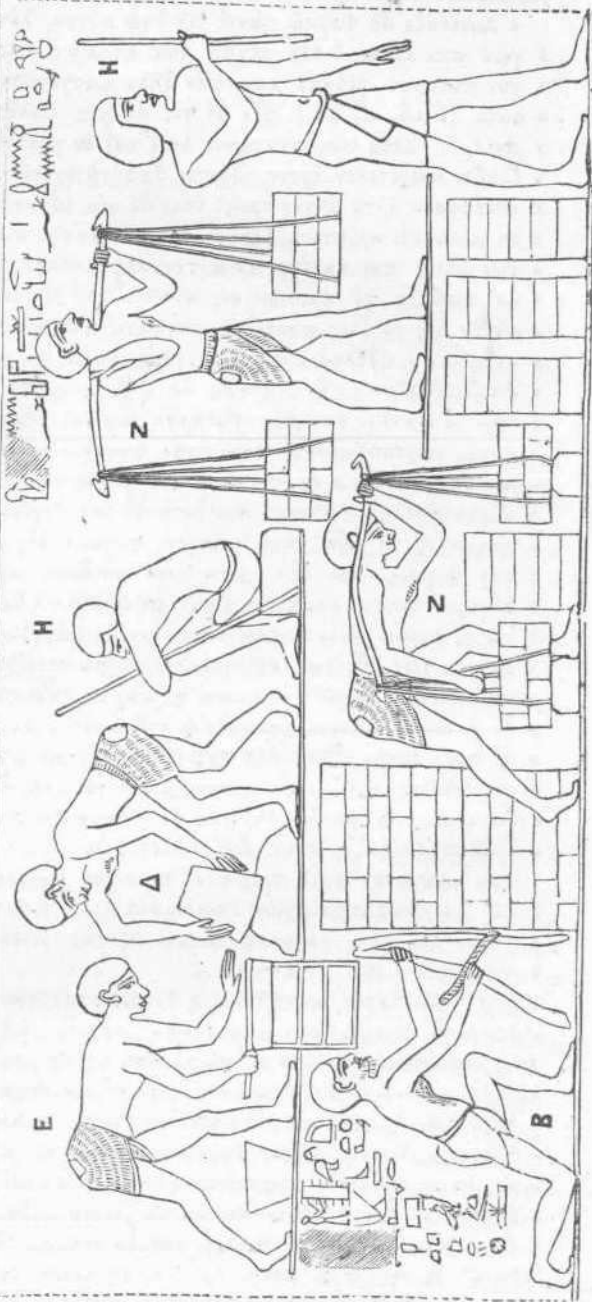
(*) Ὅτι ἡ δυναστεία καθ' ἣν ὁ Ἰωσήφ διατέλει εἰς Αἰγύπτου ἦτο ἡ τῶν Ἰκσῶς, παρεβλήθησαν πάντες ἀρχαῖοι τε καὶ νέοι τῆς ἐβραϊκῆς ἀρχαιολογίας συγγραφεῖς. (πρὸς Ἰωσήφ. κατὰ Ἀπίων I. 14—16, καὶ 26—31. — Jahn. Bibl. Archaeolog. I. A. S. 27. — Rosenmüller Bibl. Geograph. III. S. 310 κλπ.)

έγγεγλυμμένοι οί θυραί 'Ραμεσσῆ τοῦ Β' Μεραιούν Σεσώστριος μετὰ τῶν βασιλικῶν ὀνομάτων καί τίτλων. Κατὰ τὸ ποίημα τοῦ βασιλικῆ γραμματέως καί ποιητοῦ ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ Σεσώστριος, Πενταούρ,

Τοιογραφία ναύκου τινός ἐπιταφίου εἰς Ἀδδ-ἑλ-Κούρα τῶν Θεῶν, ἀπὸ τῶν χρόνων Τωθμώσιος τοῦ Γ' (1625-1577 π. Χρ.), περιτώσα αἰγυμάλωτους καὶ δούλους ἐκ Συρίας καὶ Παλαιστίνης, ἐργαζομένους ἐν τῷ πηλῷ καὶ τῇ πλινθείᾳ.
Α. Δεξαμενὴ ὕδατος· τὸ ἱερὸν ἄνθος, νυμφαῖα λωτὸς αἰγυπτία ἐπιπλέουσα ἐπὶ τῶν ὕδατων κύκλωθεν παρὰ τὰς ὄχθας, τὸ χόρτον ἄγι, καὶ πῖριξ δένδριστοιχίαι νειλωτικῆς ἀκακίας· βῆσ αἰγυμάλωτοι ἀντλοῦσιν ὕδωρ καὶ πληροῦσι τὰς στάμους

τὸ ὁποῖον « ἐγγράφη ἐν ἔτει ζ', τὴν δευτέραν ἡμέραν τοῦ μηνὸς Παῦνι, τῆς βασιλείας τοῦ Φαραῶ κυρίου τῆς δικαιοσύνης, υἱοῦ τοῦ Ἥλιου, 'Ραμεσσῆ Β' Μεραιούν τοῦ αἰωνοβίου, ὁ βασιλεὺς 'Ραμεσσῆ· ὁ Β' Μεραιούν Σέσωστρις, μετὰ μεγάλην τιμᾶ

αὐτῶν. — ΒΒΒΒ. Δούλοι σκαφεῖς κατεργαζόμενοι τὸν πηλόν. — ΓΓΓ. Σωροὶ πηλοῦ κατεργασμένου. — ΔΔ. Ἀγχοφόροι μεταφέροντες τὸν πηλόν. — ΕΕ. Πλινθουργοί. — ΖΖ. Ἀγχοφόροι μετακομίζοντες τὰς πλίνθους. — ΗΗ. Ἐπιστάται τῶν ἔργων.
Ἡ ἐπιγραφὴ ἄνωθεν ἀναφέρει. « Αἰγυμάλωτοι ἀχθέντες παρὰ τῆς ἱερᾶς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος, ἵνα κτίσωσι τὸν ναὸν τοῦ ἑαυτοῦ [πατρὸς] Ἀμμωνος, ἢ δὲ κάτωθεν ἐπιγραφῆ, ὅτι « οἱ αἰγυμάλωτοι κατεργάζονται πλίνθους. ἵνα χρησιμεύσωσιν εἰς οἰκοδομήν τοῦ ναοῦ [τοῦ Ἀμμωνος] ἐν Θήβαις.»

νικῆν ἐπὶ τῶν Κατταίων καὶ τῶν συμμάχων αὐτῶν τὴν ἐνάτην ἡμέραν τοῦ ἐνδεκάτου μηνὸς Ἐπιφι, τοῦ πέμπτου ἔτους τῆς βασιλείας τοῦ (1403 π. Χρ.), εἰσῆλθε θριαμβεύων περὶ τὰ τέλη τοῦ αὐτοῦ ἔτους ἐν τῇ ὁμωνύμῳ πόλει 'Ραμεσσῆ, ὅθεν αὐτὴ φαίνεται ὅτι ἐκτίσθη τὰ πρῶτα ἔτη τῆς βασιλείας τοῦ.

« Συνέταξε δὲ Φαραῶ παντὶ τῷ λαῷ αὐτοῦ, λέγων· πᾶν ἄρσεν, ὃ ἐάν τεχθῆ τοῖς ἑβ-αίοις, εἰς τὸν ποταμὸν ῥίψατε καὶ πᾶν θῆλυ ζωογονεῖτε αὐτὸ (Ἐξοδ. ἀ. 22.). Ἦν δὲ τις ἐκ τῆς φυλῆς Λεὶ, ὃς ἔλαβε τῶν θυγατέρων Λεὶ καὶ ἐν γαστρὶ ἔλαβε, καὶ ἔτεκεν ἄρσεν, ἰδόντες δὲ αὐτὸ ἄστειον, ἐσκέπασαν αὐτὸ μῆνας τρεῖς· ἐπεὶ δὲ οὐκ ἐδύναντο αὐτὸ εἶ κρύπτειν, ἔλαβεν αὐτῷ ἡ μήτηρ αὐτοῦ θίσιν, καὶ κατέχριεν αὐτὴν ἀσφαλτοπίσση, καὶ ἐνεβάλε τὸ παιδίον εἰς αὐτήν, καὶ ἔθηκεν αὐτὴν εἰς τὸ ἔλος παρὰ τὸν ποταμὸν, καὶ κατέσκόπευεν ἡ ἀδελφὴ αὐτοῦ μακροῦθεν μαθεῖν, τί τὸ ἀποβιζόμενον αὐτῷ· κατέβη δὲ ἡ θυγάτηρ Φαραῶ λούσασθαι ἐπὶ τὸν ποταμὸν· καὶ αἱ ἄθραι αὐτῆς παρεπορεύοντο παρὰ τὸν ποταμὸν· καὶ ἰδοῦσα τὴν θίσιν ἐν τῷ ἔλει, ἀποστείλασα τὴν ἄθραν ἀνείλατο αὐτήν· ἀνοίξασα δὲ ὄρξ παιδίον κλαῖον ἐν τῇ θίσει· καὶ ἐφείσατο αὐτοῦ ἡ θυγάτηρ Φαραῶ, καὶ ἔφη· ἀπὸ τῶν παιδίων τῶν Ἑβραίων τοῦτο· καὶ εἶπεν ἡ ἀδελφὴ αὐτοῦ τῇ θυγατρὶ Φαραῶ· θέλεις καλέσω σοὶ γυναῖκα τροφεύου· ἡ δὲ εἶπεν ἡ θυγάτηρ Φαραῶ· πορεύου· ἔλθοῦσα δὲ ἡ νεάνις ἐκάλεσε τὴν μητέρα τοῦ παιδίου· εἶπε δὲ πρὸς αὐτήν ἡ θυγάτηρ Φαραῶ, διατήρησόν μοι τὸ παιδίον τοῦτο, καὶ θήλασόν μοι αὐτὸ, ἐγὼ δὲ δώσω σοὶ τὸν μισθόν. Ἐλαβε δὲ ἡ γυνὴ τὸ παιδίον καὶ ἐθήλαξεν αὐτό. Ἄνδρυνθέντος δὲ τοῦ παιδίου εἰσήγγαγον αὐτὸ πρὸς τὴν θυγατέρα Φαραῶ, καὶ ἐγενήθη αὐτῇ εἰς υἱόν· ἐπωνόμασε δὲ τὸ ὄνομα αὐτοῦ Μωϋσῆν, λέγουσα· ἐκ τοῦ ὕδατος αὐτὸν ἀνείλωμην (Ἐξοδ. β'. 1-10.).

Ταῦτα ἡ Πεντάτευχος περὶ τῆς γεννήσεως τοῦ Μωϋσέως, αἱ δὲ πράξεις τῶν Ἀποστόλων (κεφ. ζ'. 18-22.) ποιοῦσι μείαν τοῦ αὐτοῦ συμβάντος ὡς ἀκολουθῶς· - - - α κῆρσεν ὁ λαὸς καὶ ἐπληθύνθη ἐν Αἰγύπτῳ, ἄχρι οὗ ἀνέστη βασιλεὺς ἕτερος, ὃς οὐκ ἤδει τὸν Ἰωσήφ. Οὗτος κατασοφισάμενος τὸ γένος ἡμῶν, ἐκένωσε τοὺς πατέρας ἡμῶν, τοῦ ποιεῖν ἔκθετα τὰ βρέφη αὐτῶν, εἰς τὸ μὴ ζωογονεῖσθαι. Ἐν ᾧ καιρῷ ἐγεννήθη Μωϋσῆς, καὶ ἦν ἄστεϊος τῷ Θεῷ· ὃς ἀνετρέφη μῆνας τρεῖς ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ· ἐκτεθέντα δὲ αὐτὸν, ἀνείλατο αὐτὸν ἡ θυγάτηρ Φαραῶ, καὶ ἀνεθρέψατο αὐτὸν ἐν τῇ εἰς υἱόν· καὶ ἐπαιδεύθη Μωϋσῆς πάσῃ σοφίᾳ Αἰγυπτίων.

Ὁ Ἰώσηπος ἐξ ἄλλου μέρους (Ἀρχαιολ. II. θ') προσθέτει, ὅτι ἡ θυγάτηρ Φαραῶ ἡ ἀναθρέψασα τὸν Μωϋσῆν ὀνομάζετο Θερμοῦθις, καὶ ὅτι ὁ Μωϋσῆς υἰοθετήθη παρ' αὐτῆς καὶ παιδεύθη· ἐν πάσῃ σοφίᾳ, ἅμα ἡλικιωθεὶς διορίσθη στρατηγὸς τοῦ κατὰ τῆς ἐπαγαστησῆς Αἰθιοπίας σταλέντος στρατοῦ·

ὅτι νικήσας τοὺς ἐχθροὺς ἐδίωξεν αὐτοὺς μέχρι τῆς πρωτεύουσας αὐτῶν Σαβᾶς, τὴν ὁποίαν καὶ ἐπολιόρηκην, ὅτε Θάρβις ἡ θυγάτηρ τοῦ βασιλέως τῶν Αἰθιοπῶν ἐρασθεῖσα αὐτῷ παρέδωκεν αὐτῷ τὴν πόλιν· ταύτην οὖν νυμφευθεὶς ὁ Μωϋσῆς ἤγαγεν εἰς Αἴγυπτον. Ὅτι ὁ Μωϋσῆς ἐκτὸς τῆς Μαδιανίτιδος Σεπφώρας τῆς θυγατρὸς τοῦ Ἰσθὸρ (Ἐξοδ. β'. 21. γ'. 4.) εἶχε καὶ Αἰθιοπίδα γυναῖκα μαρτυρεῖ καὶ ἡ Πεντάτευχος (Ἀριθμ. ιβ'. 4.). « Καὶ ἐλάλησε Μαριάμ καὶ Ἀαρὼν κατὰ Μωϋσῆν ἕνεκεν τῆς γυναίκος τῆς Αἰθιοπίσσης ἣν ἔλαβε Μωϋσῆς, ὅτι γυναῖκα Αἰθιοπίσσαν ἔλαβε. » Ἄλλ' ἐκεῖ ἀποσιωπᾶται ἡ κατὰ τῆς Αἰθιοπίας χώραν λαβούσα τὸ πρὶν ἐκστρατεία, ἐν ᾗ εἰς τὰς ἐπιγραφὰς ἀπαντᾶται τὸ ὄνομα τοῦ Μωϋσέως μεταξὺ τῶν κατὰ τῆς Αἰθιοπίας σταλέντων ποτὲ στρατηγῶν.

Ὡς γνωστὸν οἱ ἐξ Αἰγύπτου ἐν Αἰθιοπία καθιστάμενοι στρατιωτικοὶ διοικηταὶ ἦσαν ἡγεμονόπαιδες ἢ ἐκ βασιλικῆς αἵματος νομάρχαι, φέροντες τὸν τίτλον Σουτεν-σέν ἢ τοὶ βασιλόπαιδες (princes) διαρκούσης δὲ ἐν Αἰγύπτῳ τῆς ἐξικονταετοῦς βασιλείας 'Ραμεσσῆ τοῦ Β' Σεσώστριος, πολλὰ ἐκστρατεία ἔλαβον χώραν κατὰ τῶν συνεχῶς ἀποστατουσῶν μαύρων τῆς Νουβίας, Αἰθιοπίας καὶ Βεθύης φυλῶν, καὶ ἐν τῷ μεταξὺ ἐπτὰ διετέλεσαν ἐν Αἰθιοπία ἀλληλοδιαδόχως ἀντιβασιλεῖς, αἰγυπτίῳ κυβερνήται· αἱ ποικίλαι στοαὶ τοῦ ναοῦ ἐν Βεθ-ἡλ-Οὐάλλι παριστώσι τὰς μάχας καὶ εἰκόνας τῶν στρατηγῶν καὶ διοικητῶν, ὅσοι ἐγγράμματα ποτὲ ἀντιβασιλεῖς τῆς Νουβίας καὶ Αἰθιοπίας ἐπὶ 'Ραμεσσῆ τοῦ Β' Σεσώστριος, φέροντες τίτλον αὐτοῦ τοῦ βασιλέως ἢ τοὶ πρίγκιψ' μεταξύ αὐτῶν ἀναφέρεται καὶ τὸ ὄνομα τοῦ Μωϋσέως (Μέσ, Μέσου, ἱερογλυφ.). Εἶναι ἀληθὲς ὅτι Μώου καὶ Μῶ ἐν αἰγυπτίᾳ φωνῇ καὶ ἑβραϊστὶ σημαίνει τὸ ὕδωρ (Μωῦα καὶ Μᾶ ἀραβιστὶ), καὶ ὁ ἑβραῖος τῆς Ἐξόδου συγγραφεὺς ἐκ τοῦ ἐτύμου τοῦτου παράγει τὸ ὄνομα τοῦ ἐξαγαγόντος τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ ἐξ Αἰγύπτου· ἀλλὰ τοῦ ὀνόματος ὁ σχηματισμὸς ἐν ταῖς ἱερογλυφικαῖς ἐπιγραφαῖς εἶναι Μέσ καὶ Μέσου, καὶ σημαίνει βρέφος, παιδίον, ἦτοι τὸ παιδίον κατ' ἐξοχὴν, τὸ υἰοθετηθὲν παρὰ τῆς αὐλῆς τοῦ βασιλέως, (l' enfant trouvé de la cour ὡς ἤθελε τις εἰπεῖ σήμερον.)

Ἀνακεφαλαιούντες τὰ προεκτεθέντα δυνάμεθα ἐν συνόψει νὰ πορισθῶμεν τὰς ἐξῆς περὶ βασιλείας 'Ραμεσσῆ τοῦ Β' καὶ τοῦ συγχρόνου τοῦ Μωϋσέως πληροφορίας. 'Ραμεσσῆς, ὁ Β' Μεραιούν Σεσώστριος Σέσωστρις ὁ μέγας ἀνέβη τὸν Ἰβρῶν τῶν πατέρων του δεκαετῆς τῆν ἡλικίαν, καὶ πᾶσαι αἱ δημόσιοι οἰκοδομαὶ καὶ νέαι πόλεις διὰ χειρὸς αὐτοῦ ἐδέχοντο τὸν θεμελίον λίθον· εἰς τὰς οἰκοδομὰς δὲν ἄφηνε νὰ μαζθῆ οὐδεὶς τῶν ἐγγυρίων, ἀλλὰ πάσας τὰς ἐργασίας διὰ τῶν αἰγυμάλωτων καὶ δούλων κατεσκευάζεν· αἱ πόλεις Πιθώμ καὶ 'Ραμεσσῆ ἰδίως ἐκτίσθησαν διὰ χειρῶν τῶν ἐν δουλείᾳ καταδικασμένων Ἰσραηλιτῶν, ἀλλ' ἡ κτίσις αὐτῶν διαρκέσασα δώδεκα ἔτη φαίνεται ὅτι ἤρχισεν ἀπὸ τοῦ προκατόχου· ἀκόμη Φαραῶ Μενεφθῆ-Σηθῶ τοῦ Α', καθ' ὅτι 'Ραμεσσῆς

ὁ Β' Σέσωστρις, τὸ πέμπτον ἤδη ἔτος τῆς βασιλείας καὶ ἐπομένως τὸ δέκατον πέμπτον τῆς ἡλικίας του εἰσῆλθε θριαμβεύων ἐν τῇ ἑμῶν ὄχυρῃ πόλει Ραμεσσή. Ἐπειδὴ δὲ ὁ Μωϋσῆς ἐγεννήθη τὰ πρῶτα ἔτη μετὰ τὴν κτίσιν τῆς πόλεως ταύτης, κατὰ τὴν Πεντάτευχον, ἄρα ἡ γέννησις του συμπίπτει τῷ ἕκτῳ ἔτει τῆς βασιλείας ἢ τοῖς δέκατῳ ἕκτῳ ἔτει τῆς ἡλικίας τοῦ Φαραῶ Ραμεσσή τοῦ Β' Σέσωστριος. Τοῦτο θέλει ἐπιβεβαιωθῆ καὶ ἐκ τῶν κατωτέρω, ὁ Μωϋσῆς, ὡς θέλει ἀποδειχθῆ διὰ τῆς Πεντάτευχου, ἐξήγαγε τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ ἐξ Αἰγύπτου τὸ ὄγδοον ἔτος τῆς βασιλείας ἐτέρου Φαραῶ, τοῦ διαδεξαμένου τὸν τελευταίαντα ἐν τῷ μεταξύ Φαραῶ τῆς καταδυναστεύσεως καὶ κακώσεως τοῦ λαοῦ τῶν Ἑβραίων. Κατὰ Μανέθωνα, Ραμεσσή ὁ Β' Σέσωστρις ἐβασίλευσεν 66 ἔτη, ὁ δὲ διαδόχος αὐτοῦ Μενεφθᾶς ὁ Α' 20 ἔτη ὅθεν τεθέντος τοῦ ἕκτου ἔτους τῆς βασιλείας Ραμεσσή τοῦ Β' Σέσωστριος ὡς ἔτους τῆς γεννήσεως τοῦ Μωϋσῆος, τὸ ὄγδοον ἔτος αὐτοῦ ἔτος συμπίπτει ἀκριβῶς τῷ εἰκοστῷ καὶ τελευταίῳ ἔτει τοῦ Φαραῶ Μενεφθᾶ τοῦ Α'. Ἐναργέστερον δὲν δύναται νὰ ἀποδειχθῆ ἡ συμφωνία τῶν αἰγυπτιακῶν μνημείων μετὰ τῶν αἰγυπτίων ἱστορικῶν καὶ τῆς ἱερᾶς τῶν Ἑβραίων Γραφῆς, καὶ ἐπομένως ἡ ἀλήθεια αὐτῆ τῶν πραγμάτων. Μία καὶ μόνη ἀναφέρεται κατὰ τὰ φαινόμενα δυσκολία καὶ ἀντίφασις εἰς τὰ προλεχθέντα γεννηθέντος τοῦ Μωϋσῆος τὸ ἕκτον ἔτος τῆς βασιλείας Ραμεσσή τοῦ Β' Σέσωστριος, καὶ ἐπομένως τὸ δέκατον ἕκτον ἔτος τῆς ἡλικίας τοῦ Φαραῶ, πῶς ἠδύνατο τὸ παιδίον Μωϋσῆος νὰ εὐρεθῆ καὶ υἱοθετηθῆ παρὰ τῆς θυγατρὸς τοῦ Φαραῶ, ἐν ᾧ οὗτος φυσικῶς δὲν ἠδύνατο νὰ ἔχη εἰς τοιαύτην ἡλικίαν τοιαύτην θυγατέρα; Εἶνε ἀληθὲς ὅτι ἡ αὐτοῦ ἱερὰ Μεγαλειότης ἐν τῷ χρονικῷ διαστήματι ἐζηκονταξαστοῦς βασιλείας καὶ ζωῆς ἐβδομήκοντα ἔξ ἔτων ἀπέκτισεν ἐκ τῶν τριῶν νομίμων αὐτοῦ συζύγων καὶ τῶν πολυπληθῶν αὐτοῦ παλλακίδων 111 υἱοὺς καὶ 59 θυγατέρας, ἐκ τῶν ὁποίων 23 υἱοὶ καὶ 13 θυγατέρες ἐξῆσαν ἵνα εὐθάσῃ τὴν ἐφηβὸν ἡλικίαν ἀλλὰ κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς γεννήσεως τοῦ Μωϋσῆος δὲν ἠδύνατο νὰ ἔχη τέκνα ὁ Φαραῶ, μὴ ὡν ὁ ἴδιος ἐνήλιξ. Ἐνταῦθα ὅμως δὲν πρέπει νὰ λησμονήσωμεν, ὅτι ἡ Πεντάτευχος καὶ αἱ πράξεις τῶν ἀποστόλων ὁμιλοῦσαι περὶ θυγατρὸς Φαραῶ, δὲν ὀρίζουσιν ἀκριβῶς περὶ αὐτῆς, ὅτι ἦτο ἡ θυγάτηρ τοῦ βασιλεύοντος Φαραῶ, ἢ τοῖς Ραμεσσή τοῦ Β' Σέσωστριος, ἀλλ' ἀπλῶς ὅτι ἦτο θυγάτηρ Φαραῶ, ἢ τοῖς θυγάτηρ βασιλέως, ἡγεμονίς ἐκ βασιλικῆς αἵματος (Princesse royale), ἡτις ἠδύνατο νὰ ἦνε ἀδελφὴ τοῦ βασιλεύοντος Φαραῶ καὶ θυγάτηρ τοῦ προκατόχου. Κατὰ τὸ τυπικὸν τῆς φαραωνικῆς αὐλῆς ὁ τίτλος «υἱὸς ἢ θυγάτηρ Φαραῶ» ἀπεδίετο οὐχὶ μόνον εἰς τοὺς πραγματικούς υἱοὺς καὶ θυγατέρας τοῦ βασιλεύοντος Φαραῶ, ἀλλὰ καὶ εἰς τοὺς λοιποὺς ἐξ αἵματος συγγενεῖς, ἰσοδυναμῶν μὲ τὸν καθ' ἡμᾶς τίτλον «πρίγκιψ» καὶ αὐτὸς ἀκόμη ὁ Μωϋσῆς ἔφερε τὸν τίτλον «βασιλέως υἱός» (Suten-sen ἱερογλυφ.) ἐν ταῖς

ἐπιγραφαῖς, οὐχὶ μόνον ζώντος Ραμεσσή τοῦ Β' Σέσωστριος, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τοῦ διαδόχου του Μενεφθᾶ τοῦ Α', ὡς θέλομεν ἰδεῖ κατωτέρω, ἀποδεικνυμένης οὕτως ἐναργῶς τῆς πραγματικῆς υἱοθετήσεως αὐτοῦ ἐν τῇ τότε φαραωνικῇ αὐλῇ ὥστε καὶ αὐτὴ ἢ κατὰ τὰ φαινόμενα ἀντίφασις, δύναται νὰ χρησιμεύσῃ ὡς ἀπόδειξις μᾶλλον τῆς ἀληθείας τῶν παραδόσεων τῆς Πεντάτευχου.

«Μετὰ δὲ τὰς ἡμέρας τὰς πολλὰς ἐκεῖνας ἐτελεύτησεν ὁ βασιλεὺς Αἰγύπτου» καὶ κατεστéναζαν οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ ἀπὸ τῶν ἔργων, καὶ ἀνεβόησαν καὶ ἀνέβη ἡ βοή αὐτῶν πρὸς τὸν θεὸν ἀπὸ τῶν ἔργων. (Ἔξοδ. β'. 23.) - - - Εἶπε δὲ Κύριος πρὸς Μωϋσῆν ἰδὼν εἶδον τὴν κάκωσιν τοῦ λαοῦ μου τοῦ ἐν Αἰγύπτῳ, καὶ τῆς κραυγῆς αὐτῶν ἀκήκοα ἀπὸ τῶν ἐργαδικῶν οἶδα γὰρ τὴν ὀδύνην αὐτῶν, καὶ κατέβην ἐξελεῖσθαι αὐτοὺς ἐκ χειρὸς τῶν Αἰγυπτίων, καὶ ἐξαγαγεῖν αὐτοὺς ἐκ τῆς γῆς ἐκείνης - - - καὶ νῦν ἰδοὺ κραυγὴ τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ ἡκίει πρὸς με, καγὼ ἐώρακα τὸν θλιμμένον, ὅν οἱ Αἰγύπτιοι θλίβουσιν αὐτούς· καὶ νῦν δεῦρο ἀποστείλω σε πρὸς Φαραῶ βασιλέα Αἰγύπτου, καὶ ἐξάξεις τὸν λαόν μου τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ ἐκ γῆς Αἰγύπτου» (Ἔξοδ. γ'. 7—10.).

Ἐκ τούτων σαφῶς καταδεικνύεται, ὅτι καὶ κατὰ τὰς παραδόσεις τῶν Ἑβραίων γίνεται διάκρισις μεταξὺ τοῦ Φαραῶ ἐπὶ τοῦ ὁποῦ ἐγεννήθη καὶ ἐξεπαιδεύθη ὁ Μωϋσῆς, καὶ τοῦ Φαραῶ ἐπὶ τοῦ ὁποῦ ἐγένετο ἡ ἐξοδος τῶν Ἰσραηλιτῶν ἐξ Αἰγύπτου ὁ πρῶτος βασιλεὺς τῆς Αἰγύπτου «μετὰ τὰς ἡμέρας τὰς πολλὰς ἐκεῖνας ἐτελεύτησεν», ἐπὶ τοῦ δευτέρου δὲ, τοῦ διαδεξαμένου τὸν πρῶτον, εἶπεν ὁ κύριος πρὸς Μωϋσῆν, «δεῦρο ἀποστείλω σε πρὸς Φαραῶ βασιλέα Αἰγύπτου, καὶ ἐξάξεις τὸν λαόν μου καὶ τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ ἐκ γῆς Αἰγύπτου».

Καὶ τῶντι Ραμεσσήν τὸν Β' Μερραμῶν Σέσωστριν «μετὰ τὰς ἡμέρας τὰς πολλὰς ἐκεῖνας» ἢ τοῖς μετὰ ἐζηκονταξαστῆ βασιλείαν, διεδέχθη ὁ υἱὸς αὐτοῦ Μενεφθᾶς ὁ Α' (Μερ-ἐν-Φθᾶ, ἱερογλυφ.) ὁ κύριος τῶν διαδημάτων, ἐπιφανῆς ὡς ὁ Φθᾶ ἐν μέσῳ μυριάδων καὶ νέμων τὴν δικαιοσύνην ἐν τε τῇ ἄνω χώρα καὶ τῇ κάτω ὡς ἀποφαινόνται οἱ βασιλικοὶ αὐτοῦ τίτλοι, βασιλεύσας τῆς Αἰγύπτου κατὰ Μανέθωνα εἴκοσιν ἔτη (1344—1324 π. Χρ.).

Ὁ Μωϋσῆς, περὶ τοῦ ὁποῦ ἀνεφέρμεν ἀνωτέρω, ὅτι ἐπὶ τῶν τελευταίων ἐτῶν τῆς βασιλείας Ραμεσσή τοῦ Β' Σέσωστριος διέτριβεν ὡς στρατηγὸς καὶ ἀντιβασιλεὺς ἐν Αἰθιοπία, φαίνεται ὅτι ἐξηκολούθει νὰ διακατέχη τὴν ὑψηλὴν αὐτὴν θέσιν καὶ ἐπὶ τῶν πρώτων ἐτῶν τῆς τοῦ Μενεφθᾶ βασιλείας ἐπὶ τῶν βράχων τῆς Σιήνης (τὰ γῦν Ἀσσουάν) σώζεται μέχρι σήμερον ἐγγεγλυμμένη στήλη, φέρουσα χρονίαν τὰ πρῶτα ἔτη τῆς βασιλείας Μενεφθᾶ τοῦ Α', ἡτις μνημονεύει μετὰ τῶν ἄλλων καὶ τοῦ βασιλοῦ παιδὸς κυβερνήτου τῆς Αἰθιοπίας Μωσῆος» (Σουτεν-σεν ἐν Κουρ Μέσου ἱερογλυφ.).

Περὶ τὰ τελευταῖα ἔτη τῆς βασιλείας Μενεφθᾶ τοῦ Α' ἀνεδέχθη ὁ Μωϋσῆς ἵνα ἐξαγάγῃ τὸν λαόν Ἰσρα-

ἢ ἐκ γῆς Αἰγύπτου, καὶ περὶ τὴν ἐξιστόρησιν τῶν περιπετειῶν τῆς ἀποδημίας περιτρέφεται ὁλόκληρον τὸ δεύτερον βιβλίον τῆς πεντάτευχου, τὸ ἐκ τούτου καλούμενον Ἔξοδος. Τὸ πραγματικὸν τοῦτο συμβᾶν διακρίνεται εἰς τοὺς μετέπειτα χρόνους οὐχὶ μόνον ἡ τῶν Ἑβραίων παράδοσις, ἀλλὰ καὶ αὐτὴ τῆς Αἰγύπτου ἢ ἱστορία. Μανέθων ὁ Σεβεννίτης, ἱστοριογράφος καὶ ἱερεὺς, περιέγραψεν ἀκριβῶς τὰ τῆς ἐξόδου, ἀν καὶ ὑπὸ τὴν αἰγυπτιακὴν τοῦ πράγματος ἐποψίν, καὶ ταῦτα διέτωσεν ἡμῖν ἐν παρενθέσει ὁ Ἰώσηπος (κατὰ Ἀπίων. I. 26.), ὅστις παρέδωκεν ἡμῖν καὶ τὴν ἐπιθυμητέραν καὶ ἐπὶ τὸ παρδοξώτερον πεποιμημένην περιγραφὴν τοῦ αὐτοῦ ἀντικειμένου κατὰ τὸν σύγχρονον τοῦ Αἰλίου Γάλλου Χαίρεμονα (κατὰ Ἀπίων. I. 32.). Καὶ ἑκαταῖος ὁ Ἀβδηρίτης, σύγχρονος Πτολεμαίου τοῦ Αἴγου, περιέγραψεν ἀκριβῶς τὰ κατὰ τὴν ἐξοδὸν τῶν Ἰσραηλιτῶν ἐν τοῖς Αἰγυπτιακοῖς τοῦ (παρὰ Διοδώρου παρὰλειπούμενα) §. 40.). ἀναφέρων ῥητῶς τὸν Μωϋσῆα καὶ τὰ ἔργα αὐτοῦ. Τὸν ἑκαταῖον ἠκολούθησε καὶ αὐτὸς ὁ Διοδώρος (I. 27. 55. παρὰλειπούμ. 34.) καὶ ὁ Στράβων (σελ. 760. 761.) τὸ αὐτὸ συμβᾶν περιέγραψαν καὶ ἄλλοι ἀλλοιοτρόπως, οἷοι Λυσίμαχος (παρὰ Ἰώσηπ. κατὰ Ἀπίων. I. 34) καὶ Τάκιτος (Histor. V. 2—5.).

Σκοπὸς τῆς πραγματείας μου ταύτης δὲν εἶνε ἡ λεπτομερὴς ἐκθεσις τῶν κατὰ τὴν ἐξοδὸν συμβεβηκότων, οὐδὲ ἡ κριτικὴ ἐξακριβώσις τῶν καθ' ἑκάστα ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἀντικειμένου ἀναφερομένων ὑπὸ τῶν διαφόρων Ἑβραίων, αἰγυπτίων, ἐλλήνων καὶ ῥωμαίων συγγραφέων, ἀλλ' ὁ προσδιορισμὸς τῶν δύο βασιλικῶν προσώπων, τοῦ πρὸ τῆς ἐξόδου βασιλέως, ὅστις «μετὰ τὰς ἡμέρας τὰς πολλὰς ἐκεῖνας ἐτελεύτησεν», καὶ τοῦ Φαραῶ ἐπὶ τῆς ἐξόδου, πρὸς τὸν ὁποῖον ἀπέστειλεν ὁ κύριος τὸν Μωϋσῆν, «ἵνα ἐξαγάγῃ τὸν λαόν σου ἐκ γῆς Αἰγύπτου».

Ἡ χρονολογία τῶν Ἑβραίων ἤρξατο ἀπὸ τοῦ πρώτου μηνὸς τῆς ἐξόδου, ὅτε ἀνεχώρησαν ἀπὸ τῆς ἐν Αἰγύπτῳ πόλεως Ραμεσσή «ἀπῆραν ἐκ Ραμεσσή» τῷ μηνὶ τῷ πρώτῳ, τῆ πεντεκαίδεκάτῃ ἡμέρᾳ τοῦ μηνὸς τοῦ πρώτου, τῆ ἐπαύριον τοῦ πάσχα ἐξῆλθον οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ ἐν χειρὶ ὑψηλῇ ἐναντίον πάντων τῶν Αἰγυπτίων» (Ἀριθμ. λγ' 3.). Περὶ τὸ τέλος τοῦ τεσσαρακοσίου ἔτους μετὰ τὴν ἐξοδὸν, συνεπλήρωσεν ὁ Μωϋσῆς τοὺς νόμους οὓς διέταξε πρὸς καθίδρυσιν τοῦ πολιτεύματος τῶν Ἑβραίων δημοσιεύσας τὸ δευτερονόμιον, καὶ προανήγγειλε τὸν ἐγγίζοντα θάνατόν του - - - «Ἐν τῷ τεσσαρακοστῷ ἔτει, ἐν τῷ ἐνδεκάτῳ μηνί, μὲ τῷ μηνός, ἐλάλησε Μωϋσῆς πρὸς πάντας τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ» κατὰ πάντα ὅσα ἐνετείλατο Κύριος αὐτῷ πρὸς αὐτούς» (Δευτερον. α'. 3.) καὶ συνετέλεσε Μωϋσῆς λαλῶν πάντας τοὺς λόγους τούτους πρὸς πάντας τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ, καὶ εἶπε πρὸς αὐτούς ἑκάτον καὶ εἴκοσιν ἐτῶν ἐγὼ εἰμὶ σήμερον - - - (ἐαυτοῦρον. λν. 1. 2.). Μωϋσῆς δὲ ἦν ἑκάτον καὶ εἴκοσιν ἐτῶν ἐν τῷ τελευτῶν αὐτόν. (Δευτερον. λδ'. 7.).— Κατὰ ταῦτα, ἀπ' οὗ ὁ Μωϋσῆς ἀπέθανεν 420 ἔτων μετὰ τὴν γέννησιν αὐτοῦ, καὶ 40 ἔτη μετὰ

τὴν ἐξοδὸν, ἡ ἡλικία του κατὰ τὸν καιρὸν τῆς ἐξόδου ἦτο ὄγδοήκοντα ἔτη.

Κατὰ Μανέθωνα πάλιν, βασιλεύσαντος Ραμεσσή τοῦ Β' Μερραμῶν 66 ἔτη, διεδέχθη αὐτὸν Μενεφθᾶς ὁ Α' βασιλεύσας 20 ἔτη (Μένοφις καὶ Ἀμένοφις κατὰ τὸν Ἰώσηπον, Μένοφις, Μένοφτις καὶ Μένοφρις κατὰ τοὺς λοιποὺς χρονολογούς, Μερ ἐν φθᾶ ἱερογλυφ.). Κατὰ τὴν Πεντάτευχον, ἐπὶ τούτου τοῦ Φαραῶ, τοῦ ἀμέσως διαδεξαμένου τὸν τελευταίαντα Φαραῶ τῆς καταδυναστεύσεως τῶν Ἑβραίων, Ραμεσσήν τὸν Β' Μερραμῶν Σέσωστριν, συνέβη ἡ ἐξοδος τῶν Ἰσραηλιτῶν, καὶ κοινὴ ὑπάρχει γνώμη, ὅτι ἡ ἡμέρα τῆς ἐξόδου ἦτο καὶ ἡμέρα τῆς ἀποβιώσεως τοῦ Φαραῶ, κατακλυσθέντος ὑπὸ τῶν ὑδάτων ἐπὶ τοιαύτῃ ὑποθέσει, τοῦ Μενεφθᾶ βασιλεύσαντος 20 ἔτη κατὰ Μανέθωνα (1344—1324 π. Χρ.), ὁ θάνατός του, καὶ ἐπομένως ἡ ἐξοδος τῶν Ἰσραηλιτῶν ἔλαβον χώραν ἐν ἔτει 1324 π. Χρ. ἄρα ὁ τότε ὄγδοηκοστούτης κατὰ τὴν Πεντάτευχον Μωϋσῆς, ἐγεννήθη τὸ ἕκτον ἔτος τῆς βασιλείας Ραμεσσή τοῦ Β' Μερραμῶν Σέσωστριος (1402 π. Χρ.), ἐν ἔτος μετὰ τὴν θριαμβικὴν τοῦ βασιλέως εἰσοδὸν ἐν τῇ πόλει Ραμεσσή, καὶ δύο ἢ τρία ἔτη μετὰ τὴν κτίσιν τῆς πόλεως ταύτης ὑπὸ τῶν ἐν δουλείᾳ καταδυναστευομένων Ἰσραηλιτῶν, καθ' ἃ ἐξεθέσαμεν ἀνωτέρω.

Ὁ θάνατος ὅμως τοῦ διαδεξαμένου τὸν Σέσωστριν Φαραῶ ἐν τῇ ἐρυθρᾷ θαλάσῃ ἐπὶ τῆς ἐξόδου τῶν Ἰσραηλιτῶν, δὲν ἀναφέρεται ῥητῶς ἐν τῇ Πεντάτευχῳ, ἀλλ' ἀπλῶς ἢ παρ' αὐτοῦ ἐνεργηθεῖσα καταδίωξις, καὶ ἡ φθορὰ τοῦ κατὰ τῶν Ἰσραηλιτῶν ἀποσταλέντος στρατοῦ του. — «Καὶ ἀνήγγειλε τῷ βασιλεῖ τῶν Αἰγυπτίων, ὅτι πέφευγεν ὁ λαός... ἐξέυξεν οὖν ὁ Φαραῶ τὰ ἄρματα αὐτοῦ, καὶ πάντα τὸν λαόν αὐτοῦ συνεπάγαγε μεθ' ἑαυτοῦ καὶ λαοὺς ἐξακόσια ἄρματα ἐκλεκτά, καὶ πᾶσαν τὴν ἰπποσύνην Αἰγυπτίων, καὶ τριστάτας ἐπὶ πάντων τῶν... κατεδίωξεν ὀπίσω τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ, οἱ δὲ υἱοὶ Ἰσραὴλ ἐξεπορεύοντο ἐν χειρὶ ὑψηλῇ καὶ κατεδίωξαν οἱ Αἰγύπτιοι ὀπίσω αὐτῶν, καὶ εὗρον αὐτοὺς παρεμβεβληκότας παρὰ τὴν θάλασσαν καὶ πᾶσα ἡ ἰππος καὶ τὰ ἄρματα Φαραῶ, καὶ οἱ ἰππεῖς καὶ ἡ στρατιὰ αὐτοῦ ἀπέναντι τῆς Ἐπαύλειος, ἐξεναντίας Βελεσεφῶν καὶ Φαραῶ προσῆγε... (Ἔξοδ. ιδ'. 5—10). Ἔως ἐδῶ γίνεται λόγος περὶ τοῦ Φαραῶ ὀδηγούντος τοὺς Αἰγυπτίους εἰς καταδίωξιν τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ, ἀλλ' ἀπ' οὗ... ἀυπάγαγε Κύριος τὴν θάλασσαν ἐν ἀνέμῳ νότῳ βιαίῳ ὅλην τὴν νύκτα, καὶ ἐποίησε τὴν θάλασσαν ζηρὰν καὶ ἐσχίσθη τὸ ὕδωρ» (Ἔξοδ. ιδ'. 21), ἕκτοτε πλέον δὲν γίνεται λόγος περὶ τοῦ Φαραῶ προσωπικῶς, ἀλλὰ μόνον περὶ τῆς καταδίωξίσεως στρατιῆς τῶν Αἰγυπτίων... «Καὶ κατεδίωξαν οἱ Αἰγύπτιοι, καὶ εἰσῆλθον ὀπίσω αὐτῶν [τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ], καὶ πᾶς ἰππος Φαραῶ, καὶ τὰ ἄρματα καὶ οἱ ἀναβάται εἰς μέσον τῆς θαλάσσης... Ἐγεννήθη δὲ ἐν τῇ φυλακῇ τῇ ἐωθινή, καὶ ἐπέβλεψε Κύριος ἐπὶ τὴν παρεμβολὴν τῶν Αἰγυπτίων,

» ἐν στόλῳ πυρός καὶ νεφέλης, καὶ συνετάραξε τὴν
 » παρεμβολὴν τῶν Αἰγυπτίων καὶ συνεδῆσε τοὺς ἄρ-
 » νας τῶν ἀρμάτων αὐτῶν, καὶ ἤγαγεν αὐτοὺς μετὰ
 » βίας. Καὶ εἶπαν οἱ Αἰγύπτιοι φύγωμεν ἀπὸ προσώ-
 » που Ἰσραὴλ, ὁ γὰρ Κύριος πολεμεῖ περὶ αὐτῶν τοὺς
 » Αἰγυπτίους (ιδ'. 23 25 . . . Ἐξέτεινε δὲ Μωϋσῆς
 » τὴν χεῖρα ἐπὶ τὴν θάλασσαν, καὶ ἀποκατέστη τὸ
 » ὕδωρ πρὸς ἡμέραν ἐπὶ χώρας· οἱ δὲ Αἰγύπτιοι ἔ-
 » φυγον ὑπὸ τὸ ὕδωρ· καὶ ἐξετίναξε Κύριος τοὺς
 » Αἰγυπτίους μέσον τῆς θαλάσσης· καὶ ἐπαναστρα-
 » φέν τὸ ὕδωρ ἐκάλυψε τὰ ἄρματα καὶ τοὺς ἀνα-
 » βάτας, καὶ πᾶσαν τὴν δύναμιν Φαραὼ τοὺς εἰς πε-
 » πορευμένους· ὀπίσω αὐτῶν [τῶν υἱῶν Ἰσραὴλ] εἰς
 » τὴν θάλασσαν, καὶ οὐ κατελείφθη ἐξ αὐτῶν οὐδὲ
 » εἷς.» (ιδ'. 27. 28.).— Ἐνταῦθα περὶ τῆς δυνάμεως
 Φαραὼ γίνεται ὁ λόγος καὶ οὐχὶ περὶ αὐτοῦ τοῦ βα-
 σιλέως· ἐπίσης ἐν τῇ νικητηρίῳ ἀσματι τῶν Ἰσραη-
 λιτῶν, καὶ ἐκεῖ ἀκόμη γίνεται λόγος περὶ τῆς ἐξο-
 λοθρεύσεως τοῦ στρατοῦ τῶν Αἰγυπτίων οὐχὶ δὲ
 καὶ αὐτοῦ τοῦ Φαραὼ ἰδίᾳ· ἄρματα Φαραὼ, καὶ
 » τὴν δύναμιν αὐτοῦ ἔρριψεν εἰς θάλασσαν, ἐπιλέ-
 » κτους ἀναβάτας τριστάτας· κατεπόθησαν ἐν ἔρυ-
 » θρᾷ θαλάσση· πόντω ἐκάλυψεν αὐτούς· κατέβησαν
 » εἰς βυθὸν ὡς εἰ λίθος (ἔξοδ. ιδ'. 4. 5.) . . . Ὅτι
 » εἰς ἦλθεν ἵππος Φαραὼ σὺν ἄρμασι καὶ ἀναβάταις
 » εἰς θάλασσαν, καὶ ἐπήγαγεν ἐπ' αὐτοὺς Κύριος τὸ
 » ὕδωρ τῆς θαλάσσης» (ιδ'. 19.).— Ἐκ τούτων γί-
 νεται δῆλον κατ' ἐμὲ, ὅτι ὁ Φαραὼ Μενεφθᾶς ὁ
 Α' ἤγαγε μὲν τὸν στρατὸν του κατὰ τῶν φευγόντων
 Ἰσραηλιτῶν μέχρι τῶν μεθορίων, ἀπέναντι τῆς ἐπαύ-
 λεως Πι-ἄϊρῶθ, ἀναμέσον Μαγδώλου καὶ ἀναμέσον
 τῆς θαλάσσης ἀντικρὺ τῆς Βεελτεπεφῶν, ἀλλὰ μετὰ
 τὴν εἶσδον τοῦ λαοῦ τῶν Ἑβραίων εἰς τὴν ξηρανθεῖ-
 σαν κοίτην τῆς ἀμπωτικίζουσης θαλάσσης, διέταξε μὲν
 τὸ ἱππικὸν καὶ τὰ ἄρματα νὰ παρακολουθήσωσι καὶ
 ἐκεῖ ἀκόμη τοὺς υἱοὺς Ἰσραὴλ, αὐτὸς δὲ ὁ ἴδιος
 μετὰ τοῦ πεζικοῦ του ἐπέστρεψεν εἰς Θίβας, ὅτι
 Μενεφθᾶς ὁ Α' δὲν κατεποντίσθη μετὰ τῆς καταδιω-
 κούσης τοὺς Ἰσραηλίτας στρατιᾶς του, ἀλλ' ἐπέζησε
 τελευτήσας τὸ αὐτὸ μὲν ἔτος ἀλλ' ὑστερώτερα τῆς
 ἐξόδου, ἐπιμαρτυροῦσιν οἱ Αἰγύπτιοι καὶ Ἕλληες
 συγγραφεῖς, οἵτινες ἱστεροῦσιν αὐτὸν ζῶντα ἔτι καὶ
 μετὰ τὴν καταδίωξιν τῶν Ἰσραηλιτῶν, καὶ ὁ μέχρι
 τοῦδε εἰς τὴν κοιλάδα τῶν Βιβάν-ἔλ-Μολούκ ἀντικρὺ
 τῶν Θηβῶν σωζόμενος τάφος του, οὐχὶ μακρὰν τοῦ
 τάφου τοῦ πατρὸς του Ῥαμεσσῆ Β' Σεσώστριος, καὶ
 τῶν τοῦ πάππου του Μενεφθᾶ-Σηθῶ τοῦ Α', καὶ τοῦ
 προπάππου του Ῥαμεσσῆ τοῦ Α'.

Κατὰ συνέπειαν τῶν ἀνωτέρω ἢ ἐξόδου τῶν Ἰσ-
 ραηλιτῶν ἐγένετο μὲν κατὰ τὸ τελευταῖον ἔτος τῆς
 εἰκοσαετοῦς Μενεφθᾶ τοῦ Α' βασιλείας, ἀλλ' ἢ τε-
 λευτῆ τοῦ βασιλέως δὲν ἔλαβε χώραν ἐν καιρῷ τῆς
 ἐξόδου ἀλλὰ μικρὸν μετὰ ταῦτα ἐν τοῖς βασιλείαις
 του. Κατὰ τὸν Μανέθωνα μάλιστα, Μενεφθᾶς ὁ Α'
 ἐπιστρέφων ἐξ Λιβυθίας κατέστρεψε μέγα μέρος τῶν
 ἀκαθάρτων ποιμένων, ὡς ὀνομάζει αὐτὸς τοὺς Ἰσ-
 ραηλίτας, ἀλλὰ μόνος ὁ υἱὸς αὐτοῦ Σηθῶς Μενεφθᾶς

ὁ Β' συνεπλήρωσε τὸ ἔργον τῆς ἐξόδου τῶν Ἰσραη-
 λιτῶν, διώξας αὐτοὺς μέχρι Συρίας.

Οὕτως ἀποδεικνύεται ἐν πάσῃ περιπτώσει, ὅτι
 Ῥαμεσσῆς ὁ Β' Μεραμουὺν Σ.σώσις, Σεσώστρις εἶνε
 ὁ Φαραὼ τῆς καταδυναστεύσεως καὶ κακώσεως τοῦ
 λαοῦ τῶν Ἑβραίων, ὁ δὲ διάδοχος αὐτοῦ Μενεφθᾶς
 ὁ Α', ὁ Φαραὼ τῆς καταδιώξεως αὐτῶν καὶ ἐξόδου.

ΝΕΡΟΤΣΟΣ.

ΒΟΡΕΙΟΣ ΑΦΡΙΚΗ.

— 000 —

Ἡ ἱστορία εἶναι τὸ μνημεῖον τοῦ παρελθόντος
 καὶ ὁ δείκτης τοῦ μέλλοντος, χρησιμεύουσα πρὸς τὰ
 ἔθνη πάντοτε ὡς ὁ γνώμων καὶ ὁ κανὼν ὄλων τῶν
 μεγάλων συμβεβηκότων τῆς ὑπάρξεώς των. Ἀποῦ
 ἢ τελευταία ἐπιτυχῆς ἐκστρατείας τῆς Καθυλίας ἔ-
 θεσε τέρμα εἰς ὅλας τὰς βανδαλικὰς βικιοπραγίας,
 ἐξέλιπε καὶ ἡ παραμικροτέρα βαρβαρική ἀντίστασις
 ἐν τῇ Ἀφρικῇ, καὶ ἡ Ἀλγερία εἰρηνεύουσα παρέχει
 μέγα ἐγγύησον τῆς ἰσχύος τοῦ εὐρωπαϊκοῦ πολιτι-
 σμοῦ. Καλὸν ἄρα νὰ ἔχωμέν τινες εἰδήσεις περὶ τῆς
 ἱστορίας τῆς Βορείου Ἀφρικῆς.

Α'.

Μυθολογικὴ ἢ Βιβλικὴ περίοδος.

Αἱ πρῶται εἰδήσεις τῆς Ἀφρικανικῆς ἡπείρου, κα-
 θὼς σχεδὸν καὶ ὅλαι αἱ τῶν λοιπῶν μερῶν τῆς ὑ-
 δρογείου σφαίρας, εἶνε σκοτειναὶ καὶ ἀβέβαιαι, μόνος
 ἀξίζουσαι νὰ ἀναφέρονται δι' ἀπλῆς μνήμης καὶ ὡς
 μικροὶ μῦθοι, τῶν ὁποίων μόνη ἀξία εἶνε ἡ ἀρχαιό-
 τητις, μῦθοι μεμιγμένοι μετ' ἀναποφεύκτου πλάνης
 πολλακίς γελοίας.

Ἡ Ἀφρικὴ ὑπῆρχε πρὸ πολλῶν ἡμερῶν, πρὸ χρό-
 νων, πρὸ αἰῶνων, ὅτε φαίνονται ἐν αὐτῇ ὡς πρῶτοί
 τῆς κάτοικοι, αὐτόχθονες ἢ μετανάσται, οἱ Νασα-
 μῶνες, οἱ Γετούλιοι καὶ οἱ Γεραμάντοι, ἔθνη ἄγρια,
 νομαδικὰ, λευκὰ, μελανὰ, μεμιγμένα, ἀμφιβόλου καὶ
 συγκεχυμένης καταγωγῆς, καθ' Ἡρόδοτον καὶ Στρά-
 βωνα, τεὺς πατέρας τούτους τῆς ἱστορίας καὶ γεω-
 γραφίας.

Ἡμέραν τινὰ ὁ Ἡρακλῆς, ὀδηγῶν Ἀσιατικὸν στό-
 λον, κατεκυρίευσεν τὸ βόρειον τῆς Ἀφρικανικῆς ἡπεί-
 ρου. Μετὰ τοῦτον, κατὰ τὴν αὐτὴν ἐποχὴν ἢ καὶ
 πολὺ μεταγενέστερον, φθάνουσιν οἱ ἀπόγονοι τοῦ
 Χάμ, διωχθέντες ἐκ τῆς Ἰουδαίας ὑπὸ τῶν Ἑβραίων.

Πότε, πῶς καὶ δικτὶ ὅλοι οὗτοι οἱ μετανάσται
 ἦλθον νὰ ταραξῶσι τὴν ἀγρίαν ὑπαρξίν τῶν Ἀφρι-
 κανῶν αὐτοχθόνων, μόνος ὁ θεὸς τὸ γνωρίζει. Ὅπως
 καὶ ἂν ἔχη, οἱ διάφοροι οὗτοι τυχοδιώκται κυριεύ-
 ουσιν τὰς μεσογείους ὄχθας τῆς Ἀφρικῆς ἀποκρούσαν-
 τες τοὺς αὐτόχθονας Νασαμῶνας, Γετούλιους κτλ.
 καὶ ζητοῦσι νὰ ἐξασφαλίσωσι τὰς κτήσεις των ἐς
 αἶ δι' ἀποικίων, ἀπαράλλακτα ὡς πράττομεν ἡμεῖς
 οἱ σύγχρονοι σήμερον· ἀπ' ἐτέρου οἱ Νασαμῶνες, κλ.

τούτέστιν οἱ ἄγριοι ἢ οἱ βάρβαροι, ὡς τοὺς ὀνόμα-
 ζον ἀναμφιβόλως οἱ ξένοι κατακτηταί, ἢ καθ' ἡμᾶς
 σήμερον οἱ Βερβεροὶ, οἱ Καθύλιοι, οἱ Τουαρούγοι, κλ.
 μὲ ἄλλας λέξεις, οἱ νόμιμοι ἰδιοκτηταί τοῦ τόπου,
 οἱ αὐτόχθονες, ἀπεσύρθησαν εἰς τὸν Ἄτλαντα καὶ
 εἰς τὴν ἔρημον, καὶ ἤρχισαν κατὰ τῶν ἀλληλοδια-
 δόχων κατακτητῶν των τὴν ἀνήκουστον ἐκείνην πά-
 λην, ἥτις διαρκεῖ ἀπὸ τεσσαράκοντα ἤδη καὶ ἐπέ-
 κεινα αἰῶνων.

Οἱ Ἀσιανοὶ (Πέρσαι, Μῆδοι καὶ Ἀρμένιοι) πρῶ-
 χθησαν οἱ μὲν ἐκ τῶν Νομηδῶν οἱ δὲ ἐκ τῶν Μαύ-
 ρων· οἱ υἱοὶ τοῦ Χάμ σχηματίζουσι τὸν πρῶτον πυ-
 ρῆνα τῶν κατοίκων τῶν πεδιάδων, καὶ ὡς ἀπόδειξιν
 ἀναφέρουσι πολλὰς φυλὰς Ἀραβο-Καθυλικὰς τῆς σῆ-
 μερον, αἵτινες διίσχυρίζονται ὅτι εἶνε οἱ ἐξ εὐθείας
 γρημῆς καὶ ἄνευ διακοπῆς καὶ ἐπιμιξίας ἀπόγονοι
 τῶν Χανανίων, Ἀμαλκιτιῶν, κλ.

Ἄλλ' οἱ Νομηδοὶ δὲν ὑπάρχουσι πλέον εἰμὴ ἐν
 τῇ ἱστορίᾳ, καὶ οἱ Ἀραβες ἀναμιχθέντες μετὰ τῶν
 Μαύρων, δὲν παρέχουσι τὰ χαρακτηριστικὰ τῆς κα-
 ταγωγῆς των· ἄρα γε τὰ ἐγγράφα τῆς γεννήσεώς των
 ἀπολωσθήσαν ἐξαφανισθέντα ὑπὸ τοῦ αἰχμαλώτου
 τῆς Ὀμφάλης, διαρκούσης μίᾳς ἐξ ἐκείνων τῶν ἐρω-
 τικῶν παρ' αὐτῇ ὥρων, ἢ ἔπεσαν εἰς τὰ κύματα τοῦ
 κατακλυσμοῦ ἐν ὧρα καθ' ἣν ὁ Νῶε πίων οἶνον στα-
 φυλῆς ἐμεθύσθη·

Ὡς πρὸς τὰς πράξεις καὶ τὰ κατορθώματα ὄλων
 τῶν γενεολογῶν τούτων ἀπὸ τῆς ἀφίξεώς των εἰς
 Ἀφρικὴν μέχρι τῆς ἀποβάσεως τῶν Φοινίκων, τούτε-
 στιν ἐν δικαστήματι γιλιάδων ἐτῶν, δὲν γνωρίζομεν
 ἀπολύτως τίποτε. Ὡς αἱ ἀλληγορικαὶ στήλαι τοῦ
 Ἡρακλέους, αἵτινες καθιέρωνον ἴσως μάχην τινὰ τῆς
 Φριεδλάνδης ἢ τοῦ Ἰσλὺ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, πᾶσα
 περὶ αὐτῶν εἰδήσις ἀπῆλθεν ἐκεῖ ὅπου ἀπέρχεται πᾶν
 πρᾶγμα ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ, ἔρος καὶ δόξα, φύλ-
 λον τοῦ βόδου καὶ φύλλον τῆς δάφνης—εἰς τὴν λήθην.

Β'.

Περίοδος Φοινικικῆ.

Τέλος, ὀκτὼ καὶ ἡμισυ αἰῶνας πρὸ τοῦ Ἰησοῦ
 Χριστοῦ, ἢ Διδῶ, θυγάτηρ τοῦ Βήλου βασιλέως τῆς
 Τύρου καὶ χήρα τοῦ Συχεῶς ἱερέως τοῦ Ἡρακλέους,
 εὐάνει εἰς τὰς Ἀφρικανικὰς ἀκτὰς φεύγουσα τὸν ἀ-
 δελφὸν τῆς Πυγμαλίωνα, βασιλέα τῆς Τύρου, δολο-
 φόνον τοῦ συζύγου τῆς καὶ σφετεριστὴν τῶν ἀγαθῶν
 τῆς· ζητεῖ δὲ δι' ἑαυτὴν καὶ διὰ τοὺς φοινικὰς τῆς
 θεσίαν ὑπὸ τὸν ἥλιον τῆς Ἀφρικῆς. Πλὴν τὴν ἀρνού-
 νται· καὶ ἐπειδὴ ὁ μακαρίτης σύζυγός τῆς ἦτο λίαν
 πλούσιος, ἐκ τῶν θησαυρῶν οὓς ἠδυνήθη νὰ φέρῃ μεθ'
 ἑαυτῆς κληρονομήσασα ὅλα τὰ πλοῦτά του, προσ-
 φέρει πολλὰ χρήματα εἰς ἀντάλλαγμα ἐνός μικρο-
 τάτου τεμαχίου γῆς.

« Δόσατέ μοι μόνον, λέγει ἡ δούλιος φοινικίς, τό-
 πον ὅσον καλύπτει ἐν ἐκταθὲν δέρμα βοῦς. » Γι-
 νομένης τῆς ἀγορᾶς τοῦ γηπέδου, ἢ ἀδελφῆ τοῦ
 ἐρωτευμένου ἀγαλαματοποιῦ, ἤξέουσα πολὺ καλὰ
 νὰ ψαλιδίξῃ τὸ δέρμα, κόπτει αὐτὸ εἰς τόσον λε-

πτάς λωρίδας, ὥστε περιλαμβάνει ἐντὸς αὐτῶν δὲν
 ἤξέουσα πόσα μέτρα γῆς, καὶ ἐπὶ τοῦ γηπέδου τού-
 του κτίζει τὴν Λιβυκὴν Καρχηδόνα (1).

Χωρὶς νὰ ἀπαρῆται τις εἰς τὰς ἀρχαίας παραδό-
 σεις, θέλει ὁμολογήσει ὅτι οἱ Ἀφρικανοὶ πωληταὶ τῆς
 ἐποχῆς ἐκείνης ἦσαν εὐπιστότεροι καὶ αὐτῶν τῶν
 χωρικῶν τῶν ἡμερῶν μας, καὶ ὅτι οἱ πρῶτοι Φοινικες
 τῆς Καρχηδόνας, μ' ὅλα τὰ προτερήματα τῆς βασι-
 λίσσης των, δὲν εἶχον ἀνάγκην τόσης ἐκτάσεως διὰ
 τὴν πρῶτην ἀπόβασίν των.

Ὁ Βιργίλιος διηγεῖται ἐκτεταμένως πῶς ἐπὶ τῶν
 συμβάντων τούτων διήλθεν ἐντεῦθεν ὁ ὀγκληρὸς Αἰ-
 νείας φέρων μεθ' ἑαυτοῦ τὴν βακτηρίαν τοῦ Πριά-
 μου καὶ τοὺς ἐρραστίους θεοῦ του, καὶ πῶς ἡ Διδῶ
 ἐρωτεύθη τὸν θρηνηδὸν Τρωαδίτην· πῶς τέλος ὁ υἱὸς
 τοῦ Ἀγγίσου ἀντίστη εἰς ὅλας τὰς γοητείας τῆς
 διὰ νὰ τρέξῃ κατόπιν ἄλλης.

Πλὴν σήμερον ἀναντιρρήτως ἀπεδείχθη ὅτι ὁ ἔρος
 οὗτος εἶνε ἀπλοῦς τοῦ ποιητοῦ μύθος, πατριωτικὴ
 τις κομπορρημοσύνη· διότι ἡ Διδῶ, μακρὰν πάσης
 ἰδέας τοῦ νὰ ἦνε εὐαίσθητος εἰς ὀποιονδήποτε θνη-
 τὸν, πιστῆ εἰς τὸν Συχεῶ, ἐφονεύθη εἴτε ἐκὰθ διὰ νὰ
 μὴ νυμφευθῇ τὸν Ἰάροβαν, τύραννόν τινα Βερβερόν,
 λίαν ἐρασθέντα αὐτῆς ἢ τοῦ πλοῦτου τῆς.

Ὅποιοιδήποτε καὶ ἂν ὦσιν οἱ ἔρωτες καὶ τὰ δυσ-
 τυχήματα τῆς Διδῶς, ἢ Καρχηδὸν συστήθεισκα ὑπὸ
 μεταναστεύσεως Φοινίκων, ἐμπορευεται, ἀκμάζει, τρέ-
 φει μὲ σίτον τοὺς λαοὺς τῆς Μεσογείου, ἀποσοβεῖ
 τοὺς αὐτόχθονας Βερβεροὺς ἐνωθέντας κατ' αὐτῆς με-
 τὰ τῶν Μαύρων καὶ τῶν Νομηδῶν, αὐξάνεται προα-
 γομένη, προσκρούει εἰς τὴν Ῥώμην κατὰ τὴν γιγαν-
 τιαίαν ταύτην πάλιν ἥτις δικιεῖ ἐπὶ μίαν στιγ-
 μὴν τὸν γνωστὸν κόσμον, καὶ ἀποθνήσκει μὲ πρῶτον
 θάνατον τὸ 149 ἔτος πρ. Χρ.

Κατὰ τὰς ἐκ γενετῆς βαρβαρικὰς συνήθειας των
 οἱ Ῥωμαῖοι ἐκίσχον ἢ κατέστρεψαν τὰ χρονικὰ τῆς
 Καρχηδόνας, ὥστε δὲν γνωρίζομεν σχεδὸν τίποτε περὶ
 τῆς Ἀφρικανικῆς ἐκείνης Βενετίας, ἥτις ἐν δικαστήματι
 ἐξακοσίων ἐτῶν περιέφερε νικηφόρους τὰς τριήρεις τῆς
 εἰς τὸν ἐμπορικὸν κόσμον καὶ εἰς ὅλην τὴν Μεσογείον·
 κυριεύσασα δὲ τὸ βόρειον μέρος τῆς Ἀφρικῆς, τὴν
 Ἰσπανίαν, τὴν Σικελίαν καὶ μέρος τῆς Ἑλλάδος,
 παρήγαγε τὸν Ἀμικάρ, τὸν Ἀνίβαν κλ. καὶ ἔθεσε
 τὴν Ῥώμην μετὰ τῶν δύο τῆς καταστρεπτικῶν
 παλαμῶν.

Γ'.

Περίοδος Ῥωμαϊκῆ.

Πεσοῦσης τῆς Καρχηδόνας, οἱ αὐτόχθονες Βερβεροὶ
 καὶ μετ' αὐτῶν οἱ Νομηδοὶ, οἱ Μαύροι καὶ ὅλαι αἱ
 ὑπὸ τοῦ Καρχηδονικοῦ ἐξευγενισμοῦ κατατροπωθεῖσαι
 ἐθνικότητες, κατέρχονται ἀπὸ τῶν ὀρίων καὶ συνα-

(1) Τοιαῦτα τινὰ ἀναφέρονται καὶ ὑπὸ τῆς ἐπὶ Βυζαντινῶν
 οἰκεδομῆς τῶν ἐν τῷ Βοσπόρῳ φρουρῶν ὑπὸ τῶν Τούρκων, ἄ-
 τινα διακρίνονται, σήμερον ὑπὸ τὰ ὀνόματα Ἄνατὸλ καὶ
 Ῥοῦμέλι Χισσάρ.

σπίζονται ἐναντίον νέων κατακτητῶν, τῶν Ῥωμαίων· λείψανα δὲ τῶν ἀρτίως ἠττηθέντων Καρχηδονίων εὐρίσκονται εἰς τὰς φάλαγγας τῶν. Ὁ Ἰουγούρθας, ὁ Ἀβδελ-Καδὲρ οὗτος τῶν χρόνων ἐκείνων, μάχεται ἐπὶ δέκα ἔτη κατὰ τὸν Νομηδικὸν τρόπον ἐναντίον τῶν νέων κατακτητῶν τῆς πατρίδος του· ἀλλ' ἠττηθεὶς τέλος, φέρεται δέσμιος εἰς Ἰταλίαν ἀπὸ τὸν Μάριον, καὶ ἀποθνήσκει τῆς πείνης εἰς μίαν ἐκ τῶν εἰρκτῶν τῆς ἀργυρονήτου πόλεως. Ἡ Ῥώμη ὑπατικῆ, πολεμικῆ καὶ ἐπιχειρηματικῆ, διώκει τοὺς Βερβερούς μέχρι τῶν ἀπωτάτων αὐτῶν φαραγγῶν καὶ τοὺς δαμάζει ἀλλεπαλλήλως· ὁ Ῥωμαϊκὸς ἐξευγενισμὸς ἀναπτύσσεται μὲ τὰ ὄπλα εἰς τὰς χεῖρας· φθάνουσιν αἱ μεταναστεύσεις, καὶ ἀρχίζουσιν αἱ ἀποικίαι.

Ἀλλὰ μετὰ τῆς κατακτήσεως συναπέρονται καὶ οἱ ἀνθρώποι τῆς Ῥώμης. Τότε τὴν δυστυχή ταύτην Ἀφρικὴν, κύπτουσαν ὡς ὁ Προμηθεὺς ὑπὸ τὸν Ῥωμαϊκὸν γυῖον, λαφυραγωγεῖ ὁ Καπιλίνος, καθιστᾷ ἀποθήκην σίτου ὁ Πομπήιος, καὶ οἰκοδομεῖ ἐξ αὐτῆς δευτέρην σιταποθήκην διὰ τὴν Ἰταλίαν· ὁ Καίσαρ προλαμβάνει νὰ προσεχειρήσῃ δέκα ἑκατομύρια σεπτερίων καὶ ζωοτροφῶν διὰ νὰ θρέψῃ τὸν κόσμον· ὁ Τιβέριος καταπνίγει διὰ τῶν βασιάνων τὴν ἀπείρησαν ἐπαναστάσεως ἐνὸς Μαύρου, τοῦ Τακφάρνα, ὅστις ἐπὶ κεφαλῆς τῶν ἐπαναστατησάντων αὐτοχθόνων ἀπειλεῖ τὴν τύχην τῆς Ῥώμης. Ἐπειτα ὁ Καλλιγούλας καὶ ὁ Νέρων ἐπιβάλλουσιν ἀδιακρίτως φόρους χρυσοῦ καὶ αἵματος.

Ἀλλ' ἐν τούτοις ἡ Ἀφρικὴ εἶναι πλουσία καὶ βιώσιμος· ἐναντίον τῶν φυσικῶν ἐξέων τῆς, αἰτίνες ἀλληλομαχοῦσι διηνεκῶς, τῶν καταστρεπτικῶν τυραννῶν τῆς, οἵτινες τὴν λαφυραγωγοῦσιν ἢ σφάζουσιν τὰ τέκνα τῆς, αὐτὴ προάγεται εὐδαιμονοῦσα πάντοτε. Καὶ ἐπειδὴ ἀλληλοδιαδόχως ἡ μέγας ἡ εὐήθης τις ἀνὴρ ἐνδύεται τὴν αὐτοκρατορικὴν χλαμύδα, οἱ Ῥωμαῖοι εὐρίσκουσι καιρὸν νὰ φροντίσωσι περὶ τῆς καρποφόρου κατακτήσεώς των, καὶ τὴν κατοικίζουσι δι' ἀποικίων μετὰ φρονήσεως. Ὁ διάδοχος τοῦ Καίσαρος, ὁ εἰρηνοποιὸς Αὐγουστος, μεταχειρίζεται τὴν Ἀφρικὴν ὡς μέσον διὰ νὰ ἐξελίξῃ τὰς δυστυχίας τῶν ἐμφυλίων Ῥωμαϊκῶν πολέμων. Τρισχίλια πτωχὰ οἰκογένεια συλλεγεῖσθαι παρ' αὐτοῦ καταβαίνουσιν ἀπὸ τῆς Ἰταλίας εἰς τὴν Ἀφρικὴν, καὶ ἐκεῖ εὐρίσκουσι τὸν ἄρτον ὃν ἐστεροῦντο ἐπὶ τοῦ πατρῶου ἐδάφους. Ἡ Καρχηδὼν, ἐπανακτισθεῖσα κατὰ διαταγὴν τοῦ αὐτοκράτορος, ἀνασταίνεται καὶ αὐξάνει ἐπ' αὐτῆς τῆς θέσεως ὅπου κατόπι ἐκτίσθη ἡ Τύνις. Αἱ Ἀφρικαναὶ ἐπαρχίαι ἀποικισθεῖσαι καὶ καλλιεργηθεῖσαι ὑπὸ Εὐρωπαϊκῶν βραχίωνων, καὶ γονιμοποιηθεῖσαι ὑπὸ τῶν δεσποτῶν τρέφουσι χωρὶς νὰ ἐξαντλῶνται τὸ ἥμισυ τοῦ Εὐρωπαϊκοῦ κόσμου.

Δεκακοτὴ καὶ ἡμισὺ αἰῶνες παρήλθον ἐκτοτε· ἀλλὰ, ὅσον μακρὰν καὶ ἂν εἴμεθα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, τὸ παρελθὸν δύναται νὰ ἀναγεννηθῇ. Ἡ Ἀλγερία εἶνε Ἀφρικανὴ, ἀλλ' ἄρα γε τὸ Ἀλγερῖον δὲν δύναται μίαν ἡμέραν νὰ ἀντικαταστήσῃ τὴν Καρχηδὼνα;

Ἐκατὸν ἔτη μετὰ Χριστὸν, ἐπὶ Τίτου καὶ τῶν διαδόχων του, οἱ λαοὶ ἀναπνεύουσιν, ὁ χριστιανισμὸς ὑψοῦται καταθλιβῶν τὴν ὑποτρέμουσαν φλόγα τῆς ἐθνικῆς δαδός, φέρων τὴν εὐαγγελικὴν ἠθικὴν του ἀπὸ τοῦ παλατίου εἰς τὴν καλύβην, καὶ ταπεινῶν ἐξίσου τοὺς νικητὰς ὡς καὶ τοὺς ἠττημένους. Ταυτοχρόνως οἱ Ἰουδαῖοι διωχθέντες ἐκ τῆς καταστραφείσης Ἱερουσαλήμ, φθάνουσιν ἐνταῦθα σωρηδὸν μὲ τὰς βιομηχανίας των. Οἱ πεντηκονταγενεῖται, τούτεστιν οἱ αὐτόχθονες, οἱ Βερβεροὶ, ὑποτάσσονται ἢ μετοικίζουσι μακρὰν τῶν ὁρέων αὐτῶν.

Αἱ ἐπιστῆμαι, τὰ γράμματα, αἱ τέχναι, ἡ γεωργία, τὸ ἐμπόριον ἀκμάζουσι, καὶ νομίζει τις ὅτι αἱ Ἀφρικανικαὶ ἐπαρχίαι μετασχηματίζονται εἰς ἔθνος· τὴν λαμψὴν διαχέουσιν ἐπὶ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ κράτους.

Ἄλλ' ἰδοὺ ἔρχεται ὁ Μαξιμίανος καὶ ὁ σύλλογος τῶν ἐφημέρων τυράννων, οἵτινες τὸν διαδέχονται. Ὁλοὶ οἱ προαγόμενοι ἐκ τύχης Πραιτωριανοί, σφετεριστῆς τῆς αὐτοκρατορικῆς χλαμύδος, ποινήτορες τοῦ κράτους, ἀπληστοὶ καὶ σπυδόντες μάχονται ἀλληλοδιαδόχως ἐπὶ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ κόσμου καὶ βροῦσι τῆς Ἀφρικῆς τὰ αἶμα ὡς ἔμπουσαι· οἱ αἰτοὶ καὶ τὸ χρυσίον τῆς τρέχουσι διὰ μέσου μυρίων πληγῶν· ἐμφύλιοι ἐριδες, διωγμοὶ, πόλεμοι μεταξὺ τῶν χριστιανικῶν αἱρέσεων, καταστροφαὶ, λεηλασίαι, τίποτε δὲν λείπει· πᾶν ὅ,τι φεῖδεται μία μάλιστα, τοῦτο καταστρέφει ἄλλη· ὁ Καπελλάνιος ἀντὶ τοῦ Μαξιμίνου κατασπαράσσει τὰ πλευρά τῆς, ὁ Δέκιος τὴν καλύπτει ἀπὸ πυρᾶς, στίφη φράγγων τὴν διαρπάζουσιν ἐν ἀνέσει ἐπὶ δέκα ὄλα ἔτη· Μανιχαῖοι, Δονατισταὶ, Σκοτοπίται, αἰρετικοὶ, τὴν καταμακτόνουσι μὲ τοὺς θρησκευτικοὺς πολέμους των.

Οἱ Βερβεροὶ ρίπτονται μετὰ ζέσεως εἰς ὄλους αὐτοὺς τοὺς ἀγῶνας, εἰς ὄλας τὰς αἱρέσεις, εἰς ὄλας τὰς ἐπαναστάσεις· πάντοτε, ὅσῳκις ἀναφαίνεται θρησκευτικόν τι ἢ πολιτικὸν ζήτημα, τοὺς εὐρίσκουσιν ἐκεῖ μεμιγμένους· ὅσῳκις ὁ ἠττηθεὶς, ὅποιοςδήποτε φιλόδοξος, ἐπανίσταται, οἱ πρῶτοι στρατιῶταί του εἶνε Βερβεροὶ· ἢ ὅσῳκις ἡ σπάθη τῆς ἀνταρσίας λάμπει εἰς τὴν Ἀφρικὴν, οἱ Καθύλοι ἐξανίστανται.

Μάτην ὁ Θεοδόσιος σταματᾷ τὸν Φίρμαν, τὴν ὠχρὰν ταύτην σκίαν τοῦ Ἰουγούρθα· ματαίως ὁ Μασκαζέλιος νικᾷ τὸν Γίλδωνα καὶ ἀποδίδει εἰς τὸν Ὀνώριον τὸ ἐξ ἡμισείας καταστραφῆν Ἀφρικανὸν κράτος, καὶ εἰς τὸν Ῥωμαϊκὸν λαὸν τὸν ἄρτον ὅστις ἀπέβη τόσον σπάνιος· μάτην ὁ ἱερός Αὐγουστίνος, ἐξοχὸν ὠράκιμα τοῦ ἐν Ἀφρικῇ καθολικισμοῦ, διαλάμπει καὶ παρηγορεῖ τὸ κατεπτοημένον ποιμνίον του· ὁ Βερβερός κατέρχεται ἀπὸ τὰ ὄρη του μὲ τὴν δᾶδα εἰς χεῖρας· ὄλοι οἱ ἀνυπότακτοι καὶ ὑπὸ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ πολιτισμοῦ ἀπωσθέντες λαοὶ, Νομηδοί, Μαῦροι, Καρχηδόνιοι, εὐρίσκονται μεμιγμένοι μὲ τὰς Βερβερικὰς φυλάς, καὶ ἔρχονται εἰς βοήθειάν των· ὥστε ἡ Καθολικὴ καὶ ἐξευγενισθεῖσα Ἀφρικὴ ἀποθνήσκει.

Δ'.

Βανδαλικὴ περίοδος.

Τότε, πανταχόθεν, ἀκρίδων δίκην, συρρέοντα τὰ βαρβαρικά στίφη, καταστρέφουσι τὸν Ῥωμαϊκὸν κόσμον. — Ὀπότεν ἐκεῖ πέραν τοῦ Ὀκεανοῦ, κατὰ τὰς διδύμους ἀκτὰς τῆς Ἀμερικῆς, εἰς τὰ βόρεια λιβάδια ἢ τὰς βορείους πεδιάδας, ὁ βούβαλος καταβληθεὶς ἀπὸ τὸ πλῆθος τῶν πληγῶν του πίπτει, μὴ δυνάμενος νὰ σταματήσῃ τὸ βέρον αἷμα του, βλέπει τις εἰς τὸν ἀέρα καὶ καθ' ὄλον τὸν ὀρίζοντα πετώμενα σαρκόθορα πτηνὰ πρὸς τὸ ἔρμαιον. Πόθεν ταῦτα ἔρχονται καὶ ποῖος ἀπὸ τόσον μακρὰν ἐσήμανε τὸ προσωπὸν τῶν; μάλιστα ἐν ἐξ αὐτῶν, τὸ πλησιέστερον, παρατηρήσαν αὐτὸ κατέλθει, καὶ εὐθὺς ὄλα ἐπέρχονται ὀρηκτικῶς· καὶ ἐνόσω μὲν τὸ ἐπιθάνατον ζῶον κινεῖται, αὐτὰ περιδινούνται στροβιλιθδὸν ποιοῦντα κυκλοτερεῖς ἐλιγμούς περὶ τὸ σῶματός του· πλὴν μάλιστα μετὰ τελευταῖόν τινα σπασμὸν σκληρυνθῆ τὸ σῶμα τοῦτο, πρὶν ἀκόμη ἀποτελειώσῃ, γαμψώνου τις γύψ ἐκ τοῦ ὕψους τοῦ αἰθέρος ὀρμαῖ καθέτως ὡς ἐπαναπίπτον βέλος, καὶ ὄλοι οἱ γυῖπες τὸν ἀκολουθοῦσι, καὶ καθεὶς βραμφίζει καὶ καθεὶς ἀνασπᾷ τὸ αἵματηρὸν τεμάχιόν του.

Ἐνόσω ὁ Ῥωμαϊκὸς κόσμος προσεβάλλετο ἐπὶ τοῦ ἐδάφους του ὑπὸ τοῦ θανάτου, οἱ βάρβαροι ἐπερεύγιζον περὶ αὐτοῦ. Πάραυτα ὁ Γενσερίκος μὲ τὸ ἐκ βανδαλικῶν κοράκων νέφος τοῦ ὀρμαῖ ἐπὶ τοῦ ἀγωνιῶντος κράτους, κυριεύει τὴν Καρχηδὼνα (439) εἶτα τὴν Ῥώμην, λαφυραγωγεῖ αὐτὰς, καὶ ἐν διαστήματι 95 ἐτῶν τὰ ἄγρια στίφη του διαρπάζουσιν ἐπὶ τῆς Ἀφρικῆς τὰ λάφυρα τῆς Ἰταλίας καὶ τοῦ Ῥωμαϊκοῦ κόσμου. Εἶτα διαμελισθέντα, πλὴν πάντοτε ἀκόρεστα καὶ μανιωδῶς ἐκδοτα εἰς τὸ νὰ διαφιλονεικήσωσι τὸ λείψανον τοῦ Ἀφρικανοῦ πτόματος, κατασπαράσσονται μεταξύ των. Ἄμα δὲ ὡς ἐξαντλήσωσι τὰς δυνάμεις των ὁ Βερβερός καταβαίνει ἀπὸ τὰ ὕψη τῶν ὁρέων του μετὰ τῶν Μαύρων, Νομηδῶν, Καρχηδονίων, Ῥωμαίων καὶ ὄλων τῶν πρώην μὲν ἀνυποτάκτων, εἶτα δ' ὑπὸ τῆς βανδαλικῆς ὀρδῆς διασκορπισθέντων ἐθνῶν, καὶ ἀπῶθει πρὸς τὴν θάλασσαν τοὺς ἐκφύλους ἀπογόνους τοῦ Γενσερίκου. Ἡ Ἀφρικὴ καθαρίζεται, καὶ ὁ βανδαλισμὸς ἀποθνήσκει.

Ε'.

Βυζαντινὴ περίοδος.

Πάραυτα ἡ Ἑλληνικὴ Κωνσταντινούπολις λαμβάνει ἦθος ἀρεμάνειον. Πρὸς χαρὰν τοῦ ἐξευγενισμένου κόσμου ὁ Βελισάριος, ἡ μεγάλη αὐτῆ τοῦ ἡρωϊσμοῦ καὶ τῆς ἀρετῆς εἰκὼν, ἦτις λάμπει ὡς φάρος ἐν μέσῳ τοῦ Γραικο-Ῥωμαϊκοῦ κόσμου, ἀποβαίνει εἰς τὴν Ἀφρικὴν (533) καὶ τὴν κυριεύει.

Μετὰ τοῦτον, εἰς διάστημα πλείοτερον ἐνὸς αἰῶνος, μεταξύ ἀκαταπαύστων ἐπαναστάσεων αἱ Βυζαντινὰ χῶραι καταπιέζουσι τὴν μεσημβρινὴν Ἀφρικὴν μέχρι καὶ αὐτοῦ τοῦ τελευταίου πυρῆνος τῆς· τὸ ἀρ-

πακτικὸν καὶ καταθλιπτικὸν δημόσιον ταμεῖον των ἐπιβάλλει φόρους μέχρι καὶ αὐτοῦ τοῦ ἀέρος τὸν ὅποιον ἀναπνεύουσιν· αἱ ἀδύνατοι ἐξαρχίαι τὴν ἀφίνοισιν νὰ καταστραφῇ ὑπὸ τῶν γειτόνων τῆς ἢ νὰ ἐπαναστατῇ· κάμμία μετανάστευσις, κάμμία ἐργασία, κάμμία πατρικὴ φροντίς δὲν χορηγεῖται ὑπὸ τοῦ Βυζαντινοῦ κράτους εἰς τὴν ἀνακτῆσειαν ἀποικίαν. Ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἡ δυστυχία, τὸ κλίμα καὶ αἱ ἀσθένειαι ἀποδεκατίζουσι τοὺς Γραικο-Ῥωμαίους· οἱ νικηθέντες Βάνδαλοι ἐθανατώθησαν ἢ ἐφυγον εἰς τὰ ὄρη πρὸς τοὺς Βερβερούς· αἱ πεδιάδες μένουσιν ἐρημοὶ, εἰς τὰς πόλεις χόρτος κατακαλύπτει τὰς ὁδοὺς, καὶ ἡ ἀλόη αὐξάνει ἐπὶ τῶν ἐρειπίων· ὁ Βερβερός καταβαίνει ἀπὸ τὸν Ἄτλαντα, καὶ οἱ Νομηδοί, Μαῦροι, Καρχηδόνιοι, Βάνδαλοι, ὄλα τέλος αἱ ὑπὸ τοῦ Βυζαντινοῦ πολιτισμοῦ κατατροπωθεῖται ἐθνικότητες ἔρχονται εἰς βοήθειάν του· μάλιστα δὲ εὐρίσκουσιν ἀπέναντί των μισθωτοὺς τινὰς κακῶς ὀδηγομένους. Οὕτω λοιπὸν ἀποκρουσθεὶς ὁ Γραικο-Ῥωμαϊκὸς πολιτισμὸς ἀποθνήσκει!

ΣΤ'.

Ἀραβικὴ περίοδος.

Ὁ Βυζαντινὸς κόσμος, σεσηπὼς ὑπὸ διαφθορᾶς, παρελύετο μόνος του· κληνῆρης ὑπὸ γεροντικῆς ἀδυναμίας, ἀναπνεῖ εἰσέτι πλὴν δὲν ζῆ πλέον. Τότε ὁ Ἀραβὺ Μωάμεθ ἐγείρεται εἰς τὴν Ἀνατολήν, καὶ πάραυτα συρρέουσι πλήρεις ἐνθουσιασμοῦ οἱ πιστοὶ ὀπαδοὶ του, λαὸς ὀλόκληρος, ὅστις πρὸξενεῖ εἰς τὸ μέρος ὅπερ διέρχεται σκιὰν ὀμοίαν ἐκείνης ἣν ἀφίνει ὁ ἥλιος τὸ ἐσπέρας· διέρχεται λοιπὸν οὗτος τὸ κράτος ὡς χειμάρρος, καταστρέφει ἐκ δευτέρου τὴν Καρχηδὼνα καὶ κυριεύει τὴν Αἴγυπτον, Τρίπολιν, Ταγγέριον (650)· μόνος ὁ Ἀτλαντικὸς Ὀκεανὸς τοὺς σταματᾷ, ἀλλὰ καὶ ἐκεῖ εἰς ἐξ αὐτῶν, ὁ Ὀκθάχ, παρορμῶν τὸν ἵππον του πρὸς τὰ κύματα τοῦ Ὀκεανοῦ κράζει·

« Ἀλλάχ, ἐὰν ἡ θάλασσα αὐτὴ δὲν μ' ἐμποδίσῃ, θέλω φθάσει μέχρι τῶν πέραν ἀγνώστων τόπων καὶ ἔως εἰς τὸ βασίλειον τοῦ Μεγάλου Ἀλεξάνδρου, μαχόμενος ὑπὲρ πίστεως, καὶ φονεύων ὄλους τοὺς ἀπίστους καὶ τοὺς λατρεύοντας ἄλλους θεοὺς παρὰ Σέ! »

Ὀλίγον κατ' ὀλίγον ὁ Μουσουλμανικὸς χειμάρρος, τῶς μὴ κωλυόμενος ὑπ' οὐδενὸς προχώματος διὰ νὰ κρατήσῃ τὰ ὑπερεκχειλισάντα κύματά του, ἐκτείνεται, πυκνοῦται καὶ ἀποβαίνει ἄλλος γονιμοποιὸς Νεῖλος· οἱ ἀνυπότακτοι Βερβεροὶ ὀπισθοδρομοῦσι, πλὴν πάντοτε διηρημένοι, πάντοτε νικημένοι, ἐγκαταλείπουσιν ὀλίγον κατ' ὀλίγον τὸν ὑπὸ σχισμάτων καταλελωθμένον χριστιανισμὸν των διὰ νὰ ἐγκλωπῶσιν τὸν Μωαμεθανισμὸν, καὶ ἀποβαίνουσι τὰ κυριώτερα ὑποστηρίγματα τῶν ὄλων τοῦ Ἰσλάμ· ἐξευγενισμὸς τις κλαδευθεὶς μὲ τὴν κοπίδα τῆς σπάθης ὠθεῖ τοὺς πάντας πρὸς τὸ Κοράνιον· μοναδική τις εἰς τὸ εἶδος τῆς θρησκείας ἀπορροφᾷ διὰ τοῦ φανατισμοῦ τῆς τοὺς νικητὰς ὡς καὶ τοὺς νικηθέντας. Ἐπὶ τῶν Καλιφῶν, μ' ὄλας τὰς ἀκαταπαύστους

ηποικινήσεις των Βερβερών, αἱ ἐπιστήμη, τὰ γράμματα, αἱ τέχναι ἀνοδοῦναι, ἡ γεωργία καὶ τὸ ἐμπόριον ἀνοηνοῦνται τοῦ Κερουάν, τὸ Φεζ εἰς Μαρόκον ἀποβαίνουσι ἐστὶν αὐτὸ πολιτισμοῦ, ἀκτινοβολοῦντος ἐφ' ὅλοκληρον τοῦ κόσμου. Οἱ Ἀραβες σοφοὶ μεταφράζουσιν ὅλα τὰ περιφημότερα συγγράμματα ἐθνικὰ ἢ χριστιανικά, ἐφευρίσκουσι τοὺς ἀριθμούς καὶ τὸ δεκαδικὸν σύστημα, εἰσάγουσι τὴν ἄλγεβραν, ἀναζωογονοῦσι τὴν ἰατρικὴν, τὴν χημείαν, τὴν βοτανικὴν, κ.λ.

Πλὴν μετὰ τοῦ ἐξευγενισμοῦ εἰσεχώρησε καὶ ἡ πολυτέλεια παρὰ τοῖς Μουσουλμάνοις· κατ' ἀρχὰς ἡ Δαμασκός καὶ ἡ Βαβυλὼν, εἶτα τὸ Κάϊρον, Φεζ, κ.λπ. ἀποβαίνουσι ἀμίμητα κατὰ τὰς ἀνατολικὰς καλλωνάς· ὅλα αἱ μεγαλοπρέπεια, ὅσας εἶνε δυνατὸν νὰ φαντασθῆ τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα, πολλαπλασιάζονται εἰς τὰ παλάτια τῶν ἡγεμόνων τῶν πιστῶν, ὡς πρὸ αὐτῶν παρὰ τοῖς τῶν Φαραῶν, τῶν Δαρείων ἢ τῶν Ῥωμαίων Καισάρων· οἱ Κελίβρι ἐν τῇ πολυτελεστάτῃ παντοδυναμίᾳ τῶν κρατοῦσι μετ' ἀσθενεστάτην χεῖρα τὸ σκῆπτρον τοῦ Ἰσλάμ· σχίσματα καταστρέφουσι τὴν Μουσουλμανικὴν ἐνότητα, καὶ οἱ ὀρεσίβιοι λαοὶ τῆς Ἀφρικῆς, πιστοὶ εἰς τὰς φυσικὰς ἀνωμαλίαις τῶν, ἐγκολποῦνται μετὰ ζέσεως διάφορα ἐξ αὐτῶν, ὥστε ἐν ὀλιγοχρονίῳ διαστήματι καταβάλλουσι μετ' αἷμα τὰς θρησκευτικὰς συζητήσεις τῶν, ὡς ἐπραττον ἄλλοτε ἐν καιρῷ τοῦ ἱεροῦ Αὐγουστίνου ὑπὸ τὴν χριστιανικὴν ὄντες δεσποτεῖαν.

Ὀλίγον κατ' ὀλίγον τὸ Μωαμεθανὸν κράτος διασχίζεται καὶ συντρίβεται μεληδόν· τοιαύτη εἶνε ἡ τύχη ὅλων τῶν ἀνθρωπίνων οἰκοδομῶν, ὅλων τῶν πολιτισμῶν· Μῆδοι, Αἰγύπτιοι, Ἕλληνες, Ῥωμαῖοι, Μουσουλμάνοι, ὡς ἴσως ποτὲ καὶ ἡμεῖς, καταβαίνουσιν ἀλληλοδιαδόχως εἰς τοὺς κευθιῶνας τοῦ παρελθόντος· οἱ Βερβεροὶ, πάντοτε θορυβοποιοὶ καὶ παραξίνοι τῆς πολιτικῆς ὡς καὶ τῆς θρησκείας, ἀφελοῦνται ἀπὸ τὸν πρῶτον διαμελισμὸν τοῦ Μωαμεθισμοῦ καὶ ἐπαναστατοῦσι πανταχόθεν· ἀλλ' ἡ Μουσουλμανικὴ δύναμις, καὶ τοι διηρημένη, δὲν συνεπλήρωσεν εἰσέτι τὴν εἰμαρμένην πορείαν τῆς, τοὺς νικᾷ, τοὺς ἀποθεῖ, θριαμβεῖ καὶ δεσπόζει αὐτῶν· εἶτα ὀλίγον κατ' ὀλίγον τελευτᾷ ἀποθρονηθεῖσα ὑπ' αὐτῶν, καὶ ἔρμικον τῶν ἀνησυχῶν ἐξεῶν τῶν, κατακερματίζεται εἰς ἀντιζήλους δυνάμεις (1000).

Ζ'.

Περίοδος Βερβερική.

Εἰς ἐκ τῶν ἠττημένων, ὁ Βερβερός Γιουσοῦρ, ὁ Ἄρον αλ-Ρασχιδ τῶν Μουσουλμάνων τῆς Δύσεως, ὁ Καρολομάγνος, ὁ Ναπολεὼν τῆς Ἀφρικῆς, συνάγει ἐπὶ τινι καιρῷ εἰς ἐν ὅλας αὐτὰς τὰς διακρινθείσας ἐθνικότητας· ἐν διαστήματι ὀγδοήκοντα ἐτῶν τὰς κρατεῖ ὑπὸ τὴν νικηφόρον χεῖρά του, βασιλεύει παντοδύναμος ἐπὶ τῆς Νοτίου Ἀφρικῆς καὶ τῆς Ἰσπανίας· εἶτα ἀποθνήσκει, ἀφίπων μέγα καὶ περιφανὲς ὄνομα ὅπερ ἀντισταθμίζει, ὥστε ἀκόμη καὶ μετὰ τῆς σήμερον ὁ ὀρεσίβιος Καβυλὸς καὶ ὁ Ἀραβ ψάλλουσι τὰ μυθώδη κατορθώματά του.

Ἀλλὰ τὸ ἔργον τοῦ Βερβεροῦ ἡμιθέου καταρρέει

ἀθρόον μετ' αὐτοῦ· μόλις δὲ ἀποθνήσκει, καὶ εὐθὺς ἀναγεννῶνται αἱ διχόνοια, καὶ αἱ ἐθνικότητες συγκροτοῦνται· εἰς ἐκ τῶν υἱῶν του, ἐξηγνητῆρος ὑπὸ τῶν δυστυχιῶν καὶ μόνους ἔχων πιστοὺς πολυτέλγητρόν τινα Σουλτάνν καὶ ἵππον φέροντα καὶ αὐτὸν καὶ ἐκείνην καταφεύγει εἰς τοὺς βράχους τῆς Ἀφρικῆς· οἱ ἐξηγνητῆρος νικηταὶ τῷ διαφιλονεικοῦσι καὶ τὰ βράχη τοῦ κράτους τοῦ Γιουσοῦρ.

Ὁρμηθέντες ἀπὸ τῶν ἐρίδων τῶν ἡγεμόνων τῶν οἱ Βερβεροὶ ἐπαναστατοῦσι καὶ μάχονται πανταχοῦ· οἱ χριστιανοὶ φθάνουσιν, ἡ ἕκτη περίοδος τῆς θέρμης τῶν Σταυροφόρων ὠθεῖ τὸν Ἅγιον Λουδοβίκον ἐνώπιον τῆς Τύνιδος, ἀλλ' οὔτε ἡ ἔλευσις οὔτε ὁ θάνατος τοῦ ἥρωος τοῦ χριστιανισμοῦ διακόπτουσι τῶν μαχητῶν τὴν ζέσιν. Ἡ διχόνοια προοδεύει αὐξάνουσα πάντοτε μετὰ τῶν διαφορῶν ἐθνῶν τῆς ἀρκτώας Ἀφρικῆς· ὁ διαμελισμὸς ἀποκαθίσταται κατὰ φυλὰς, εἶτα μετ' ὀλίγον κατ' οἰκογενείας, αἵτινες κατασπαράσσονται μετὰ τῶν καὶ ἐξαντλοῦσι τὰς δυνάμεις τῶν εἰς ἀκαταπαύστους πολέμους, πολιτικούς καὶ ἐνταυτῷ θρησκευτικούς· ἡ ἀδράνεια τοῦ διαμαχομένου χριστιανικοῦ μεσαιῶνος καταβάλλει καὶ αὐτὴ τὸν Μουσουλμανικὸν κόσμον, μόνον δὲ οἱ Τούρκοι διαχέουσι λάμψιν τινά. Ὑπὸ τὴν κατὰ τῆσιν Μωάμεθ τοῦ 6'. τὸ Βυζαντινὸν κράτος ἐκπέμπει τὴν τελευταίαν χριστιανικὴν πνοήν του, ἀλλ' ὁ δυτικὸς Μωαμεθισμὸς χάνει τὴν Ἰσπανίαν καὶ Γρεναδὴν (1492). Ἀποθνήσκουσι δὲ ὑπὸ τοῦ νικηφόρου χριστιανισμοῦ ὁ Ἀραβοδραβερικός Ἰσλαμισμὸς διαβαίνει πάλιν τὴν θάλασσαν ὡς φυγὰς, καὶ αἱ πλείοτερι μὲν ἐξοστρακισθεῖσων σχεδὸν τούτων φυλῶν ἀποκαθίστανται εἰς Φεζ ἐπὶ τῆς Ἀφρικανῆς ὄχθης, καὶ ἐκεῖ, ὠθούμενοι ὑπὸ τοῦ καταβληθέντος πλὴν μένεα πνέοντος φανατισμοῦ τῶν, γεννοῦσι τὴν πειρατείαν, εἶτα τὸ Ἀλγέριον καὶ τὴν εἰσβολὴν τῶν Τούρκων.

Η'.

Περίοδος Τουρκική.

Ἡ Ἰσπανία, Σηβιλία, Γρεναδὴ καὶ Ἀλγιάμπερα ἀποδίδονται εἰς τοὺς ἀπίστους Χριστιανούς (Γιακούρ), τὸ ξίφος τοῦ Κίδου (Cid) καταστρέφει τὴν λόγχην καὶ τὸν ἀκινάκην τῶν Ἀθενσεραγῶν, καὶ ὁ νόμος τοῦ Χριστοῦ βασιλεύει εἰς τὸ τζαμίον τοῦ Ἀλλάχ, τὸ δὲ Εὐαγγέλιον κηχατροπώνει τὸ Ἀλκοράνιον.

Οἱ Μαῦροι ἐξορισθέντες ἐπὶ τῶν ξηρῶν καὶ ἀνύδρων ἐκείνων βράχων, τῶν ἀπέναντι τοῦ Γιβραλτάρ, καὶ ἀπέναντι σχεδὸν τῆς τόσῃ πολυλατρεύτου πατρίδος τῶν, ἀνακινεῖν τὰ ἦθη τῶν. Ἐντεῦθεν καθημερινῶς περὶ τὴν ἐμφάνισιν τῆς ἡοῦς [οἱ ἐξοριστοὶ ἀνακαλύπτουσι τὰς Ἰσπανικὰς ἀκτὰς, καὶ εἰς τὴν λάμψιν τοῦ χρυσοῦ ἡλίου διακρίνουσι λευκάζοντας τοὺς τάφους τῶν πατέρων τῶν! Ὁ καπνὸς τῆς γενετήρας γῆς τοῖς ἔρχεται διὰ μέσου τοῦ στενοῦ, καὶ ἂν ἦναι θέλημα τοῦ Ἀλλάχ εἰς ὀλίγας ὥρας δύνανται

νὰ ἐπανιδῶσι τὴν Γρεναδὴν· αἱ κλειθεὶς τῶν ἐν Ἰσπανίᾳ οἶκον τῶν εἰσέτι εἰς τὰς ζώνας τῶν, στυλπναὶ ὡς ἄλλοτε. Ἐλπίζουσι πάντοτε . . .

Ἐν τῇ ἀπεκδοχῇ καὶ προσδοκίᾳ τῆς τόσον περιποθήτου ἡμέρας καὶ ὥρας ταύτης, οἱ ἐξοριστοὶ ὀργαζοῦνται διὰ νὰ ἐπιπέσωσι σύγχυσιν εἰς τοὺς νικητῆρους παϊάνας τῶν ἀπίστων· μίαν μόνην ἔχουσι ἀγρίαν χαρὰν, πλὴν χαρὰν ἐξοχῶν, νὰ ἀντικαταστήσωσι τὴν ὑπερβάλλον κλαγγὴν τῶν ἐχθρικών ὄπλων διὰ κραυγῶν ἀγωνίας καὶ θανάτου. Πανταχοῦ τῆς Ἀφρικανῆς ὄχθης τὰς σημαίας τῶν σταυροφόρων ἀντικαθιστῶσιν ἐθελονταὶ καὶ αὐτεπάγγελτοι πειραταὶ Μαυριτανο-Βερβεροὶ, εἰς τὰς ἐχθρικός πνοὰς τῶν ὁποίων τριήρεις πλήρεις πειρατῶν ἀναχωροῦσιν ἀκαταπαύτως διὰ νὰ λεηλατήσωσι τὰς Ἀνδαλουσιανὰς ἀκτὰς.

Ὀλίγον κατ' ὀλίγον αἱ φολεαὶ αὐτῶν τῶν πειρατῶν διαχέουσι τοὺς νικηφόρους νεοσσούς τῶν, ὅλη ἢ βόρειος ὄχθη τῆς Ἀφρικῆς μέχρι τῆς Τύνιδος περιζώννεται ὡς ὑπὸ πολλῶν μικρῶν ὀχυρωμάτων· εἰς ἐν ἐξ αὐτῶν γεννᾶται τὸ ὄτζακ τῶν Γιαντίσάρων, εἶδος θρησκευτικῆς καὶ στρατιωτικῆς δημοκρατίας, θεμελιωθείσης διὰ νὰ χρησιμεύσῃ εἰς τὸν Ἰσλαμισμὸν ὅπως ἡ Ρόδος εἰς τὴν Χριστιανιστῆν, φανατικὴ λέγω καὶ ἀσπλαγγχῶς ἐμπροσθοφυλακὴ διοργανισμένης πειρατείας.

Οἱ πρῶτοι αὐτοὶ θεμελιωταὶ, Βαδὰ-Ἀρούτζ καὶ Χαίρ-Ἐδδίν, Βερβεροὶ πειραταὶ, συμμαχοῦσιν ἀλληλοδιαδόχως καὶ πραγματεύονται ἴσοι πρὸς ἴσους μετὰ τοῦ Σολιμάνου, κατακτητοῦ τῆς Οὐγγαρίας, καὶ Φραγκίσκου Β', τοῦ ἥρωος τῆς Μαυριτανίας· ἐνώπιον τῆς νικητῆριου τύχης τῶν αὐτῶν ὁ Κάρολος Ε'. ὁ νικητῆς τῆς Πάβιας, προσηροῦει καὶ ὀπισθοχωρεῖ (1541). Χάρις εἰς τὸν ὡς ἐκ τῆς ἠττης ταύτης προξενηθέντα τρόπον, ἡ ἐπὶ τρεῖς αἰῶνας ὀπισθεν τοῦ ἀπροσίτου φημιζομένου βράχου τῆς ἐνεδρεύουσα Ἀλγερικὴ ἀράχνη, ἐξαπλώνει ἐφ' ὅλης τῆς Μεσογείου τὸ τολμηρὸν καὶ προπετὲς ὄραμά της.

Οἱ πειραταὶ οὗτοι, ὑπερασπιζόμενοι παρὰ τῆς ὑψηλῆς Πύλης, τῆς ὁποίας ἀνεγνώρισεν τὴν κυριαρχίαν, οὗτοι οἱ Γιαντίσαροι καὶ οἱ Δέηδες λεηλοῦσιν ἀκαταπαύτως τὰς Ἰσπανικὰς ἀκτὰς, ὡς καὶ τῆς Σικελίας, Ἰταλίας καὶ αὐτῆς ἀκόμη τῆς Γαλλίας· οἱ Πισσάδες τῶν τιτλοφοροῦνται βασιλεῖς τῆς Θυλάσσης, καὶ αἱ τριήρεις τῶν ἐπιψύουσαι τὰ κύματα, ὡς τὰ σαρκοφάγα ὄρνεα τὰς πεδιάδας, ὀρμῶσι πλησίον ἐναντίον παντὸς πλοίου φέροντος Χριστιανικὴν σημαίαν, αὐτοὶ δὲ φαίνονται θέλοντες νὰ ἐπεικτείνωσι τὰ δίκτυά τῶν μέχρι τοῦ στενοῦ τῆς Μάγλης. Πᾶν ὁποιοῦνδήποτε λάφυρον τοῖς εἶναι ἀρεστὸν τὸ Ἀλγέριον πλημμυρεῖ αἰχμαλώτων, μετὰ τῶν ὁποίων εὐρηται ἐξ ὅλων τῶν ἐθνῶν, Ἄγγλοι, Ῥῶσοι, Γερμανοὶ, Γάλλοι, Ἰταλοὶ, Ἰσπανοί.

Διὰ νὰ ἔχωσι τὴν ἡσυχίαν τῶν καὶ νὰ μὴ λαφυραγωγῶνται μέχρι καὶ αὐτῶν τῶν προσοχθίων διαμονῶν τῶν οἱ Χριστιανοὶ, πληρώνουσι φόρους εἰς τοὺς πειρατὰς τούτους Δέηδας, καὶ αὐτὴ ἡ Γαλλία καὶ ἡ Ἀγγλία, ὡς πᾶσα ἄλλη δύναμις, ὑπ' ἐνα ἢ ὑπὸ

ἄλλον ὄρον πάντοτε. Μάτην Πέτρος ὁ ἐκ Νκαβάρας εἰς Βύγιον (1540), Ἰωάννης Δελαβάλετ εἰς Μάλταν (1565) καὶ Ἀδὸν Ζουάν ὁ Αὐστριακὸς εἰς Νκύπακτον (1571) θριαμβεῦσιν ὑπὲρ τῆς Χριστιανιστῆς· μάτην οἱ Ἰσπανοὶ, φανατικοὶ ὑπὸ θρησκευτικοῦ μίσους, κυριεύουσι τὸ Ὁράν καὶ διατηροῦνται ἐκεῖ εἰς διάστημα χρόνου τινος, μετὰ τὴν ἱπποτικὴν πατροπαράδοτον γενναϊότητά τῶν· μάτην ἡ Γαλλία ἄλλοτε μάχεται καὶ ἄλλοτε συμμαχεῖ μετὰ τοὺς πειρατὰς τούτους· τῷ 1634 ἀριθμοῦνται εἰς Ἀλγερὴν τρισχίλιοι Γάλλοι αἰχμαλώτοι, καὶ ὑπολογίζεται ὅτι ἀπ' ἀρχῆς τῆς συστάσεως τῶν οἱ πειραταὶ οὗτοι συνέλαβον μόνον ἀπὸ τὴν Γαλλίαν ὀγδοήκοντα πλοῖα καὶ πλείοτερα τῶν 20,000,000 φράγκων!

Ἐν καιρῷ τῆς ἀνηκούστου τύχης τῆς πολυαριθμοῦ ταύτης ληστρικῆς συμμαχίας, εἶδες καὶ ἀκατάπαυστοι ὑποκινήσεις βάπτουσι μετ' αἷμα τὸ ἔδαφος τῆς βορείου Ἀφρικῆς· οἱ Βερβεροὶ ἀποθνήσκουσι, καὶ ἡ Τουρκία βασιλεύει ἤδη μετ' ἀπόλυτον δεσποτισμὸν ἐπὶ τοῦ Ἀλγερίου· αὐτὴ ἀποστέλλει ἐκεῖ σώματα ἀτάκτων στρατιωτῶν καὶ τυράννους τῆς ἐκλογῆς τῆς, λαμβάνει τὸ χρυσίον, τοὺς ἀνθρώπους καὶ τὰ πλοῖά της, καὶ τὴν διοργανίζει ὡς κατακτηθεῖσαν ἐπαρχίαν. Ἐμψυγθὲν ὑπὸ τῶν κατακτήσεων ταύτων, ἐκτραπὲν ὑπὸ τῶν γεωργικῶν λαῶν οἵτινες τὸ περικυκλοῦσι, γαλθανισθὲν ὑπὸ τοῦ πολεμικοῦ φανατισμοῦ του τὸ ὄτζακ εὐδαίμονε, καὶ δι' αὐτοῦ μόνου ὑποστηρίζεται τὸ Τουρκικὸν κράτος.

Ἀλλ' ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἡ Κωνσταντινούπολις διαφθαρεῖσα οὐδὲν ἄλλο γνωρίζει εἰμὴ νὰ δολοφονῇ τοὺς Πισσάδας οὓς ἀποστέλλει· ἡ ὀλεθρία ἀγγλὴ ἀποδεκατίζει τοὺς ἐρημέρους τούτους ἀνθυπάτους, ἡ μετριωτέρα τιμωρία τοὺς ἐμβάλλει εἰς ἰσόβιον ἐξανδραποδισμὸν. Οἱ Πραιτωριανοὶ Γιαντίσαροι θυσιάζουσι τοὺς Δέηδας τῶν καθὼς τοὺς ἐκλέγουσι. Διατελοῦντες εἰς ἀκατάπαυστον πάλιν μετὰ τῶν Μαυριτανῶν, δὲν κάμνουσιν ἀνακοχῆν εἰς τὰς αἰματηρὰς ἀνταρσίας τῶν εἰμὴ διὰ νὰ λαφυραγωγῶσιν ἐνόμως ὑπὸ τὴν σκιάν τοῦ ἡγεμόνος τῆς, ἐκλογῆς τῶν. Οἱ Ἀραβες μόλις ἐκβιάζόμενοι πληρώνουσι τοὺς φόρους τῶν καὶ αἱ Καβυλικαὶ φυλαὶ, αἵτινες ἀνεξάρτητοι εἰς τὰ ὄρη τῶν λυμαινόμενοι ἢ λαφυραγωγοῦσι τὴν πεδιάδα, λαμβάνουσι μέρος εἰς ὅλας αὐτὰς τὰς διαμάχας, εἰς ὅλας τὰς ἐπαναστάσεις, τῶν ὁποίων αὐταὶ ἀποτελοῦσι τὸν πυρῆνα.

Ἡ Εὐρώπη ἀπ' ἐνα.τίας, ἐξερχομένη ἀπὸ τὰς ἀγόνους εἶρας τοῦ μεσαιῶνος, ἐνδυναμοῦται καθημερινῶς· φρίττει δὲ βλέπουσα βὰ τέκνα τῆς πίπτοντα ἀπείστωτος ὑπὸ τὸν σιδηρῶν βράχια ἀγρίων τινῶν πειρατῶν· φιλόφρονες ἰερεῖς ἀπέρχονται εἰς Ἀλγέριον διὰ νὰ ἐξαγοράσωσιν αἰχμαλώτους, ἡ χριστιανιστῆ συνταράσσεται ἀκούουσα τὰς βατάνους ἃς ὑποπέρουσιν οἱ ἐξαγοραζόμενοι. Πιστὴ εἰς τὴν ἀποστολὴν τῆς ὡς ἐμπροσθοφυλακῆ τοῦ ἀνακινεζομένου πολιτισμοῦ καὶ ὡς φιλελεύθερός τις πρόδρομος, ἡ Γαλλία πρῶτη ἀγανακτεῖ. Ὁ δούξ Δὲ Βωφόρτ κυριεύει τὸ Ζιζελὸ (1664), καὶ τρεῖς ὁ Δουκέσκιος καὶ ὁ Δεστράι βομβαρδίζουσι τὸ Ἀλγέριον (1682—83—88). Ὁ

Βοναπάρτης, πρώτος Υπάτος, βιάζει αυτό εις ικανοποίησιν και επανόρθωσιν των ζημιών, ο Άγγλος Έξ-μουθ τὸ καιρὸν τὰ ἄσματα τοῦ θανάτου τῆς Ἑλλάδος, εκπονητισθέντα ὑπὸ τοῦ Βύρωνος, σύρουσι τὸν δυτικὸν πολιτισμὸν εἰς γενναίαν και φιλανθρωποτάτην σταυροφορίαν, και ἡ Τουρκία καταβάλλεται εἰς Ναβαρίνον.

Ἐν τούτοις εἰς τὴν Ἀλγερίαν οἱ Τούρκοι, ἐπὶ μάλλον ἀδυνατουήτες, μόλις και μετὰ βίας ἀντιπαλαίωσι κατὰ τῶν ἐσωτερικῶν ἐχθρῶν των. Κάθε στιγμήν ὁ Βερβερός καταβαίνει ἀπὸ τὰ ὄρη του μετὰ τὴν δάδα εἰς χεῖρας, και ἔρχεται νὰ λαφυραγωγῆται μέχρι τῆς πύλης τῶν φρουρίων και πόργων. Οἱ Ἀραβες τῷ τείνουσι χεῖρα βοήθειας ἐκ διαλειμμάτων. Ἡ Τουρκικὴ τυραννία ἀποκρουσθεῖσα πρὸς τὴν θάλασσαν ἀποθνήσκει, ὁ Βερβερός και ὁ Ἀραβὶ θριαμβεύουσι.

Θ.

Περίοδος Γαλλικῆς.

Ἡ πειρατεία εἶνε ἡ ὀλεθρία ζωὴ τοῦ Ἀλγερίου. Μ' ὄλους τοὺς ἐμφυλίους σπαραγμούς των, μ' ὄλην τὴν παρουσίαν τῆς Εὐρώπης, τῆς ὁποίας οἱ στόλοι διασχίζουσι τὴν Μεσόγειον, μ' ὄλον τὸ παράδειγμα τοῦ Ναβαρίνου, οἱ Τούρκο-Ἀλγερινοὶ πειραταὶ ἐπιδίδονται πάντοτε εἰς λαφυραγωγίας· οἱ γείτονές των Καβυλῶν τὴν μιμουήνται. Καθήμενοι οὗτοι ὡς προσεκτικοὶ γύπες ἐπὶ τῶν ἀφιλοξένων αὐτῶν και ἀπορρώγων ἀκτῶν, μετὰ τὸ τέλος ἐκάστης τρικυμίας καταβαίνουσι εἰς τὴν θάλασσαν και ῥίπτονται ἐν ἀταξίᾳ και ἀλαλαγμῷ ἐπὶ τῶν προστυχόντων πλοίων. Εἴτε ἐκ τῆς ἰδέας τοῦ συνήθους φόβου, εἴτε ἐξ ἀποστροφῆς πρὸς τοὺς νεοσσούς τούτους τῶν ἐν ἀποκρήμνις ἀσύλοις διαιωμένων πειρατῶν, ὁ χριστιανικὸς λέων ἀφί-νει τοὺς γύπας τούτους νὰ τὸν ῥαμφίζωσιν ἀκόμη.

Ἄλλ' ἔρχεται τὸ πλήρωμα τοῦ χρόνου· αἱ ἐθνικότητες, αἱ λαοὶ, αἱ δυναστεῖαι ἔχουσι τὴν γέννησιν, τὴν ζωὴν, τὸν θάνατόν των ὡς ὁ ἄνθρωπος και τὰ ζῶα, ὡς πᾶν ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ. Ὅταν κατὰ τὴν ὑπὸ τῆς θεῆς Προνοίας σημειωθεῖσαν ὥραν τὰ δένδρα γηράσωσιν ἢ οἱ καρποὶ ὠριμάσωσιν, ὁ παραμικρότερος ἀνεμὸς τὰ καταβάλλει, και πλησίον αὐτῶν ὄλος ἔτοιμος θεριστής τις σπεύδει πρὸς τὴν συγκομιδὴν.

Ἡ Γαλλία καιρῶς πληγωθεῖσα τῷ 1812, φρίττουσα ἐνεκα ἐθνικῶν ταπεινώσεων, διπλῶς ἀπασχολουμένη ὑπὸ αυτοκρατορικῶν ἀναμνήσεων και ἀναγεννωμένων ἐλευθερίας, ταράττεται και συνομνύει. Ὁ Βουρβωνικὸς θρόνος ἔχει ἀνάγκη δόξης διὰ νὰ ἐξαναχρυσώσῃ τὴν μαγικὴν αὐλαίαν τῆς. Τὴν στιγμήν καθ' ἣν ὁ Δέσπης τοῦ Ἀλγερίου κτυπᾷ κατὰ πρόσωπον διὰ τοῦ ῥιπιδίου ὅπερ κρατεῖ Γάλλον τινὰ πρόξενον, ἀνάπτεται τὸ πῦρ εἰς τὴν τελευταίαν ὑπόνομον. Ὁ Δέσπης προσπαθεῖ νὰ ἀποτρέψῃ τὴν ἐκρηξίν. Ἡ Ἀγγλία, προβλεπτικὴ και ζηλότυπος, ἀνθίσταται, ῥαδιοῦργεῖ, διαμαρτύρεται. Πλὴν ποῖος τὴν ἀκούει; ἡ κοινὴ γνώμη βομβεῖ μετὰ πατάγου. Ἡ Γαλλία λοιπὸν ἐχαινώθη τοσοῦτον ὥστε εἰς ἀρχηγὸς πειρατῶν νὰ τὴν ὑβρίζῃ; ἡ πρωτότοκος θυγάτηρ τῆς ἐκκλησίας νὰ ἐξ-

ευτελιζέται ὑπ' ἐνὸς ἀπίστου! Ὁ γέρον βασιλεὺς Κάρολος εἶνε χριστιανὸς και Γάλλος. Ἡ ὥρα ἐσήμανε τὸ πολεμικὸν Ἀλγερίον, ὡς αὐτὸ ἐαυτὸ καλεῖ, ὑποκύπτει εἰς τὸν στρατάρχην Δὲ Βουρμῶν, ἀποσταλέντα παρὰ τῆς Γαλλίας τῇ 5 Ἰουλίου 1830 και τοῦτο εἶνε τὸ τελευταῖον πεπερηγέμα, τὸ κύκνειον ἄσμα τοῦ βουρβωνικοῦ οἴκου.

Ὡς ἡ Συγκλητικὴ Ῥώμη οὕτω και ἡ Γαλλία διώκει τὰς κατακτήσεις τῆς ὀλεθρίας παρασυρθεῖσα εἰς τὴν πάλιν, προκαλουμένη ὑπὸ τῶν γειτόνων φυλῶν, εὐρίσκει ἀντιπαραταττομένας καθ' αὐτῆς ταυτοχρόνως δύο διαφόρους ἐθνικότητας, τοὺς Ἀραβας και τοὺς Καβύλους, οἵτινες τὴν καταπολεμοῦσιν ἀκαταπαύτως. Προχωρεῖ κατ' ἀρχὰς βῆμα πρὸς βῆμα, ἀκουσίως και ὡς φοβουμένη τῶν τινᾶ ὥστε κυριεύει ἀλληλοδιαδόχως τὴν Βόννην, τὸ Ὅραν (1831), τὸ Ἀρζεβον, τὴν Μοσταγανέμ, τὴν Βυγιάν (1833), κ τ λ.

Ἐν τούτοις νέος τις Ἰουγούρθας ἐγείρεται κατὰ τῆς Γαλλίας· ἐπίσης μαχητὴς ὡς ὁ Νουμυδὸς πάππος του, πλὴν ῥωμαλεότερος, μεγαλοπρεπέστερος και μᾶλλον ἀρωπιωμένος εἰς τὸ ἔθνος ὅπερ μέλλει νὰ ἀνοικοδομήσῃ. Ὁ πλήρης ζήλου πατριωτισμὸς του τὸν κάμνει νὰ πολεμῇ ἀνευ δικοπῆς και ὄλαις δυνάμεσι· ματαίως ὑποκύπτει ἀκαταπαύτως ὑπὸ τὴν στρατηγηματικὴν πειθαρχίαν ἔθνος ὑπερτεροῦντος τὸ ἰδικόν του. Ὡς ὁ Ἄνταϊος, ὅστις ἅμα ἐγγίζων τὴν γῆν, τὴν ἀρχικὴν του μητέρα, ἐλάμβανε νέας δυνάμεις, οὕτω και ὁ Ἀβδὲλ Καδὲρ, τὸ τέκνον τῆς ἐρήμου, μεθ' ἐκάστην ἀποτυχίαν ῥίπτεται εἰς τὴν Σαχάραν, και ἐκεῖ ἀποκτᾷ νέας δυνάμεις πρὸς νέαν πάλιν. Ἡμέραν τινὰ θριαμβεύει εἰς Μάκταν, μ' ὄλας τὰς ἐξόχους προσπαθείας τοῦ εὐγενοῦς και δυστυχοῦς στρατηγοῦ Τρέζελ (1835). Ἡ συνθήκη τῆς Τάφνας παραχωρεῖ εἰς τὸν λαόν του μέρος τι τῆς ἀντιβασιλείας τοῦ Ἀλγερίου. Ἦθελεν εἰπεῖ τις τότε ὅτι ὁ Ἐμίρης Ἀραβὶ και τὸ ἔθνος του ἐμελλον νὰ ἐπανακτῆσωσι τὴν πατρίδα των διὰ τῆς γενναίουφυχίας τοῦ πατριωτισμοῦ και τῶν ἀπαύτως ἀνανουμένων προσπαθειῶν των.

Ἡ Γαλλία, βαρυνθεῖσα ἀπὸ μάχης, ἀπαυδήσασα ἀπὸ τὸ χυθὲν αἷμα και τὰ δαπανώμενα χρήματα, ἀνυπομονεῖ και ἀποθαρήνεται ἀπὸ ἔτους εἰς ἔτος· χορηγεῖ εἰς τοὺς στρατηγούς τῆς βοήθειας πάσης φύσεως και διακυμαίνεται ἀμφίβροπος μεταξὺ τῆς φυσικῆς ἀναπτύξεως τῶν κατακατήσεων τῆς και τῆς ἀκανθώδους διατηρήσεως τοῦ Ἀλγερίου και ἀπάσης τῆς Ἀφρικανικῆς ἀκτῆς. Ἄλλ' ὁ Δαμρεμῶν και ὁ Βαλέτιος κυριεύουσι τὴν Κωνσταντίαν (1837), ὁ δούξ τῆς Αὐρηλίας ἐλευθερώνει τὰς Σιδηρᾶς πύλας (1839), ὁ Ἐμίρης νικᾷται εἰς Ταγούινην ὑπὸ τοῦ Δουκὸς Δωμάλ (1843), και ἡ τύχη του, ὡς και ἡ τοῦ Ἀφρικανικοῦ Ἰσλαμισμού, διμελισθεῖσαι εἰς Ταγγέρον και εἰς Μογαδῶρ ὑπὸ τοῦ Πρίγκηπος Δὲ Ζουκμ-βίλ, ὑποκύπτουσι εἰς Ἰσλὸν εἰς τὸν στρατάρχην Βυγῶδον (1844).

Ἡ Γαλλία, περιβληθεῖσα νέαν δόξαν και ὑποκινουμένη ὑπ' αὐτῆς, ἀναλαμβάνει θάρρος. Ὁ νικητὴς

τοῦ Ἰσλὸν τὴν ἀσφαλίζει εἰς τὸ μέλλον ἐπιβεβαιῶν αὐτὴν και παρέχων ὡς ἐγγύθιον τὴν πολιτικὴν ἀγωγὴν και τὰς ἀλλεπαλλήλους νίκας του. Διοικητῆς ταυτοχρόνως εἰρημικὸς και πολεμικὸς, κυρίως θεμελιωτῆς τῆς Γαλλικῆς δυνάμεως εἰς Ἀλγερίαν, ἐξακολουθεῖ τὴν κατάκτησιν καθ' ὅλας τὰς ἐποχές. Ὁ Ἐμίρης ἀκολουθούμενος παρὰ πόδας, ἐγκαταλειμμένος σχεδὸν παρὰ πάντων, ἐξωρισμένος ὑπ' αὐτῶν τῶν συμμάχων του, παραδίδεται εἰς τὸν στρατηγὸν Δὲ Λαμορισιέρν (Δεκέμβριος τοῦ 1847). Μετ' αὐτοῦ παύει ἡ Ἀραβικὴ ἀντίστασις, ἐκτὸς μεμονωμένων τινῶν ὑποκινήσεων, ὡς τῆς Ζαάτκας (1849) και τῆς Ἐλ-Ἀγκουάτ (1852). Ὁ Ἀβδὲλ Καδὲρ εἶνε τρόπον τινὰ ἡ τελευταία ἔκφρασις τῆς Ἀραβο-Ἀλγερικῆς ἐθνικότητος. Τοιαύτη δὲ εἶνε ἡ γοητεία ἣν διατηρεῖ εἰσέτι και μετ' αὐτὴν τὴν ἡττάν του, ὥστε μ' ὄλας τὰς ἐνόχους ὑποχρεώσεις του ἡ Γαλλικὴ κυβέρνησις ἔκρινεν εὐλογον νὰ φυλάττῃ αἰχμάλωτον ἀπὸ ἐπτά ἡδὴ ἐτῶν, και μόλις ἡ φιλανθρωπος και γενναία διαγωγή του εἰς τὰς τελευταίας ἐπισυμβάσας σφαγὰς τῆς Συρίας, (ὅπου ἔλαβε ἄδειαν νὰ διατραβῆ μετὰ τὴν καταστροφὴν τῆς Προύσσας ὑπὸ σεισμοῦ) ἡδυνήθη νὰ ἐξελείψῃ ἐν μέρει τὰς ὑπονοίας τῆς.

Καθ' ἅπασαν τὴν δεκαεπταετὴ ταύτην περίοδον αἱ Βερβερικὴ φυλαὶ ἠνωμένοι μετὰ τῶν Ἀρχῶν ἢ μαχόμενοι μεμονωμένοι, εἶνε ὄρθαι ἐνώπιον τῶν Γαλλικῶν στρατευμάτων, πάντοτε εἰς τὰ ὄπλα ἐρισκομένων. Αὐταὶ ἐνισχύουσιν ἀδιαλείπτως τοὺς ἐχθρούς τῆς Γαλλίας, λαφυραγωγοῦσι και καιοῦσι τὰς ὑποτελεῖς αὐτῆς φυλάς, και μυρία ἄλλα διαπράττουσιν· ἀλλὰ διηρημένοι, ἀνευ ἐνώσεως, ἀνευ ἀρχηγοῦ, ὑποκύπτουσι εἰς ὄλας τὰς μετὰ τῶν Γάλλων συμπλοκάς. Ὁ Ἀβδὲλ Καδὲρ πειράεται νὰ τὰς ἐνώσῃ πάλιν και νὰ τὰς σύρῃ ὀπισθὲν του, δυνάμει τῆς κοινῆς φήμης ἣς ἀπολαύει ὡς εὐσεβῆς και ὑπέρμαχος τῆς Ἀφρικανικῆς ἐνοτήτος· ἀλλ' ἡ δημοκρατικὴ ὑπερηφάνεια τῶν ἀτιθασεῦτων τούτων φυλῶν ἀπῶθει πᾶσαν τοιαύτην ὑπηρεσίαν, και ἀκόμη περὶ αὐτοῦ τοῦ συμφέροντος τῆς πατρίδος προκειμένου.

Ἐνώσω ὁ Ἐμίρης εἶχεν ἀρκετάς δυνάμεις ὥστε νὰ ἀντιπαλαίῃ κατὰ τῶν Γαλλικῶν στρατευμάτων και νὰ ἀπασχολῇ αὐτὰ διὰ σπουδαίων ἀντιπερισπαυμένων, οἱ Βερβεροὶ μόλις κατεδιώκοντο τῆδε κακίσειε διὰ μερικῶν ἐκστρατειῶν και ἀνευ ὀριστικῶν ἀποτελεσμάτων. Ἀλλὰ καθὸς ἀδυνατῶν ὁ Ἀβδὲλ Καδὲρ ἐφαίνετο ὅτι ἐπὶ τέλους ἐμελλε νὰ ὑποκύψῃ εἰς τὴν διώκουσαν αὐτὸν Δύναμιν, αἱ φυλαὶ αὐταὶ εὗρον καιρὸν νὰ καταθρασυνθῶσιν. Ἄλλ' ἡ Γαλλία ἐνόησε ἐπὶ τέλους τὰς δυνάμεις τῆς κατὰ τῶν Καβύλων, πολλαπλασιάζει τὰς κατ' αὐτῶν προσβολὰς τῆς, τοὺς διώκει μέχρι τῶν μόλις πλησιαζομένων ὀρέων των, και φυλὴν πρὸς φυλὴν, ῥάκος πρὸς ῥάκος καταστρέφει ὀλίγον κατ' ὀλίγον τὰς βδελυρὰς ἐριδὰς των. Ἀπὸ τοῦ 1844 μέχρι τοῦ 1856, εἰς δεκατέσσαρας ἀλληλοδιαδόχως ἐκστρατείας, οἱ στρατηγοὶ Βυγῶ, Βεδῶ, Σκιντ-Ἀρῶν, Βλαγκίνης, Ἐρβιλιῶν, Κανροβέρ, Βαβ-ῤῥάλ, Δελορμὲλ, Πελισσιέ, Βοσκὲ και Ῥανδῶν, κατα-

στρέφουσι τὰς Βερβερικὰς γαίας διὰ πυρός και σιδήρου, λεηλατοῦσι τὰς χώρας των, και διώκουσιν ὠθύντες εἰς τὰ ὀπίσω ἢ ὑποτάσσουσι τοὺς κατοίκους των. Ὅστε δὲν μένει πλέον ἀνεπαφὸς εἰμὴ ἡ μεγάλη Καβυλία, ἡ κυριώτερα ἐστία τῆς ἀντιστάσεως των.

Τέλος τὸ 1857, ὁ στρατάρχης Ῥανδῶν ὠδηγῶν 35,000 ἄνδρας, εἰσδύει εἰς τὴν καρδίαν τῆς μεγάλης Καβυλίας και τὴν ὑποτάσσει ἐξ ὀλοκλήρου, μέχρι και αὐτῶν τῶν ὀρεινῶν φυλῶν τῶν ἐν τοῖς βράχοις και ταῖς ὀπαῖς τῆς γῆς δικαιωμένων, αἵτινες ἐκαυχῶντο ὅτι δὲν ἀνεγνώρισάν ποτε κἀνενα ἐκ τῶν ἀλληλοδιαδόχων δεσποτῶν τῆς πεδιάδος και τῶν χθαμαλῶν ὀρέων, και ὅτι ἔζησαν ἐλεύθεροι ἀπ' ἀρχῆς τῆς γενήσεως τοῦ ἡλίου· και αὕτη ἦν ἡ τελευταία κατάκτησις.

Σήμερον κατὰ τὴν στιγμήν ταύτην, ὀλόκληρος ἡ Ἀλγερία ἀπ' ἐνὸς ἡδὴ ἔτους ἡσυχάζει· ἀπ' Ἀνατολῶν μέχρι δυσμῶν, ἀπ' ἄρκτου ἕως νότου, ἀπὸ Τύνιδος μέχρι Μαρῶκου, ἀπὸ τῆς μεσογείου μέχρι τῶν ἐνδοτέρων ἐρήμων, δικαιοσύνης λεύγας μακρὰν τοῦ Ἀλγερίου, ὀλόκληρος ὁ τόπος ἀναγνωρίζει τὴν κυριαρχίαν τῆς Γαλλίας. Διὰ τῆς ἐνόπλου ἢ εἰρημικῆς κατοχῆς τῆς Ἐλ-Ἀγκουάτ, τοῦ Τογκιόρτ και τῆς Οὐαργίλης, καθὼς και διὰ τῆς καθυποτάξεως τῆς Καβυλίας, ὁ τελευταῖος διοικητῆς τῆς Ἀλγερίας ὁ στρατάρχης Ῥανδῶν, συνεπλήρωσε τὸ ἔργον τῶν κατακτήσεων· αἱ ταυτοχρόνως πολιτικαὶ και πολεμικαὶ προσπάθειαι του, ἀπετελείωσαν ἐπαξίως τὸ ὑπὸ τοῦ στρατάρχου Βουρμῶντου θεμελιωθὲν οἰκοδόμημα, τὸ παγισθὲν ὑπὸ τοῦ στρατάρχου Βυγῶδου. Ὅταν ὁ χρόνος, ὁ ἀμείροληπτος οὗτος διευκρινητῆς τῶν ἀνθρωπίνων πράξεων, κάμῃ νὰ συγῆσῃ τὰ πάθη εἰς τοὺς τρεῖς, πρὸ πάντων τούτους ἄνδρας μεταξὺ ὧν ἡ Γαλλία θέλει ἀποδώσει τὴν τιμὴν τῶν Ἀφρικανῶν κτήσεων τῆς.

Ἡ ἀποίκησις ἄχρις ὥρας διακοπέισα ἢ ἐκκρεμῆς μέινασα ἐνεκα τῶν μεγάλων πολεμικῶν προσπαθησῶν, δύναται νὰ ἀρχίσῃ ἐλευθέρως· τὸ ἔδαφος ποτισθὲν ἀπὸ εἰκοσιετῶν ἡδὴ ἐτῶν δι' αἵματος και ἀροτριωθὲν διὰ προσπαθειῶν και χρημάτων, εἶνε ἡδὴ ἔτοιμον εἰς σποράν. Τὸ μέλλον τῆς Γαλλικῆς Ἀφρικῆς οὐδαμῶς ἄλλοθεν ἐξαρτᾷται τοῦ λοιποῦ εἰμὴ ἀπὸ τῆς μητροπόλεως και τῶν ἀποικιακῶν συστημάτων, ἄτινα αὐτὴ θέλει ἐκλέξει. Διὰ νὰ σπεῖρη καλῶς και νὰ ἐτοιμάσῃ πλοῦσιον θέρος, διὰ νὰ οἰκοδομήσῃ μέλλον σταθερὸν και ἐνδοξον, ἔχει τὸ παράδειγμα τῶν προκατόχων τῆς ἐπὶ τοῦ Ἀφρικανοῦ ἐδάφους· εἰς τὰς μεγάλας ταύτας φάσεις ὡς και εἰς τὰς ἐλαχίστας λεπτομερείας, ἡ ἱστορία τῶν προηγηθέντων τῆς Γαλλίας λαῶν εἰς Ἀλγερίαν δύναται νὰ χρησιμεύσῃ αὐτῷ ὡς σωτήριον μάθημα και δειγμᾶ· οἱ Φοίνικες, ἡ Ῥώμη, τὸ Βυζάντιον, οἱ Ἀραβες, οἱ Τούρκοι κατέκτησαν ἀλληλοδιαδόχως τὴν βόρειον Ἀφρικὴν μετὰ τὰ ὄπλα εἰς χεῖρας· δι' ἰσχυρῶν ἀποικισμῶν, διὰ τακτικῆς κατοχῆς και ἐξευγενιστικῶν προσπαθειῶν ἀναλόγως τῆς ἐποχῆς των οἱ Καρχηδόνοι, οἱ Ῥωμαῖοι και οἱ Ἀραβες μετέβαλον τὴν Ἀφρικανικὴν ἀκτὴν διὰ τῶν ἀλλεπαλλήλων ἀποικιακῶν

των εἰς ἀποθήκην σίτου διὰ τοὺς λαοὺς των, εἰς πλουσίαν ἐπιβόησαν τῶν μητροπόλεων καὶ εἰς δόξαν τῶν ἐθνικοτήτων των, ἐνῶ τὸ Βυζάντιον καὶ ἡ Τουρκία διὰ τῶν ἀσυνέτων καὶ ἀρπακτικῶν σφετερισμῶν των δὲν ἔκαμαν ἄλλο τι ἐνταῦθα εἰμὴ ἐρείπια.

Εἰς τὴν Γαλλίαν ἤδη μένει τὸ πεδῖον εὐρὺ καὶ ἐλεύθερον διὰ τὴν ἀναστήσῃ τὰ ἐρείπια ἅτινα ἀφῆκεν αὐτόθι ὁ δεσποτισμὸς καὶ ἡ ἀτακτος κυβερνήσις, καὶ τὴν μετασχηματίσῃ τὴν Ἀλγερίαν εἰς μεταγενεστέραν Καρχηδόνα, συγκροτοῦσα ἐπὶ τῶν παραλίων αὐτῆς ἀποικίαν ἐράμιλλον τῆς τῶν Ῥωμαίων. Ἡ ἡσυχία, ἡ δόξα, τὰ πλοῦτα τῆς Γαλλίας εἶνε συνδεδεμένα μετὰ τὴν ἀνάπτυξιν τῆς Ἀλγερίας, διότι αἱ ἀποικίαι εἶνε ἡ ὑπαρξις καὶ τὸ μέλλον τῶν ἐθνῶν, ὡς τὰ τέκνα εἶνε τὸ μέλλον τῶν οἰκογενειῶν. Αἱ νέαι καὶ γόνιμοι γαῖαι τῆς Ἀλγερίας καὶ αἱ ἀποικίαι ἐπὶ τῆς Γαλλικῆς Ἀφρικῆς ὡς καὶ αἱ ὑπερκαίαναι αὐτῆς κτήσεις εἶνε ἡ εἰρηκτικὴ ἐλπίς, τὸ κανονικὸν καὶ μεγαλοπρεπὲς μέλλον τῆς μεταγενεστέρης Γαλλίας.

(Ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ.)

ΙΩΑΝΝΗΣ Κ. ΡΑΪΤΑΡΧΗΣ.

ΓΑΛΑΤΙΚΩΝ Α΄.

(Συνέχ. τῆς φυλλιδ. 273 καὶ 276.)

—000—

*Β΄. Ἐπιδρομαὶ τῶν Γαλατῶν εἰς τὴν
Μακεδοῖαν, Θράκην, Ἑλλάδα καὶ
Μικρὰν Ἀσίαν.*

Ἐκθέμενοι ἤδη τὰς εἰς Ἰταλίαν ἐπιδρομὰς τῶν Γαλατῶν, μεταβαίνομεν εἰς τὴν ἐκθεσιν τῶν πρὸς ἀνατολάς αὐτῶν τούτων, οὗχ ἦττον τῶν πρώτων καταστρεπτικῶν καὶ ἐπιφόβων.

Ἐρχεται ἐν ἀρχῇ, ὅτι ἐπὶ Ταρκυνίου Πρεσβυτέρου ἤρχισαν αἱ εἰς τὴν ἀνω Ἰταλίαν ἐπιδρομαὶ τῶν Γαλατῶν. Ἀμβίγατος, ὡς λέγεται τῶν βασιλέων τῆς τῶν Γαλατῶν, ἀπέστειλε πολλοὺς τῶν ὑπικῶν αὐτοῦ ὑπὸ ἡγεμόνας Σεγόθησον καὶ Βελόθησον, εἰς εὐτυχεστέρων χωρῶν κτήσιν. Τούτων ὁ μὲν Βελόθησος ἐτράπετο τὴν πρὸς Ἰταλίαν, ὁ δὲ Σεγόθησος τὴν πρὸς Ἀνατολάς. Οἱ ἀμφὶ ταύτην διευθύνθησαν πρὸς τὸ Ἑρκύνιον, καὶ χώραν κατέλαβον ἣν ὠνόμασαν ἀφ' ἑαυτῶν (Bohehemum), διωχθέντες δὲ ὑπὸ τῶν Μακρομάνων ἐπέστρεψαν εἰς τὴν ἐπίσης ὑπ' αὐτῶν κληθεῖσαν Βοϊαρίαν, ἢ Βαναρίαν (1).

Κατὰ δὲ ἐποχὰς ἀγνώστους ἡμῖν πολλὰ ἄλλα φύλα Κελτῶν, δι' αἰτίας ἐπίσης ἀκριβῶς ἀδιορίστους, μετανάστευον. Τοιοῦτόν τι βλέπομεν τοὺς Γερμανοὺς ποιοῦντας ἐν τῷ μεσαιωνῷ ὅμοιον ἴσως ἐγένετο εἰς τὴν ἡρωϊκὴν ἐποχὴν, τῶν ἐθνῶν ἀπάντων ἐποχὴν (2).

(1) Schlosser's Weltgeschichte 2 Band Scl 317—.

(2) Θεουκδ. Ξυγ. Α., —

Ὀπωσδήποτε οἱ Γαλάται ἢ Κελτοὶ πρὸς ἀνατολάς διευθυνόμενοι, προῆλθον μέχρι Παννονίας (Οὐγγαρίας) καὶ ἐν αὐτῇ ἐγκατέστησαν. Προσεπείλασαν δὲ καὶ τῷ ποταμῷ Δουνάβει ἐκεῖ παραφύροντι (1). Τούτων γίνεται μνεία κατὰ πρῶτον εἰς τοὺς χρόνους Ἀλεξάνδρου τοῦ Μεγάλου. Ὅτε ὁ ἦρας οὗτος προῦχώρησε πρὸς βορρᾶν εἰς ὑποταγὴν τῶν Τριβαλλῶν πλησίον τοῦ Δουνάβειος, μετὰ τὸ ὑποτάξαι αὐτοὺς, ἤλθον πρέσβεις καὶ ἐξ ἄλλων ἐθνῶν, καὶ δὴ καὶ ἐκ τινος τῆως ἀγνώστου τοῖς Ἕλλησιν ἔθνοσιν. Τὸ ἔθνος τοῦτο ἦτο Γαλατικόν, περὶ τὸν ποταμὸν ἐν Παννονίᾳ καὶ τοῖς ἐκεῖ κατοικοῦσιν, ἐκ τῆς πρὸς Ἀνατολάς μεταναστάσεως. Ἐκαλοῦντο δὲ τὰ ἐνταῦθα Γαλατὰ φύλα Βόιοι καὶ Σκορδίσκοι (ἐκ τοῦ ὄρους Σκόρδου), οἱ ἐπισκώτεροι τοῦλάχιστον. Μαθίντες ὅτι ὁ ἐκεῖ που πλησίον βασιλεὺς ἦλθε νικητὴς, ἐστειλαν πρὸς αὐτὸν πρέσβεις ζητοῦντας εἰρήνην, ἣν ἔλαβον, καὶ φίλοι τοῦ Ἀλεξάνδρου ἐγένοντο (2).

Βαθυκρόν φαίνεται, ὅτι ἐξήκολούθησαν τὰς ἐπιδρομὰς καὶ μεταναστάσεις, κατέσχον τὴν περὶ τὸν Δουνάβιν χώραν, ἀκολουθῶς ἐξετέθησαν καὶ κατέλαβον τὰ πεδία τῆς Θράκης. Ἐνταῦθα γενόμενοι δὲν ἐτόλμησαν νὰ προχωρήσωσι περαιτέρω, ἴσως διότι ἦσαν ἦττους καὶ ἦττον ἀξιόμαχοι τῶν Ἑλλήνων, καθ' ὃν ἐσκόπων νὰ ἐπέλθωσιν (3).

Ὀλίγον δὲ μετὰ τὴν τελευταίαν τοῦ Λυσιμάχου, χειμαρῶν δίκην οἱ Γαλάται ἐπελθόντες ἀπὸ βορρᾶς κατέκλυσαν τὴν Θράκην καὶ Μακεδοῖαν (280 π. Χ.) Τὰ πλήθη ταῦτα ἦσαν διηρημένα εἰς μοίρας τρεῖς, ὧν ἡγοῦντο τρεῖς ἡγεμόνες ἐπίσης, Κερέθριος, Βρέννος καὶ Βέλγιος (Βόλγιος). Τούτων ὁ μὲν Κερέθριος ἐμελλε νὰ εἰσβάλῃ εἰς τὴν Θράκην καὶ τοὺς Τριβαλλοὺς, ὁ δὲ Βρέννος καὶ Ἀχιχώριος συνάρχων αὐτοῦ, εἰς Παννονίαν, ὁ δὲ Βέλγιος εἰς Μακεδοῖαν καὶ Ἰλλυρίαν.

Ὅτε δὲ ὁ Βέλγιος ἐστράτευσε κατὰ τῆς Μακεδοῖας, ἐβασίλευεν ἐν αὐτῇ Πτολεμαῖος ὁ Κεραυνός, ἔτις εὐτόλμω; λίαν ἀπειράσις νὰ ἀντιπαραταχθῇ κατὰ τῶν ἐπερχομένων ἐθνῶν ἠτήθη ὁμῶς καὶ ἀπέθανεν. Ἡ δὲ κεφαλὴ αὐτοῦ περιεφέρετο εἰς τὸ στρατεύμα πρὸς ἐπίδειξιν (4). Ὁ δὲ μετ' αὐτοῦ στρα-

(1) Spruner's Atlas antiquus No XVII.

(2) Ἄρριαν. Ἀναβ. Ἀλεξ. Α, 2, 3, 14. — Λέγεται ὅτι ὅταν ὁ Ἀλέξανδρος ἠρώτησε τοὺς πρέσβεις τῶν Κελτῶν, « τί ἐφοβόλιτο περισσότερο; » αὐτοὶ ἀπεκρίθησαν « μόνον τὴν πτώσιν τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῶν ἀστέρων. » Ὁ Ἀλεξ. ἐπαίνεσας αὐτοὺς κατ' ἀξίαν παρεδέχθη εἰς τὴν συμμαχίαν του ὑπαιτῶν μόνον, ὅτι « ἀλαζόνες εἰσὶν οἱ Κελτοί. » Ὁρα Ἱστορ. Ἀλεξ. Μεγ. κατὰ Ἀρούξεν ὑπὸ Κ. Φρεαρίτου. Σελ 126.

(3) Παισ. Φωκ. Γ'. 19-20. Ἀττ. Α'. 3, 5, αὐτόθι 5.—Πολυβ. Α, 6 Schlosser's Weltgeogr. Λέγει τὴν ἐπιδρομὴν ταύτην γενομένην ἐπὶ Λυσιμάχου. Τόμ. Β' σελ. 317. Γ', 20.

(4) Παισ. Ἐνθα ἀνωτ. Just, XXIV, 3,—5. Μέμν. π. Φωκ. Κ. Θ'. Λέγεται ὅτι ὁ Πτολεμαῖος ἀπέβαλε τὴν περὶ εἰρήνης πρότασιν τῶν Γαλατῶν, ἔτι δὲ ὅτι ἐν ἐδέχθη ἱκανὴν ἐπικουρίαν τοῦ βασιλέως τῶν Δαρδανίων, ἀπειθόμενος εἰς τοὺς υἱοὺς τῶν μετὰ τοῦ Ἀλεξάνδρου νικητῶν τοὺς βεβάρους Μακεδόνων.

τηγὸς ἐτράπη εἰς ἀτακτον φυγὴν. Οἱ Γαλάται τότε νικηταὶ ἀναδειχθέντες κατέλαβον τὰ πεδία τῆς Μακεδοῖας, ἐλευθέρουν, ἔκαμον καὶ ἀπέκτεινον τοὺς κατοίκους ἢ τρόμος ἐπεκράτει πανταχοῦ. Οἱ δὲ Μακεδόνες, ἐν περιστάσει καὶ καιροῖς δεινοῖς περιπεσόντες, ἀνηγόρευσαν βασιλεῖα μετὰ Πτολεμαῖον τὸν Κεραυνὸν Μελέαρχον τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ἀποβλήθηντος δὲ τούτου μετὰ δύο μῆνας, Ἀντίπατρον τὸν Φιλίππου πρεσβυτάτου υἱοῦ τοῦ Κασιάνδρου. Καθηγεθέτος δὲ καὶ αὐτοῦ μετὰ πέντε καὶ τεσσαρὰ κωνήμερον βασιλείαν, Σωσθίνης, Μακεδὼν ἀνὴρ εὐγενὴς, μὴ λαβὼν ὄνομα τὸ βασιλικὸν ὄνομα, ἀνάλκιδάκει τὴν ἀρχὴν, ἢ ἐπὶ δύο ἔτη διετήρησεν. Οὗτος ὁμῆσας κατ' αὐτῶν μετὰ λογαδῶν Μακεδόνων, οὓς ἐξελεξάτο καὶ ἐξήσκησεν, κατεπολέμησε τοὺς Γαλάτας ἕως οὗ τέλος ἐνίκησεν αὐτοὺς.

Ὀλίγον ὁμῶς διήρκεται ἡ χαρὰ τῶν Μακεδόνων ἐπὶ τῇ νίκῃ. Διότι σμήνη Γαλατῶν πολυπληθέστερα ὑπὸ τὸν Βρέννον καὶ Ἀχιχώριον ἀκούσαντα τὴν εὐτυχίαν τῶν πρὸ αὐτῶν, εἰσέλασαν εἰς Μακεδοῖαν, ἔτι δὲ ἵνα ἐδιδικηθῶσι τὴν ἦτταν τῶν ὁμογενῶν αὐτῶν. Ὁμῶμενοι λοιπὸν ἐκ Παννονίας μετὰ 450,000 πεζῶν καὶ 20,000 ἵππεως, διευθύθησαν πρὸς τὴν Μακεδοῖαν καὶ Ἑλλάδα. Ἐν τούτῳ στάσει γενόμενης ἐν αὐτοῖς κατὰ τὴν πορείαν, ἀπεσπάρθησαν περὶ τὰς 20,000 ἀνδρῶν, οἵτινες ὀδηγοῦμενοι ὑπὸ τοῦ Λεονορίου καὶ Λιταρίου ὤδευσαν πρὸς Θράκην, ὅπου ἠνώθησαν μετὰ τῶν περὶ Κερέθριον, πρότερον ἦδη ἐν τῇ χώρᾳ ταύτῃ εἰσβαλόντων καὶ ταύτην κυριεύσαντων. Περὶ αὐτοῦ γενήσεται λόγος ἐν τοῖς ἐφ' ἑξῆς, ἦδη δὲ καὶ τοὶ ἀσπασθέντων τοῦ Λεονορίου καὶ Λιταρίου, ὁ Βρέννος μετὰ τοῦ Ἀχιχωρίου ἠκολούθησαν οὐδὲν ἦττον τὴν πρὸς Μακεδοῖαν πορείαν των. Ὁ Σωσθίνης κυβερνῶν ἔτι συνήγαγε τοὺς ἀξιωμαχοὺς Μακεδόνες, ἀντεπεξῆλθεν, ἀλλ' ἠτήθη καὶ ἀπέθανε μετὰ τοῦ στρατεύματος (278 π. Χ.) (1). Οἱ νικηταὶ ἠρῆμωσαν τότε τὴν χώραν ἅπασα, ἀναστάτους ποιήσαντες τοὺς κατοίκους, ἔπειτα δὲ εἰσέβαλον εἰς τὴν Θεσσαλίαν ἐνθα ταῦτα ἐπανελάθον.

Οἱ Ἕλληνες ἀκούσαντες μετ' ἐκπλήξεως τὴν ἐλευσιν αὐτῶν, σιγηνώθησαν ἵνα τοὺς ἀποκρούσωσι. Συνεμάχησαν λοιπὸν Αἰτωλοὶ, Βοιωτοὶ, Λοκροὶ, Φωκῆες, Μεγαρεῖς, Ἀθηναῖοι, προσενεγκόντες οἱ πάντες στρατὸν ἐξ ἑπτὰ πρὸς ταῖς εἰκοσι χιλιάδων συγκείμενον, οὗ ἡγεῖτο Κάλλιπος Μητροκλέους ὁ Ἀθηναῖος. Ἐπίσης δὲ καὶ ὁ στόλος τῶν Ἀθηναίων ἐνευλόγηε πρὸς Θερμοπύλας. Καὶ οἱ βασιλεῖς αὐτοὶ συνέδραμον τοῖς Ἕλλησιν εἰς τὴν δεινὴν ταύτην περίστασιν. Πτολεμαῖος ὁ Β΄. τῆς Αἰγύπτου βασιλεὺς καὶ Ἀντίοχος Α΄ τῆς Συρίας καὶ Ἀντίγονος ὁ Γονατῆς τῆς Μακεδοῖας ὁ μετὰ Σωσθίνῃ ἀναψύθεις, ἐστειλαν ὁ μὲν στόλον, ὁ δὲ 500 ἀνδρας ὑπὸ τὸν Τελέταρχον, ὁ δὲ τρίτος ἐπίσης ὑπὸ τὸν Μακεδόνα στρατηγὸν Ἀριστόδημον. Τῶν δὲ συμπάντων ἡγοῦντο διὰ τὴν ἀρχαίαν

(1) Just XXIV, 3—5. Διόδ. Σικελ. Ἀπομ. XXII. Στράβ. Χρηστ. XII.

δόξαν οἱ Ἀθηναῖοι περιέμινον λοιπὸν τοὺς βαρβάρους ἐν Θερμοπύλαις.

Οἱ περὶ Βρένον ἐπανελημμένως προσβαλόντες τοὺς τὸ στενὸν φυλάσσοντας Ἕλληνας, ἀπεκρούσθησαν. Ἀνιόντες δὲ τὴν ἀτραπὸν δὲ τῶν ἐγγυρίων καταπονουμένων σφόνδι ὑπ' αὐτῶν, διεβίβασαν τὰ στρατεύματα, ὅπως καὶ ὁ Ἑρζης ποιῆ, εἰς τὰ νῦτα τῶν Ἑλλήνων φονεύσαντες ἐπὶ τὸ ὄρος τὸν Τελέταρχον τεταγμένον ἐκεῖ. Ἰδόντες οἱ παραφυλάττες, Φωκῆες καὶ οἱ λοιποὶ Ἕλληνες ἑαυτοὺς περὶ στοχασμένους ὑπὸ τῶν βεβάρων διελύθησαν καὶ ἐτράπησαν οἴκαδε (1).

Ὁ Βρέννος ὅστις ἀπέβλεπε εἰς τὴν ἀπογύμνωσιν τῆς Ἑλλάδος καὶ ἰδίᾳ τῶν Αἰτωλῶν, ἀφῆκε κατόπιν τὸν Ἀχιχώριον, διαβὰς τὸ στενὸν ἐσπευδε πρὸς λεηλασίαν τοῦ ναοῦ τῶν Δελφῶν, εἰς ὑπεράσπισιν τοῦ ὀπίου ἐδραμον οἱ πλησιόχωροι λαοὶ Φωκῆες, Λοκροὶ τινες καὶ Αἰτωλοὶ. Ὅτε δὲ ὁ Βρέννος ἦλθε πλησίον τῶν Δελφῶν, ἐγένετο αἴφνης μέγα ψῆχος καὶ ἀφῆρκε πολλοὺς τῶν Γαλατῶν, οἵτινες ὑπὸ πανικοῦ καταληθέντες φόβου καὶ πολλὰ παθόντες ἐτράπησαν εἰς φυγὴν, θεομηνίαν δὲ τινὰ τοῦτο ποιοῦμενοι. Προτροπήθη δὲ φεύγοντες ἐπανίστρεφον πρὸς τὸν Ἀχιχώριον, ὅστις θέλων νὰ διαβῇ τὸ στενὸν ἐκώλυθη, καὶ μετὰ ζήμιας ἱκανῆς ἀπεκρούσθη ὑπὸ τῶν Αἰτωλῶν παρὰ ταῖς Θερμοπύλας. Ὁ Βρέννος κακῶς ἔχων ἐδιώκετο ἀνακόμπων ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων, μέγα μέρος ἀπώλεσε τοῦ στρατοῦ του ἐκ 40 χιλ. συγκειμένου ἠτήθη προτέτι καὶ ἐν μικρᾷ τινι συμπλοκῇ, εἶτα δὲ ἀπώλεσε καὶ αὐτὴν τὴν ἰδίαν ζωὴν τὰ δὲ λείψανα τοῦ στρατοῦ ἀθλίως διακεμήνου, διαβάντα τὰς Θερμοπύλας, προσεβλήθησαν παρὰ τὸν Σπερχειὸν ὑπὸ τῶν Μακεδόνων καὶ Θεσσαλῶν. Οἱ δὲ περισωθέντες ὀλίγοι ἠνώθησαν μετὰ τοῦ Ἀχιχωρίου καὶ ἀνεχώρησαν μετ' αὐτοῦ εἰς Θεσσαλίαν καὶ Μακεδοῖαν, δεινῶς προσβαλλόμενοι ὑπὸ τῶν κατοίκων τῶν χωρῶν δι' ὧν διήρχοντο (2).

Ἐρθασαν δὲ ὑπὸ τὴν ὠδηγίαν τοῦ Κομοτορίου εἰς Θράκην ἔθθη ἠνώθησαν μετὰ τῶν αὐτόθι ἐγκαταστάτων ὑπὸ τὸν Κερέθριον πατριωτῶν αὐτῶν καὶ τῶν περὶ τὸν Λεονόριον καὶ Λουταίριον ἀσπασθέντων, ὡς εἶρηται, πρὸ τῆς εἰς Μακεδοῖαν εἰσβολῆς τῶν περὶ Βρένον καὶ εἰς Θράκην τραπέντων καὶ μετὰ τῶν ὑπὸ τὸν Κερέθριον ἐνωθέντων ὁμογενῶν.

Ἰκανοὶ δὲ ἐνταῦθα ὄντες καὶ τὴν χώραν ὀχοῦντες, ὑπεδούλωσαν τοὺς ἐνοικοῦντας Θράκας καὶ ὑποτέλεις φόρου ἐποίησαντο. Ἰσχυρῶς δὲ καὶ τὸ Βυζάντιον πολλὰ ἐκινδύνευσε, καὶ φόρον ἔτισεν αὐτοῖς ἱκανόν (3).

Συνεστήσαντο δὲ καὶ βασιλεῖον αὐτόθι Τελεμαχολοῦμενον κυριεύσαντες τὰ θυτικὰ παράλια τῆς Περ-

(1) Παισ. Φωκ. Γ'. 8—3 αὐτόθι Γ'. 3.

(2) Παισ. Φωκ. Γ'. 19—23 αὐτόθι Ἀττ. Α'. Just, XXIV. Διόδ. Ἀπ. ΚΒ Μέμν. Ἀπ. σπ. ἔσο. ἀνωτ. Tit. Αἰθ. XXXVIII.

(3) Πολ. Δ'. 46.

ποντίδος. Πρώτος βασιλεύς αὐτοῦ ἐγένετο ὁ Κορμοντόριος, ὅστις διὰ τῶν κατακτήσεων ταχέως ἐξέταθη ἐφ' ἱκανόν· ἐνεκα ὅμως τῆς εἰσαχθείσης τρυφῆς καὶ μαλθακότητος ἐν τοῖς μεγάλοις τοῦ ἔθνους, ὑπέκυψεν εἰς τὴν δύναμιν τῶν Θρακῶν, μετὰ ἐξήκοντα περίπου ἔτη ἀπὸ τῆς συστάσεως αὐτοῦ. Τελευταῖος βασιλεὺς ἀναφέρεται ὁ Καύραος τρυφηλὸς λίαν καὶ ἀπόλεμος. Τότε δὲ οἱ δεδουλωμένοι Θρακῆς ἐπαναστάντες κατέστρεψαν τὴν δύναμιν τῶν κρατούντων Γαλατῶν, ὧν τὸ κράτος ἀπέσθη (1).

Διαρκούσης ἔτι τῆς βασιλείας ἐν Θράκῃ ὁ Λεονόριος καὶ Λουταίριος, τῶν ἄλλων κατεχόντων τὴν Προποντίδα, ὠδυσαν μετὰ τῶν ὑπ' αὐτοὺς πρὸς τὴν Θρακικὴν Χερσονήσον, καὶ κύριοι αὐτῆς ἐγένοντο. Ἐνταῦθα στασιάσαντες διεῖλον τὰς ἐκυτῶν δυνάμεις, καὶ ὁ μὲν Λεονόριος ἐπανήλθεν εἰς τὸ Βυζάντιον, ὁ δὲ Λουταίριος ἔμεινεν ἐν Χερσονήσῳ. Μετ' οὗ πολὺ δὲ διηλλάγησαν, ἦνωσαν τὰς δυνάμεις, καὶ προσκαλούμενοι ὑπὸ Νικομήδους Α' βασιλέως τῆς Βιθυνίας εἰς βοήθειαν, πρῶτον ἤδη μετέβησαν εἰς τὴν Ἀσίαν.

Ὁ Νικομήδης ἡγεμόνευσε τῆς Βιθυνίας (282-250 π. Χ.) διαδέχμενος τὸν πατέρα Ζιποίτην ἀποθανόντα τῷ 282 ἐκ χαρᾶς ἐπὶ τῇ νίκῃ, ἣν ἔλαβε πολέμων πρὸς τὸν Πάτροκλον τὸν στρατηγὸν Ἀντιόχου Σωτήρος ἀποσταλέντα μετὰ στρατοῦ κατὰ τῆς Βιθυνίας (2), ὃς εἰσβαλὼν κατέστρεψε πάντα πυρὶ καὶ σιδήρῳ· ὁ δὲ Ζιποίτης ἀποθανὼν κατέλιπε υἱοὺς τέσσαρας, ὧν ὁ πρεσβύτερος Νικομήδης Δ' κατέσχε τὴν βασιλείαν (3). Ὁ Νικομήδης εἰς τὴν μεταξύ Ἀντιγόνου τοῦ Γονατᾶ, καὶ Ἀντιόχου τοῦ Σωτήρος περὶ κατοχῆς τοῦ θρόνου τῆς Μακεδονίας πάλην, συνεμάχησε μετὰ τοῦ Ἀντιγόνου. Ὁ δὲ Ἀντιόχος θεωροῦν, ὅτι δὲν συμφέρει αὐτῷ ἰν' ἀφήσῃ ὀπισθεν ἐχθρὸν τὸν Νικομήδην, ἐνῶ συγγενῶς· πολέμῳ πρὸς Ἀντιγόνον, ἀπεφάσισε νὰ ἐπέλθῃ κατὰ τῆς Βιθυνίας. Διὸ ἔστειλε τὸν στρατηγὸν Πάτροκλον, ὅστις ἐδήσθη τὴν χώραν, ὡς εἰπόντες ἐφθμεν. Διαλαγένης δὲ μετ' οὗ πολὺ Ἀντιγόνου πρὸς Ἀντιόχον (4), ὁ Νικομήδης ἔρων ἐαυτὸν ἀδύνατον εἰς ἀντίστασιν κατὰ τῆς μελετωμένης κατ' αὐτοῦ ἐκστρατείας τοῦ Ἀντιόχου, ἐκδικουμένου τὸν φόνον τοῦ Πατρό-

(1) Ὁ Καύραος οὗτος ὠφέλει πως τοὺς Βυζαντίους. Ὁρα Πολ. Ἀπ. ἐκ τοῦ Π'. Βιβλίου.

(2) Μέμν. παρὰ Φωτ. IB. 11, 21, Τίτ. Αἰβ. XXXVIII.

(3) Ἀππ. Συριακ. Μέμν. πρ. Φωτ. IA. 16, 21, Τίτ. Αἰβ. XXXVIII.

(4) Μετὰ τὴν διαλλαγὴν ταύτην τῶν βασιλέων Ἀντιγόνου καὶ Ἀντιόχου ἐπέβραμον τὴν Μακεδονίαν εἰς Γαλάται, καὶ τοῦ Ἀντιγόνου ἀντεπεβλήθη, διήρπασαν τὸ στρατόπεδον, ἤθελον δὲ νὰ διαρκάσωσι καὶ τὰ πλοῖα. Οἱ ναυτικοὶ τοῦ βασιλέως ἰδόντες τὴν ἀταξίαν αὐτῶν ἐπέπεσαν λυσσῶδως, τοὺς κατέδιωξαν καὶ παντὸς φόβου ἀπηλλάγησαν. Ἀλλὰ καὶ μετὰ ταῦτα ὅτε ὁ Ἀντιόχος ἐνίκησε τὸν Πύρρον ἐν Ἀργεῖ καὶ ἐπανήλθεν εἰς Μακεδονίαν, αὐτοὶ εἰς Γαλάται εἰσῆλθαν εἰς Μακεδονίαν, ἀλλ' ὁ Ἀντιόχος ἐπανειλημμένως ἀπέκρουσεν αὐτοὺς, ὥστε τελευταῖον οὗτοι ἀποσπράξαντες τὰς γυναῖκας καὶ τὰ τέκνα, ἐβίβησαν ἐνδοξοῦσαν τελευταίαν μάχην, ἐν ἣ ὅλοσχερῶς ἐνίκηθησαν. Just. XXVI, 1-2.

κλου, ἅμα δὲ καὶ τοῦ ἀδελφοῦ Ζιποίτου, κατέχοντος μέρος τῆς χώρας, προσεκάλεσε τοὺς Γαλάτας. Ὁ δὲ Ζιποίτης ἦν ἀδελφὸς τοῦ Νικομήδους, περιστωθεὶς ἐκ τῆς σφαγῆς, ἣν ὁ Νικομήδης ἐποίησατο τῶν δύο ἐτέρων ἀδελφῶν· καὶ κύριος γεγόμενος τῆς παραλίας Βιθυνίας, ἄλλως Θυνηκῆς ἢ Ἀσιατικῆς Θρακῆς καλουμένης, διετήρησεν αὐτὴν ἐφ' ἱκανόν, καὶ πάσας τὰς καθ' ἐκυτοῦ προσβολὰς τοῦ ἀδελφοῦ Νικομήδους ἀντέκρουσεν.

Οὕτως ἐχόντων τῶν πραγμάτων, ὁ Νικομήδης προσεκάλεσε τοὺς ἐν Θράκῃ Γαλάτας οἵτινες ἤδη πρῶτον ὑπὸ Λεονόριον (1) καὶ Λουταίριον ἐπεκρίωσαντο εἰς τὴν Ἀσίαν τῷ Νικομήδει ἐπικουρήσαντες, (277 ΗΧ) ἐπὶ τοῖς ἐξῆς ἔργοις α.) ἐπὶ τῷ εἶναι εἰλικρινῆ καὶ βεβαίαν φίλιαν αὐτοῖς καὶ Νικομήδει καὶ τοῖς διαδόχοις αὐτοῦ. β.) μὴ βοηθεῖν αὐτοὺς μηδὲν ἄνευ τῆς αὐτοῦ συναίνεσεως· γ.) εἶναι ὡσαύτως συμμάχους τοῖς συμμάχοις Νικομήδους, δηλαδὴ Τιανίοις, Ἡρακλεώταις, Χαλκηδονίοις, Χίοις, οἱ ἐξοθήθησαν αὐτῷ ἀνδράσι καὶ ἄλλῃ παρασκευῇ κατὰ Ζιποίτου τοῦ ἀδελφοῦ (2).

Τῇ βοήθειᾳ αὐτῶν ὁ Νικομήδης ἀπέκρουσε τὸν Ἀντιόχον, ἐνίκησε τὸν ἀδελφὸν Ζιποίτην, διέλυσε τὰ στρατεύματα αὐτοῦ, καὶ ἀνέκτησεν ἀπάσας τὰς πατρικὰς κτήσεις. Περιπλανηθέντες δὲ τῆδε κακείσε ἔτη περὶ τὰ πέντε καὶ εἴκοσι ἀπάτριδες καὶ τί κακὸν οὐχὶ ποιοῦντες, ἔλαβον ἀμειβῆς χάριν παρὰ τοῦ Νικομήδους, χώραν ἐν μικρᾷ Ἀσίᾳ ἐν τῇ μεγάλῃ Φρυγίᾳ μετὰ τὸν Πόντου, Πλασαγονίας, Καππαδοκίας, Λυκαονίας καὶ Βιθυνίας, ἣτις ἐκλήθη ἀπ' αὐτῶν Γαλατία καὶ Γαλλογραικία (3). Ἐγένοντο κύριοι προσέτι τῆς χώρας, ἣν κατεῖχεν, ὁ Ζιποίτης καὶ διήρπασαν αὐτὴν, καὶ τὰ μὲν λάφυρα διετήρησαν, τὴν δὲ χώραν διενείμαντο μετὰ τοῦ Νικομήδους, καὶ τοὶ ἄκοντος, τὸ ἐπιβάλλον *Galatia* ἐπίσης ἀποκαλέσαντες (4). Οἱ δὲ ἐν τῇ Θράκῃ μείναντες Γαλάται μετὰ τὴν κατάλυσιν μάλιστα τοῦ βασιλείου, διωχθέντες ὑπὸ Ἀντιγόνου τοῦ Γονατᾶ, βασιλέως τῆς Μακεδονίας μετέβησαν πρὸς αὐτοὺς ἐς πλῆθος καὶ συνηνώθησαν μετ' αὐτῶν.

Γενομένης οὕτω τῆς εἰς Ἀσίαν περαιώσεως αὐτῶν, ἐναπολείπεται ἡμῖν ἤδη ἵνα ἐκθέσωμεν καὶ τὰ μετ' αὐτὴν ἐν Ἀσίᾳ πράχθέντα μέχρι τῆς ὑπὸ Ῥωμαίων ἀλώσεως αὐτῶν. Ὁ φιλοπόλεμος οὗτος λαὸς ἐστράτευεν ἐπὶ μισθῷ ὑπ' ὀτωδῆποτε βασιλεῖ. Ὁ Ἀντιγόνο· πολέμων πρὸς Πύρρον ἐν Θεσσαλίᾳ εἶχε Γαλάτας μισθοφόρους (εἶχαν δ' ἂν οὗτοι τῶν μετὰ ταῦτα ἐπὶ Ἀντιγόνου εἰς Μακεδονίαν εἰσβαλόντων), οἵτινες ἐλογίζοντο καὶ ἦσαν ἐπιφοβοὶ λίαν. Ὁ Πύρρος βασιλεὺς τῆς Ἀσίας ἐμισθώσατο πολλὰς αὐτούς. Τὸ νικῆσαι δὲ αὐτοὺς ἐθεωρεῖτο ἐνδοξὸν ἔργον

(1) Ὁ αὐτὸς καὶ Λεωνόριος καὶ Λέων. Χρηστ. Στράβ. IB. ἐν τέλει. (Ἐν Συλλογ. Γεωγρ. Τόμος Β'. σελ. 780-1).

(2) Πaus. Φωκ. I. 13, 2. — Μέμνων παρὰ Φωτ. Κ'.

(3) Just. 2 XXV, 2.

(4) Τίτ. Αἰβ. XXXVIII, 16 Σουβ. ἐν Δέξῃ Διογ. Ακέρτιος ἐν βίβ. Δημ. Φαληρ. 11.

καὶ μέγιστον εὐτύχημα (1). Ἀντιόχος ὁ μέγας ἐλθὼν εἰς τὴν Θρακικὴν Χερσονήσον εἶχεν αὐτοὺς. Εἰς τὴν ἐν Μυνησίᾳ μάχην ἐπίσης (2). Φιλέταιρος ὁ Θεμελιωτῆς τοῦ βασιλείου τῆς Περσῆς ὡσαύτως καὶ οἱ λοιποὶ αὐτῆς βασιλεῖς· ὁ Ζήλας, υἱὸς τοῦ Ζιποίτου, ἑτεροθαλῆς ἀδελφὸς τοῦ Νικομήδους, Εὐμένης ὁ Α'. Ἀντιόχος ὁ Ἰέραξ κατὰ Σιλεύκου Καλλινίκου, Περσεὺς ὁ Βασιλεὺς τῆς Μακεδονίας.

(Ἐπεταί τὸ τέλος.)

ΚΛΑΡΙΣΗ.

(Συνέχεια καὶ τέλος. ἴδε φυλλάδ. 277, 278.)

—οοο—

ΣΤ'.

Τὴν ἐπιούσαν ὁ Ἐδουάρδος ἐπανήλθεν εἰς τὴν οἰκίαν του εἰς ὄρν ἀτυνῆθη, ἵνα ἀναγνώσῃ ἐπιστολὴν ἐγγχειρισθεῖσαν αὐτῷ ὑπὸ τῆς Κλαρίσης. Ἴδου δὲ τί περ εἶχε·

α Τὰ καθ' ἡμᾶς, Κ. Ἐδουάρδε, θὰ μεταβληθῶσι διὰ μικρᾶς τινοῦ φράσεως, τῆς ἐξῆς· —Σὺς ἀποδίδω τὴν εὐθερίαν σου.

β Ἡ μικρὰ αὕτη φράσις ἔστω ἡ πρώτη καὶ ἡ τελευταία μεταξύ ὑμῶν καὶ ἐμοῦ περὶ τῆς ὑποθέσεως ταύτης. Τὸ κατ' ἐμὲ, γνωρίζω ὅτι εἶθε εὐγενῆς, καὶ δὲν φοβοῦμαι ἐρωτήσεις, αἵτινες καὶ θὰ ἐλύπουν καὶ θὰ ἐβρίπτον εἰς ἀμυχανίαν ἡμᾶς. Τὰ ὄνειρα διαδέχονται ἀλλὰ ὄνειρα ἀλλὰ δὲν ὁμοιάζουσι· τὸ ὄνειρόν μου τοῦ Νεσοβόρακου μετεβλήθη εἰς Νίκαιαν.

• ΚΛΑΡΙΣΗ. •

Μόλις ἐτελείωσε τὴν ἀνάγνωσιν καὶ εἰσῆλθεν ὁ Ῥαούλ καὶ λυπούμενος καὶ χαίρων. Ὁ δὲ Ἐδουάρδος ἐδείξεν αὐτῷ τὴν ἐπιστολὴν.

Ταύτην ἀναγνοὺς ὁ ἀξιωματικὸς, ἔστριψε τὸν μύστακά του καὶ εἶπε·

— Τὸ ἐπεριμένα.

— Ἀξιόλογα! ἀνεφώνησε προσβληθεὶς ὁ ἄγγλος. Ἐγὼ, ὁ ὅποιος εἶμαι ἀρετὰ ὀξυδερκής, δὲν τὸ εἶχα ἐννοήσει.

— Φίλε μου, συγχώρησέ μας... εἶπεν ὁ Ῥαούλ με τὴν ἀγαθότητα ὥστε ἐμειδιάσεν ὁ Ἐδουάρδος, ὁ ὅποιος καὶ ἀπὸ φιλαυτίαν καὶ ἀπὸ διακρίσιν δὲν ἀπέτεινε καμμίαν ἐρώτησιν πρὸς τὸν φίλον του· εἶπε δὲ μόνον.

— Ἐλα, Ῥαούλ, δὲν χρεάζονται δικαιολογήματα... πιθάνον νὰ με ὠφέλησες πολὺ εἰς αὐτὴν τὴν περίστασιν.

— Ἔ;

— Ἡ Κλαρίση εἶναι ἀναμφιβόλως ἡ πλέον ἀξιολάτρευτος γυναῖκα τὴν ὁποίαν ἐγνώρισα. Τὴν ἡγάπησα περιπαθῶς, καὶ τὸ παρελθὸν ἔτος θὰ σ' ἔκα-

(1) Ὁ Πύρρος νίκησας τὸν Ἀντιγόνον ἐθεώρησεν ἐνδοξὸν ἔργον τὴν κατὰ τῶν Γαλατῶν, οἱ ὑπ' Ἀντιγόνον ἐστρατεύοντο, νίκην· κυριεύσας ἐξ τὰ ὄπλα αὐτῶν, ἀφιέρωσε τὰ κάλλιστα καὶ λαμπρότατα τῇ Ἀθηνᾷ.

(2) Ἀππ. Κερ. ΣΤ'. αὐτ. λβ',

μνα νὰ μετανοήσῃς διὰ τὸν θρίαμβόν σου· ἀλλ' ἐπειδὴ εἶμαι ὀλίγον ποιητῆς, μίαν ἡμέραν ἐλησμόνησα τὴν ὠραιότεραν τῶν γυναικῶν, διὰ ν' ἀγαπήτω ἕνα ἄγγελον...

— Ἄρες τὰς μεταφορὰς· ἐννοεῖς τὴν Ὀλγαν;

— Ὀλγαν ὄλγην.

— Ἐχεις δίκαιον· ἡ ἀγγελικὴ ἐκείνη νέα μόνον ποιητὰς εἰμπορεῖ νὰ ἐλκῆ· ἐγὼ ὅμως ὁ ὅποιος εἶμαι βέβηλος, φιλόσοφος κακοῦ συστήματος ὁπαδὸς, ὡς λέγεις, εἰς ἕνα λόγον ἀνθρώπος θετικὸς, εὐρίσκω ὅτι ἡ Ὀλγα εἶναι ἀθραυστον σκευὸς ἐκλογῆς, καὶ δὲν τολμῶ νὰ τὴν ἐγγίσω.

Ὁ Ἐδουάρδος παρεκάλεσε τὸν ἐξ' ἀδελφόν του νὰ μὴ εἴπῃ εἰς κανένα τὴν διάλυσιν ταύτην, τὴν ὁποίαν δὲν ἐπεθύμει νὰ μάθωσιν ἀκόμη, καὶ μετὰ ταῦτα συνδιελέχθησαν φλωκώτατα.

— Καθ' ἐμπόδιον δὲ καλόν, εἶπεν ἀπερχόμενος ὁ Ῥαούλ. Ἴδου ἡ Κλαρίση. Τὴν βλέπω περιδιαβάουσαν ὑπὸ τὰ μεγάλα δένδρα τοῦ κήπου· ὠραία πρόσκλησις τὴν ὁποίαν διὰ τὴν συγγενείαν μας δὲν ἐνόησα ἕως σήμερον. Ἰγίαινε φρονῶ ὅτι σήμερον με περιμένει.

— Δὲν θὰ ἐπίστευα ποτὲ, εἶπε καθ' ἑαυτὸν ὁ Ἐδουάρδος προσβληθεὶς ὅτι ἡ Κλαρίση τὸν κατέλιπε τοσοῦτον ἀποτόμως, ὅτι θὰ ἡγάπα ἕνα τοιοῦτον καυχισίαν.

Ζ'.

Ἀπὸ τὴν ἀπόφασιν τῆς Κλαρίσης νὰ μὴ φανερώσῃ τὸ παραμικρόν, καὶ ἀπὸ τὴν μεγαλοφροσύνην τοῦ Ῥαούλ, προέκυψαν ἀπορίαι. Ἡ Ὀλγα εἶχεν ἀναλάβει νὰ διακοινώσῃ τὰ διατρέχοντα εἰς τοὺς γονεῖς τῆς Κλαρίσης· οὗτοι δὲ καταταραχθέντες ἠρώτησαν τὴν θυγατέρα των, ἣτις ἐπιμένουσα εἰς τὴν ἀπόφασίν τῆς, δὲν ἠθέλησε νὰ δώσῃ καμμίαν ἄλλην ἐξηγήσιν. Ἡ σιωπὴ καὶ ἡ ταραχὴ τῆς ἐδικαιολόγουν τὰς ἀξιώσεις τοῦ Ῥαούλ, ὅστις ἐνθαβρύνθη εἰς ὑπέβλεπε προτάσεις εἰς τοὺς γονεῖς τῆς Κλαρίσης· ἀλλ' ἀντὶ ἀπαντήσεως ὀριστικῆς ἤκουσεν ἐπιπλήξεις.

Ὁ δὲ Ἐδουάρδος δεικνύων μὲν λύπην, ἀλλὰ καὶ αὐτὸς φυλάσσει σιωπὴν, ἀνεχώρησε τὴν ἐπιούσαν ἀπὸ Νίκαιαν.

Ὅλα ταῦτα συνέβησαν τόσον φυσικὰ καὶ τόσον σύντομα, ὥστε κανεὶς δὲν ἐνόησε τὴν ἀλήθειαν. Διὸ ἡ συνέντευξις τῆς Ὀλγας καὶ τοῦ Ἐδουάρδου, ἡ γενομένη τὴν ἡμέραν τῆς ἀναχωρήσεώς του ἀπεδόθη εἰς σύμπτωσιν.

Ἀλλ' οὐδὲ διὰ τὴν ταχεῖαν θεραπείαν τῆς Ὀλγας ἠπόρησέ τις, οὔτε ὑπωπτεύθη τὴν αἰτίαν, ἡ Κ. Κορνιλία τὴν ἀπέδωκε μάλιστα εἰς τὰς φροντίδας τῆς.

Ὁ δὲ Ῥαούλ, ὅστις παρέτεινε τὴν διατριβὴν του εἰς Νίκαιαν, ἐπεσκέπτετο ἐνίοτε τὴν Κλαρίσιν· ἐπειδὴ ὅμως ἡ παρουσία του τὴν ἐστενοχώρει, παρεκάλεσε τοὺς γονεῖς τῆς νὰ περιηγηθῶσιν εἰς τὴν Ἰταλίαν.

Ὁ Κ. Δερβίλ ἐνέδωκεν εὐχαρίστως εἰς τὴν αἴτησιν τῆς θυγατρὸς του, καθόσον ὑπέθεσεν ὅτι ἡ κόρη του ἐνόησε τὸ ἀπότομον τῆς ἀποφάσεώς της· ἀνεχώρησαν λοιπὸν ἀπὸ τὴν Νίκαιαν.

Η'.

Μετά ἐξ ἑβδομάδας ἦλθεν εἰς Νίκαιαν ὁ Ἐδουάρδος Λέβιγκστον.

Ὅτε τὸν εἶδεν ἡ Κ. Κορνηλία, ἡ ὁποία ἀπὸ τὴν ἡμέραν τοῦ χοροῦ ἠσθάνθη πολλὴν συμπάθειαν πρὸς αὐτόν, ἀφῆκε φωνὴν χαρᾶς· ὁ δὲ λόρδ Οὐίνθσεϊμ, ὅστις εἶχεν ἀνάγκην νὰ παίξῃ ταύλιον, ἔτεινεν αὐτῷ τὰς δύο χεῖρας, καὶ ἡ Ὀλγα ἠρυσθίασεν.

Ἡ Ὀλγα, ὡς εἶπομεν, εἶχεν ἀναλάβει τὴν ὑγείαν της· ὁ Ἐδουάρδος εἶπε πόσον ἔχαιρε δι' αὐτὸ, καὶ ἡ Κ. Κορνηλία ἀπεκρίθη ὅτι ἡ θεραπεία της ὀφείλεται εἰς τὸ ὄνειον γάλα.

Ἰποθέτομεν ὅτι τὴν δραστηριότητα ταύτην τοῦ ὀνείου γαλακτοῦ δὲν ἐπίστευεν οὔτε ὁ Ἐδουάρδος οὔτε ἡ Ὀλγα, διότι τὸ ἑσπέρας τῆς ἡμέρας ἐκείνης ἐφανερώσαν εἰς τὴν ἀξιολόγητον θείαν τὴν ἀθηνείαν των.

Ἡ θεία ὅμως διατάζουσα νὰ πιστεύσῃ τοῦτο ἀνέκραξεν·

— Ἡ Ὀλγα εἶναι παιδί ἀκόμη! πῶς νὰ τὴν ὑπανδρεύσω;

Καὶ ἐπειδὴ ὁ Ἐδουάρδος ἀπεκρίθη ὅτι τὸ πρᾶγμα δὲν ἦτο τόσο φοβερόν, ἡ Κ. Κορνηλία εἶπε·

— Δὲν βλέπω τίς ἡ ἀνάγκη νὰ ὑπανδρευθῆ; μήπως ὁ ἀδελφός μου καὶ ἐγὼ ἡ ὁποία δὲν ὑπανδρευόμεθα δὲν εἴμεθα εὐτυχεῖς; Τί θὰ γείνη ἡ ταλαιπωρία; Ὀλγα ἀναλαμβάνουσα τὰ διπλὰ χρέη σιζήγῃ καὶ μητρὸς; . . . Πλὴν τούτου μόνον ἐγὼ ἤξεύρω νὰ τὴν περιποιηθῶ.

Ταῦτα ἀκούσας ὁ Ἐδουάρδος ἐροῦμένη· ἀλλ' ἡ Ὀλγα ἐναγκαλισθεῖσα καὶ κατασπαζομένη τὴν θείαν της, ἐβόησε μὲ φωνὴν χαμηλὴν καὶ τρυφερὰν ὅτι δὲν τὴν θεράπευσε τὸ ὄνειον γάλα, ἀλλ' ἡ ἐλπίς νὰ ἴδῃ τὸν Ἐδουάρδον· καὶ ὅτι ἂν ἐφευγε τὸ ἰατρικόν της, οὐδὲν ἄλλο θὰ ἀπέτρεπε τὸν θάνατόν της.

Εἶναι ἀδύνατον νὰ περιγράψω τὴν ἐκπληξὴν τῆς μίς Κορνηλίας ὅτε ἤκουσε τὴν ἀθίαν ταύτην ἐξομολόγησιν, διότι ποτὲ δὲν εἶχε φαντασθῆ ὅτι μία γυνὴ δύναται νὰ αισθανθῆ κλίσιν πρὸς ἄνδρα· ὅθεν ἠτένιεν ἀπορούσα τὴν ἀνεψιάν της.

Ὁ λόρδος ὅμως Οὐίνθσεϊμ ἐνόησεν εὐκολώτερα τὸ πρᾶγμα· συγκατετέθη λοιπὸν ἀλλ' ἐπὶ δύο ὅροι· πρῶτον νὰ μὴ μακρύνῃ ἀπὸ πλησίον των ὁ Ἐδουάρδος τὴν ὠραίαν ἀνεψιάν, καὶ δεύτερον νὰ ὑποχρεωθῆ νὰ παίξῃ πᾶσαν ἑσπέραν ταύλιον μὲ αὐτόν.

Θ'.

Ἐνῶ δὲ ἡ Ὀλγα ἀνεγεννᾶτο ἡ Κλαρίση περιέρχεται τὴν Ἰταλίαν. Ὅπως δὲ τὸ εἶχε προσεῖδεν καὶ αὐτὴ, ἡ ἀνδρική φύσις της ἀντὶ νὰ ὑποκύβῃ εἰς τὴν λύπην, ἐγενεῖν ἰσχυροτέρα καὶ καρτερικώτερα· ἡ ὠραία φύσις τῆς Ἰταλίας, τὰ ἄρχαία, αἱ ζωγραφίαι, ἡ μουσικὴ, τὰ παλάτια κατέβηλόν τὴν καρδίαν καὶ ἔτρεψον τὸν νοῦν της. Ἡ ἐπέκειτο δὲ πρὸ πάντων εἰς τὰ μοναστήρια, καὶ προσήχθη εἰς αὐτὰ, καὶ ὄχι ἀτόπως· διότι ὁ μοναχικὸς βίος ἐπιφέρει γαλήνην εἰς τὴν ψυχὴν, καὶ ἡ ψαλμοψοδία ἀνυψοῖ τὸν νοῦν εἰς τοὺς οὐρανοὺς. Ὅτε δὲ ἐξήρχετο ἀπὸ αὐτὰ, ἡ δραστηριότης της ἦτο ἀπεριόρατος. Ἄς ὑπάγωμεν, ἔλεγεν, εἰς τὴν Βε-

νετιαν, εἰς τὴν Ῥώμην, εἰς τὴν Φλωρεντίαν· ὁ δὲ πατήρ της ἀπεκρίνετο.

— Καλὸν βέβαιον εἰς γέροντα νὰ σπεύδῃ νὰ βλέπῃ καὶ νὰ μανθάνῃ· ἀλλὰ σὺ, τόσο νεᾶ, διὰ τί βιάζεσαι;

Καὶ ὅμως τῆς Κλαρίσης ἡ προθυμία δὲν ἀνεχαιρίζετο.

Κατὰ τὴν μεταξὺ τῶν δύο ἐξαδέλφων συμφωνίαν ἡ Κλαρίση περιέγραψε τακτικῶς εἰς τὴν Ὀλγαν τὰ τῆς περιηγήσεώς της, διὸ ἡ ἀλληλογραφία των ἦτο ἀδιάκοπος.

Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν οὐδὲ λέξιν ἔγραψε περὶ τῶν παρελθόντων, ἀλλὰ τινὰ τῶν ἡμερῶν, ἡ περιηγήτρια ἔλαβε τὴν ἐπιστολήν ταύτην·

« Διὰ τί, ἐξαδέλφη μου, τρέχεις ἀδικόπως; πρὸ τριῶν μηνῶν ταξειδεύεις ἀενάως· φαίνεται ὅτι σ' ἐκυρίευσεν περὶ τῆς περιηγήσεως. Δὲν μὲ φαίνεται ὅτι σὲ παρασύρουν εἰς τοιοῦτον βαθμὸν οἱ οὐσιολογοὶ γονεῖς σου.

« Τόσον εὐτυχὴς ἦσο ἐδῶ! Τί ἄβυσσος εἶναι ἡ καρδία σου; Κρημνίζεις ἐν εἰδωλῶν διὰ νὰ βλάψῃς ἄλλο εἰς τὴν θέσιν σου, καὶ κρημνίζεις καὶ αὐτὸ μετὰ ταῦτα. Λυπήσου τὸν Κ. Σαστεναί. Λιωνίως περὶ σὺ ὁμιλεῖ εἰς τὰ πρὸς τὸν σὺρ Ἐδουάρδον γράμματα του.

« Ὅθ' μ' ἐρωτήσης ἴσως, πῶς βλέπω τὸν σὺρ Ἐδουάρδον;

« Κλαρίση μου, ἡ ὦρα ἦλθε νὰ σὲ ἀνοίξω τὴν καρδίαν μου. Ἐνθυμῆσαι τί σ' ἐξεμύση εὐθὺς τὴν ἐπιούταν τοῦ χοροῦ; ὁ ἄγνωστος ἐκεῖνος ἦτον ὁ σὺρ Ἐδουάρδος.

« Σήμερον, ὅτε τὸν ἀπηνήθης, σὲ τὸ λέγω· ἐὰν τὸν ἔβλεπα ἀνήκοντα εἰς ἄλλην, ἔστω καὶ εἰς σὲ, θ' ἀπέθνηκα.

« Ἐπασχα δεινότατα καθόσον μάλιστα μ' ἐτυπεν ἡ συνείδησις ὅτι ἠσθάνομην αἰσθημα ἀδικούν· ἐξομολόγησε ὅμως ὅτι μὲ πολλὴν γενναϊότητα κατεδίκασα ἑαυτὴν εἰς τὸ νὰ πάσχω ἐν σιωπῇ.

« Ἀλλ' ἄς λησμονήσωμεν τὸ παρελθόν. Ἡ κλίσις σου δὲν εἶχε ῥίζας. . . καὶ ὁ Θεὸς ἠθέλησε νὰ ζήσω. Σὺ μὲν ἀπέβαλες αὐτόν, αὐτὸς δὲ ἦλθε πρὸς ἐμὲ, καὶ μετὰ δεκαπέντε ἡμέρας γίνεται σύζυγός μου.

« Ἴσως δὲν θὰ ἐτόλμων νὰ σ' ἐξομολογήθῃ τέτοιον καθαρὰ ἐὰν ἠγνόουν τὴν ἀνεξάντλητον ἀγαθότητά σου. Ἴσως μάλιστα μὲ εὐχαριστήσεαι ὅτι συνέτρεξί εἰς τὸ νὰ θεραπεύσω τὸ κακὸν τὸ ὁποῖον ἐπροξένησεν ἡ ἀρνησις σου.

« Νὰ σὲ ὁμιλήσω τώρα διὰ τὸν Κ. Σαστεναί; ὄχι δὲν θ' ἀναφέρω τίποτε· θέλω νὰ σὲ ἀναγκάσω νὰ ἐλθῃς νὰ μάθῃς τὰ περὶ αὐτοῦ· ἀρκεῖ νὰ σὲ εἶπω ὅτι εἰς σὲ ἐλπίζει, καὶ ἀπὸ μόνον τὰ νεύματά σου κρέματα.

« Ἐπίστρεψε λοιπὸν· μὴ φοβεῖσαι τὸν Ἐδουάρδον· ὁ Σαστεναί θὰ σὲ κάμῃ νὰ τὸν λησμονήσῃς, διὰ παντός.

« Ἀξιολόγος ἄνθρωπος ὁ Κ. Σαστεναί! εἶναι ὠραῖος εὐθυμὸς, γενναῖος, ὁμιλητικὸς, καὶ μόνον ἴσως ἐλάττωμα ἔχει, πεποιθήσιν ὑπὲρ τὸ θεόν εἰς ἑαυτόν· ἀλλὰ

μήπως καὶ ὁ Ἐδουάρδος δὲν ἔχη τὸ ἀντίθετον ἐλάττωμα, μὴ πιστεύων ἀρκετὰ τὴν καρδίαν τῶν ἄλλων;

« Ἡ ὑγεία μου εἶναι θαυμασία, καὶ ἡ θεία μου ἀρχίζει νὰ πιστεύῃ, ὅτι ὑπάρχουσιν καὶ ἄλλα ἰατρικὰ πλὴν τῶν ἐδικῶν της.

« ΟΛΓΑ. »

Ἄν καὶ ἀνέμενον ἡ Κλαρίση τὴν εἰδήσιν ταύτην, τὴν ἐκεκρυμμένην ὅμως ἡ ἐπιστολή.

— Τί σὲ γράφει ἡ Ὀλγα; ἠρώτησεν ἡ μήτηρ της. Εἰς ἀπάντησιν ἡ Κλαρίση ἔδωκεν αὐτῇ τὴν ἐπιστολήν· ἡ δὲ Κ. Δερβίλ ἐσκυθρώπασε, καὶ μετέβη πρὸς τὸν σύζυγόν της.

Ἡ ἀνακάλυψις αὐτῇ ἐξήγει τὰ παρελθόντα, καὶ τότε πρῶτον ἤρρισαν νὰ ὑποβλέπωσι τὴν ἀλήθειαν· ἡ Κλαρίση ὅμως τοιοῦτον κατέστειλε τὰ αἰσθηματά της, ὅτε καὶ πάλιν ἦσαν ἀμφίβολοι.

— Ὑπάρχουν δύο πιθανότητες, εἶπεν ὁ πατήρ· ὁ Κ. Σαστεναί εἶναι πολλὰ ἐμπειρὸς μαχητὴς καὶ ἐμπειρότερος κατακτητὴς καρδιῶν. . .

— Δὲν ὑπάρχει καμμία πιθανότης, ὑπέλαθε περιλυπὸς ἡ μήτηρ ἀλλὰ θυσία τῆς κόρης μου· ἡ Κλαρίση ἔχει καρδίαν γενναϊοτάτην καὶ ἀξίαν ἀπαρνήσεως ἐκείνης.

Ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ ἦλθεν ἡ νεᾶ· εἶδε καὶ ἐσιώπησεν ἰδόντες αὐτὴν, αὐτὴ ὅμως ἐμάντευσεν ἀπὸ τὸ ἦθος των τί εἶπον.

— Λοιπὸν, ἠρώτησε μειδιῶσα, ἐπιστρέφομεν εἰς τὴν Νίκαιαν;

Ἡ μήτηρ της ἔτεινε πρὸς αὐτὴν τὰς χεῖρας, καὶ εἶπεν·

— Ἡ καρδία τῆς μητρὸς δὲν ἀπατάται· διὰ τί, κόρη μου, δὲν μ' ἐπιστρέφεις πλέον;

— Κλαρίση, εἶπεν ὁ Κ. Δερβίλ, τί συνέβη;

— Τὰ ἤξεύρετε. Ὑπάρχουν, κόρη μου, ἀφοσιώσεις, τὰς ὁποίας οὔτε ὁ Θεὸς δὲν ἐκτιμᾷ, διότι εἶναι ἀνόητοι· ἡ Ὀλγα ἠγάπα τὸν Ἐδουάρδον, καὶ χάριν αὐτῆς ἐπροσπονήθη· ἰδιωτοποίησεν τὸσφ μᾶλλον ἀνέλπιστον, καθόσον γνωρίζομεν τὴν σταθερότητα τοῦ χαρακτῆρός σου.

Ἡ Κλαρίση ἀνύψωσεν ἠγεμονικῶς τὴν κεφαλὴν καὶ εἶπε·

— Καὶ ἂν αὐτὸς δὲν μὲ ἠγάπα;

— Ἀδύνατον! ἀνέκραξεν ἡ μήτηρ μὲ ὑπερκράνειαν ὁμοίαν πρὸς τὴν τῆς θυγατρὸς της.

Τὸ μητρικὸν τοῦτο ἐπιρῶνημα μετέλλαξε τὰς ἰδέας τῆς Κλαρίσης· νὰ ἀπολογηθῆ τὴν ἀλήθειαν, θὰ ἐλύπει τοὺς συγγενεῖς της, νὰ τοὺς ταπεινώσῃ, θὰ ἐταπεινώσων ἑαυτήν· ἀλλ' ἐπεὶ δὲ ὁ πατήρ της ἐπέμνε νὰ μάθῃ τὸν λόγον δι' ἃν ἀπέβαλε τὸν Ἐδουάρδον, ἔλαβε καὶ τῶν δύο τὰς χεῖρας, καὶ θωπεύουσα αὐτοὺς διὰ τὸ λόγον καὶ βλέμματός εἶπε·

— Τί με λέγετε περὶ ἀφοσιώσεως; Δὲν εἶπα ὅλην τὴν ἀλήθειαν καὶ παρακαλῶ νὰ μὲ συγχωρήσετε· ἀποβάλλων τὸν Ἐδουάρδον, εἶχα ἄλλην ἐπιθυμίαν ἀκατάσχετον, ἡ ὁποία ὀλονὲν ῥιζώνει βεβήματα εἰς τὴν καρδίαν μου· ἡ θυσία μου δὲν προῆλθεν ἀπὸ τὴν

ῥῆξιν, ἀλλ' ἀπὸ τὴν ἐνωσιν τὴν ὅπου ἂν εἶχα κατὰ νοῦν. . . Εὐτυχῶς ἐγνωρίζω τὴν ἀνεξάντλητον συγκατάθεσίν σας, καὶ σὰς ἐφανερώσα κατὰ τὸ ἥμισυ τὴν ιδέαν μου. ἡ ὦρα ἐφθάσε, καὶ θὰ σὰς φανερώσω αὐτὴν ὀλοκλήρως. . .

I'.

Μόλις ἡ αὐγὴ ἐλεύκαινε τὸν οὐρανόν, ἡ δὲ φύσις ἐκοιμήτο ἀκόμη, καὶ ἡ Ὀλγα ἠνοιξε τὸ παράθυρόν της διὰ νὰ ἀναπνεύσῃ ἀέρα καθαρὸν καὶ τὰς εὐωδίας τῆς νυκτός.

Ἐὰν τις χωρικός ἢ ποιητὴς ἐξελάμβανε τὴν ἐξοχὴν ἐκείνην τοῦ Κ. Δερβίλ ὡς ἑπαυλιν τῆς τιμαριωτικῆς ἐποχῆς, θὰ ἐξελάμβανε καὶ τὴν κατάλευκον ἐνδεδυμένην νεάν, μεταξὺ τῶν ἀναθυμιάσεων τῆς αὐγῆς, ὡς νυκτερινόν τι φάντασμα· διότι ἡ Ὀλγα εἶχε στολισθῆ διὰ τὸν γάμον της, ὅστις ἐμελλε νὰ τελεσθῆ πρωί. Ὑπάρχουσι πολλοὶ ἀγαπῶντες νὰ ἐπιδεικνύωσι τὰς οἰκογενεακὰς τῶν πανηγύρεως· ὑπάρχουσιν ὅμως καὶ πολλοὶ προτιμῶντες τὴν ἡσυχίαν. Ἐκ τούτων ἦσαν καὶ ὁ Ἐδουάρδος καὶ ἡ Ὀλγα.

Ἡ τελετὴ ἐμελλε νὰ γείνη εἰς παρακειμένην ἐκκλησίαν. Τὰ ὄχηματά ἦσαν ἑτοιμὰ καὶ μόνον τὴν Ὀλγαν ἐπερίμενον.

Τὸ βλέμμα τῆς νύμφης ἐπλανᾶτο κατὰ τὴν ὁδόν· ὁ ποὺς της ἐκτύπει τὸ ἔδαφος, καὶ τὰ χεῖλη της ἐπρόφερον μὲ ἀνυπομονήσιν τὸ ὄνομα τῆς Κλαρίσης.

Ἀλλ' ἡ θεία της, ἀνυπόμονος καὶ αὐτὴ ὅτι δὲν ἔβλεπε τὴν Ὀλγαν νὰ καταστῆ, ἠνοιξε τὴν θύραν καὶ εἶπεν·

— Ἡ ὦρα ἐπέρχεται, Ὀλγα μου, πῶς δὲν καταβαίνει;

Ἡ νύμφη κατέβη καὶ εὗρεκεν εἰς τὴν αὐλὴν τὸν θεῖόν της, τὸν Ἐδουάρδον καὶ τὴν Ῥαούλ Σαστεναί. Ἐφ' ὅδε ὁμιλήσας μὲ τὸν Ῥαούλ διὰ τὴν Κλαρίσην, πλησιάσας ὁ Ἐδουάρδος ἠρώτησε μὲ ὕψος μαρτυροῦν τὴν συνειδήσεως, ἐὰν θὰ ἤρρατο τὴν ἡμέραν ἐκείνην.

— Ἀναμφίβολως, ἀπεκρίθη ὁ Ῥαούλ.

— Ὅθ' ἐλθῇ διὰ δύο λόγους, εἶπεν ἡ Ὀλγα μειδιάσασα πρῶτον, καὶ πρὸ πάντων, διὰ σὰς, Κ. Σαστεναί, καὶ δεύτερον, ἂν καὶ ὀλίγον, δι' ἐμὲ.

Ἐπειδὴ ὅμως ἡ Κλαρίση δὲν ἐφαίνετο, ἠναγκάσθησαν νὰ ἀναχωρήσωσιν.

Ἡ Ἐκκλησία ἦτο σκοτεινὴ, καὶ μόλις ἐφωτίζετο ἀπὸ τὰς λαμπάδας.

Ἡ Ὀλγα, γονυπετὴς καὶ κατακυρομένη ἐτι πλέον ἀπὸ τὴν βαθύτητα σιωπῆς ἧτις διεδέχετο τὴν ψαλμοψοδίαν, ὕψωσε τοὺς ὀφθαλμοὺς πρὸς τὸ ἱερόν βῆμα.

Ἀλλ' εἶδε τάχα ὀπτασίαν ἢ πρᾶγμα; Εἰς τινὰ γωνίαν ἐκ τῶν σκοτεινῶν, εἶδε γονυπετὴ σκιάν λευκὴν ἀλλ' ἀκίνητον ὡς ἂν ἦτο ἀγαλμα.

Καθόσον ὅμως ἐπροχώρει ἡ ἡμέρα, αἱ ἀκτίνες τοῦ ἡλίου ἐρώτισαν τὸ ἀγαλμα· ἦτο γυνὴ ζῶσα, ἧτις ἀνεσθῆκατο τὴν κεφαλὴν, καὶ εἰδείξε τὸ ἠγεμονικὸν μέτωπον τῆς Κλαρίσης.

Καὶ αὐτὴ ἐφόρει ἐσθῆτα λευκὴν· τὸ ἐνδυμὰ της, εἰ καὶ ἀπλοῦν καὶ σεμνότερον, ὁμοιάζεν ὅμως ἐνδυμα

νύμφης ἡ Ὀλγα ἐμειδίασε, καὶ ἔρριψε λαθραῖον βλέμμα συγχαρητικόν εἰς τὸν ὠραῖον ὑπολογαγόν.

— Καὶ αὐτὴ, εἶπε κατὰ μόνας, θὰ γονατίσουν ὡς καὶ ἡμεῖς.

Ὅτε δὲ ἐπέστρεψαν εἰς τὴν οἰκίαν αἱ δύο ἐξαδέλφαι περιεπτόχθησαν ἀλλήλας.

— Παρικάλυπες τὸν Θεὸν ὑπὲρ ἐμοῦ, εἶπεν ἡ Ὀλγα, καὶ σ' εὐχαριστῶ, πιστεύω εἰς μέλλουσαν εὐτυχίαν.

— Οἱ δὲ γονεῖς σου; ἠρώτησεν ἡ Κ. Κορνηλία.

— Ἐμειναν εἰς Νεάπολιν.

Καὶ δεῖξάσα ἀπὸ τοῦ παράθυρον ἄμαξαν ἐπρόσθεσε:

— Μετ' ὀλίγον θὰ ἐπιστρέψω νὰ τοὺς πάρω.

Ἡ προσθήκη αὐτὴ συνετάραξεν ὅλους, καὶ ὅλοι ἤρχισαν νὰ διαμαρτύρωνται νὰ παραπονῶνται καὶ νὰ ἐρωτῶσιν. Ὁ δὲ Ῥκούλ πλησιάζας τὴν Κλαρίσιν καὶ λαβὼν τὴν χειρὰ τῆς ἠρώτησεν:

— Ἐμπροσφύετε λοιπὸν τὴν καταδίκην μου;

Ὅλοι εἶχον περιτριγυρίσει τὴν Κλαρίσιν.

— Τέκνον μου, εἶπεν ὁ λόρδος Οὐίνθσεϊν, ἀντιπροσωπεύω τὴν ἕραν ταύτην ὅλην σου τὴν οἰκογένειαν. Σὲ δίδω λοιπὸν τὴν ἄδειαν ν' ἀποκριθῆς εἰς τὴν ἐρώτησιν τοῦ Κ. Σκυσταϊ.

Ἐνῶ δὲ ὠμίλει ὁ λόρδος, τὸ γλυκὺ καὶ ἰακάρων βλέμμα τῆς Κλαρίσης ἐπλανᾶτο ἀπὸ τῆς Ὀλγας εἰς τὸν Ἐδουάρδον. Καὶ ὠρᾶ μὲν ἀλλὰ γαληνία πρὸ τῆς εὐτυχίας τὴν ὁποῖαν ἐπρόξενεσε θυσιάσασα τὴν ἰδικὴν τῆς, ἀπέσυρε τὸν μακρὸν καὶ λευκὸν πέπλον τῆς, καὶ ἀποκαλύψασα βᾶσον καὶ κομβολόγιον μοναχῆς ἀπεκρίθη:

— Ὑγιαίνετε!

(Ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ.)

ΤΑ ΕΓΚΑΙΝΙΑ

τῆς ἐν Μάρτιοσσερ Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας
τοῦ Εὐαγγελισμοῦ.

— 000 —

Φαιδρὰ καὶ ὠραία ἀνέπειλεν ἡ Κυριακὴ τῆς 6 Ὀκτωβρίου (ἔ. ν.) ἐν τῇ πόλει ταύτῃ τῶν καπνῶν καὶ τῶν ὀμβρῶν, καὶ φαιδρῶ τῶ προσώπῳ πάντες οἱ παροικούντες ἐνταῦθα ὁμογενεῖς καὶ τινες τῶν ἐν Λίβερπουλ ἐπηρεύοντο περὶ τὴν 10 π. μ. εἰς τὴν τελετὴν τῶν ἐγκαίνιων τοῦ νεοδημηθέντος ναοῦ.

Ἐπειδὴ ἡ παλαιὰ ἐκκλησία, οἰκοδομηθεῖσα πρὸ πολλῶν ἐτῶν ὑπὸ τῆς νεοσυστάτου Ἑλληνικῆς κοινότητος ἀπέδη ὅλως ἀνεπαρκῆς εἰς τὸν κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη αὐξηθέντα ἀριθμὸν τῶν οἰκογενειῶν καὶ τῶν ἐμπορικῶν καταστημάτων, κατέστη ἀναγκασιότατη ἡ ἰδρυσις νέου ναοῦ εὐρυχωροτέρου, στερεωτέρου καὶ εὐπρεπεστέρου, ἀναλόγου πρὸς τὴν ἐθνικὴν ἀξιοπρέπειαν καὶ τὴν ἑλληνικὴν φιλοκαλίαν. Εἰς πε-

ρίοπτον λοιπὸν καὶ εὐρύχωρον θέσιν κατεβλήθη τὸν Μάϊον τοῦ 1860 ὁ ἀκρογωνιαίος λίθος τοῦ νέου οἰκοδομημάτων, ἐνδὸν δὲ τοῦ λίθου τούτου κατετίθησαν ἐπὶ μεμβράνης γεγραμμένα τὰ ὀνόματα τῶν συνδραμόντων ὑπὲρ τῆς ἀνεγέρσεως αὐτοῦ: διότι ἐν ἀξιωμακροῦσιν συνελεύσει τῶν μελῶν τῆς ἐνταῦθα Ἑλληνικῆς ὀρθοδόξου κοινότητος, γενομένη πρὸς πορισμὸν τῶν ἀναγκῶν κεραλαίων, ἐν τῇ ἐγένετο συζήτησις περὶ πραγματοποιήσεως δανείου ἢ ἐκουσίας συνεισφορᾶς, ὑπερίσχυεν ἡ τελευταία πρότασις, καὶ δοθέντος γενναίου παραδείγματος παρὰ τῶν προτεινάντων τὴν συνεισφορὰν, πάντες σχεδὸν ὁμοθυμαδὸν ἐπλήρωσαν τὸ κατὰ δύναμιν τὸν κατάλογον δι' ἐκουσίας συνεισφορῶν, καὶ οὕτως ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ τὸ δωρηθὲν ποσὸν ἐπλησίασε κατὰ τὰ τρία τέταρτα τὴν προϋπολογισθεῖσαν δαπάνην ἐκ περίπου ἑξακισχιλίων λιρῶν ἢ 170,000 δραχμῶν.

Ἰδοὺ πῶς ἀπεπερατώθη αἰσίως πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν ἡ οἰκοδομὴ φιλοτίμῳ ἐπιστάσει τῆς τεπέρι τούτῳ ὀρισθείσης ἐπιτροπῆς καὶ τῶν ὑπὸ τῆς κοινότητος ἐκλεγόμενων ἐνιαυσίως ἐπιτρόπων.

Ἡ ἐξωτερικὴ πρόσοψις τοῦ ναοῦ εἶναι σεμνοπρεπῆς καὶ κομψή ὁ δὲ ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ἀετώματος, βασταζομένου ὑπὸ τεσσάρων κίωνων κυρινθιακῆς τάξεως, σταυρὸς, δεικνύει ἀμέσως εἰς πάντα ζέον διαβάτην τὴν ἱερότητα τοῦ κτιρίου.

Ἄν ἐπιχειρῶ τὴν περιγραφὴν τῆς ἐσωτερικῆς διαρρυθμίσεως, τὸ σύνολον τῆς ὁποίας, καθαρὸν, περιεργασμένον, διαπεσπικιλμένον καὶ νεκρὸν, ἐξήλθε χθὲς μόλις ἀπὸ τὰς χειρῶν τοῦ ἀρχιτέκτονος, καὶ τέρπει τὰς ὄψεις τῶν εἰσερχομένων διὰ μεγαλοπρεποῦς καὶ ὑψηλοῦ προστυλίου, καὶ τοῦ χαμηλοῦ προδύμου εἰς τὴν περιφωτον αἴθουσαν τῆς ἐκκλησίας, χωριζομένην εἰς τρεῖς ὑποστάσεις διὰ κυρινθιακῶν κίωνων. Τὸ εἰκονοστάσιον τοῦ ἱεροῦ βήματος φέρει πρὸς τὸ παρὸν πέντε μόνον εἰκόνας δωρηθείσας ὑπὸ τινῶν τῶν ἐνταῦθα ὁμογενῶν, ἔργα δὲ τοῦ ἐν Μονάχῳ ὁμογενεῶς ζωγράφου Κ. Βρυζάκη, περιποιούντα αὐτῇ τιμὴν διὰ τε τὸ ἐπίχαρι τοῦ χρωματισμοῦ, τὸ λεπτόν τῆς γραφίδος, τὸ ἱεροπρεπὲς τῆς στάσεως καὶ τὴν ἑκφρασίαν τῶν προσώπων, ἀναμνησκουσάν τὴν Ῥαφαήλειον σχολήν. Τὰ λοιπὰ εἰκονοστάσια εἰσὶ κενὰ κατὰ τὸ παρὸν.

Καὶ τὸ μὲν ὅλον ὠραῖον ἄλλ' ἢ ἀκριβεστέρᾳ παρατήρησις καὶ ἐξέτασις τῆς νέας ταύτης ἑλληνικῆς ἐκκλησίας λαμβανομένης ὑπὸ τὴν ἀρχιτεκτονικὴν ἐποψίν, εὐκόλως, νομίζω, ὀδηγεῖ τὸν Ἑλληνα παρατηρητὴν εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι κάλλιον ἴσως ἤθελεν εἰσθεῖν ἐὰν τὸ σχέδιον ὑπεβάλλετο ἐξ ἀρχῆς εἰς τὴν ἐξέτασιν καὶ Ἑλληνας ἀρχιτέκτονος: διότι, ὅπως ἐφηροῦσθη καὶ ἐξετελέσθη, φαίνεται σύμφωνον μὲν πρὸς τὰς ψυχρὰς ἀξιώσεις τοῦ ὀμιχλώδους βρετανικοῦ κλίματος, καὶ τὰς ἰδιορρυθμίας διαίρεσεις τῆς ἀγγλικῆς τεκτονικῆς, ἀλλὰ μεμακρυσμένον τῶν παραδόσεων τῆς Βυζαντινῆς τέχνης, ἧτις καθιέρωσε παρ' ἡμῶν πρὸ αἰώνων τὸν τύπον τῆς οἰκοδομῆς τῶν ναῶν καὶ παράγαγεν, ὡς γνωστὸν, σεμνότατα ἔργα τοῦ εἶδους τούτου. Ἡ ἐκτέλεσις ὅμως φιλοτεχνημάτων τοιαύτης ἀρχιτεκτονικῆς, ἐκφραζούσης καθαρῶτερον τὴν ἑλλη-

νικὴν χριστιανικὴν ἰδέαν, καὶ διεγειρούσης εἰς τὴν ψυχὴν τοῦ Ἑλλήνος ἐνδόξους προπατορικὰς ἀναμνήσεις εἶναι ἐρικτὴ καὶ κατορθωτὴ εἰς κοινωνίας πολυμελεῖς, μονίμως ἐγκαταστημένας ἔστω καὶ ἐν γῇ ἄλλοδαπῇ, εὐπορούσας, καὶ εἰ δυνατόν μὴ νοσταλγούσας. Διότι τί ἄλλο μᾶς ἐμπνέει ἢ ἡεᾶ τοῦ βρετανικοῦ οὐρανοῦ εἰμὴ νοσταλγίαν, καὶ τί ἄλλο ὀρεῖται ἕκαστος ἀπόδημος Ἑλληνα νά ὄνειροπολῇ καὶ νά εὔχεται ἐκ καρδίας εἰμὴ τὴν ἀποκατάστασιν του εἰς τὴν γῆν τῶν πατέρων του, εἰς πατρίδα ἐλευθέρην, εὐνομούμενην καὶ εὐδαιμονούσαν;

Ὅπως δὲ ποτε οἱ σήμερον συγχροτοῦντες τὴν ἐν τῇ πόλει ταύτῃ Ἑλληνικὴν κοινότητα, θέλουσι καταλείψει εἰς τοὺς διδεδωμένους αὐτοῦς μνημείον ἐθνικῆς φιλοτιμίας καὶ ἀφοσιώσεως εἰς τὰ πάτρια.

Μεταξὺ τῆς σιγῆς τοῦ περιεστώτος ἀκροατηρίου, ὑπὲρ τὸ ἡμισυ τοῦ ὁποίου συνέκειτο ἐξ Ἑλλήνων καὶ Ἀγγλίδων, ἤρξατο ἡ ἀκολουθία τῶν ἐγκαινίων, ἱερουργούντων τοῦ Κ. Ν. Μορφινῶ, ἱερέως τῆς ἐν Λονδίνῳ Ἑλληνικῆς ἐκκλησίας, καὶ τοῦ ἡμετέρου ἱερέως Κ. Β. Μώρου. Γνωστὴ παρ' ἡμῶν ἡ τελετὴ αὕτη, δι' ἡ δύναμιν νὰ σημειώσω μόνον ὅτι ἐτετέλεθη μετὰ μεγάλης τάξεως, εὐπρεπείας καὶ συμφωνίας μετὰ τῶν ἀνέκθετον ἐκκλησιαστικῶν κανονισμῶν. Αἱ δὲ μερικότητες αὐτῆς, οἷον ἡ ἐκ τοῦ ἱεροῦ ἐξοδος τῶν ἱερέων ἐν μέσῳ λαμπηρόρων εἰς τὸν τῆς ἐκκλησίας νάρθηκα, ἡ αὐτόθι δέησις, ἡ εἴσοδος αὐτῶν καὶ ἡ μετὰ ταῦτα λούσις τῆς ἱερᾶς τραπέζης σμύρνα καὶ κασία καὶ ἱεροῖς μύροις, καὶ ἡ δι' ἱεροῦ μύρου σταύρωσις τῶ γωνιῶν τοῦ ναοῦ, αἱ μερικότητες, λέγω, αὐταὶ πλήρεις μυστηριῶδων παραδόσεων καὶ συμβόλων, ἐνεποίησαν βαθεῖαν ἐντύπωσιν εἰς πᾶν τὸ ἀκροατήριον.

Οὕτω λοιπὸν ἐγκαινισθείσης τῆς ἐκκλησίας, ἐτετέλεθη ἡ ἱερὰ λειτουργία μετὰ τὴν ἀποπεράτωσιν τῆς ὁποίας ἐξεφωνήθη ἀπὸ τοῦ ἄμβωνος ὑπὸ τοῦ ἡμετέρου ἱερέως λόγος συγκινητικὸς τῷ Ἑλληνικῶν ἀκροατηρίῳ διὰ τῆς ἐνθουσιώδους ἀπαγγελίας τοῦ ἱεροκήρυκος. Καὶ ἀληθὲς μὲν ὅτι δίκαιος ἀπενεμήθη παρ' αὐτοῦ, κατὰ τὴν τὸ προσίμιον καὶ τὸν ἐπιλογον, ὁ ἔπαινος πρὸς τοὺς ἰδρυτὰς τῆς νέας ταύτης ἐκκλησίας, ἀλλὰ συγχορηγήτω μοι νὰ προσθέσω ὅτι ἡ δύνατο νὰ ἦναι συμπεπλεγμένως μετὰ ἀνθη ποιήσεως ἀπλούστερα, μετὰ γαληνιώτερα ῥητορικὰ σχήματα καὶ μετὰ ἥττον πυκνὸν λίθανον ἐγκωμίων πρὸς ἄνδρας ἐκπληρώσαντας ἱερὸν καθήκον. Προσέτι ἐὰν ἀντὶ τοῦ ἐκλεχθέντος θέματος τοῦ λόγου, τούτῃ περὶ τῆς δημιουργίας τοῦ ἀνθρώπου καὶ τῆς ἀρμονικῆς ἐνώσεως τῆς ψυχῆς μετὰ τοῦ σώματος, θέματος ὑπερἑξεργάσθη διὰ μακρῶν καὶ ἀνέπτυξε μετὰ εὐγλωττίας καὶ καταλλήλων θεολογικῶν μαρτυριῶν καὶ ῥήσεων, ἀλλ' ἴσως ἀρμόζοντος μᾶλλον εἰς ἄλλην περίστασιν ἢ μετ' ἀκολουθίαν τοσούτου ἐκτεταμένην, ἐὰν, λέγω, ὁ σεβάσμιος ἡμῶν ἱερεὺς ἐλάμβανεν ἕτερον θέμα λόγου προχειρότερον, ὡς τὸ περὶ ἱστορικῆς ἀφηγήσεως τῶν ἐγκαινίων καὶ τῆς ἐξηγήσεως τῆς μυστηριώδους ταύτης τελετῆς, ἐμελλε, νομίζω, νὰ πράσῃ εἰς τοὺς ἤδη κεκοπιηκότας ἀκροατὰς εὐάρε-

στον ἄμα καὶ ὠφέλιμον ψυχαγωγίαν, καὶ τολμῶ εἰπεῖν, καταλληλοτέρην εἰς τοιαύτην ἑορτήν.

Ἄλλ' ὅπερ τὰ μέγιστα συνετέλεσεν εἰς τὴν ἐπικόσμησιν τῆς διπλῆς τελετῆς: ὑπῆρξεν ἡ μουσικὴ, ἀναμειλόμενος τοῦ ἐν τῇ ὑπερώᾳ σταθ τῆς ἐκκλησίας χοροῦ τοῦς ὑπὸ τοῦ Κ. Ι. Χαβιαρᾶ ἐπίτηδες διὰ τὰ ἐγκαινία μουσουργηθέντας ψαλμοῦς, ὡς καὶ τὰ λοιπὰ μελωδήματα τῆς ἀκολουθίας συντεθειμένα ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ.

Ὁ Κ. Χαβιαρᾶς, γνωστὸς πρὸ πολλῶν χρόνων εἰς τὸ Ἑλληνικὸν Κοινὸν διὰ τὰ φιλολογικὰ αὐτοῦ πονήματα, κατέστη γνωστότερος διὰ τῶν μουσικῶν αὐτοῦ ἔργων, ἐκδεδομένων πρὸ δύο περίπου ἐτῶν. Ὁ φιλόκαλος οὗτος καὶ ἐργατικὸς ἀνὴρ παρατηρήσας πρὸ πολλοῦ χρόνου τὴν καταφρόνησιν εἰς ἣν παρὰ τοῖς Ἑυρωπαίοις ὑπέπεσεν ἡ ἡμετέρα ἐκκλησιαστικὴ μουσικὴ ἕνεκα τῶν ἐλαττωμάτων, τὰ ὁποῖα ἐνόθευσαν τὴν ἀρχαίαν αὐτῆς καλλονὴν ἐπὶ τῆς μακροχρονίου δουλείας καὶ ἀμαθείας τοῦ ἡμετέρου ἔθνους, καὶ συνειδὼν ὅτι ἐν ταῖς κατὰ τὴν πεφωτισμένην Ἑυρώπην ἑλληνικαῖς ἐκκλησίαις ἀπέβαινε δυσκολωτάτη ἡ τε σπουδὴ αὐτῆς καὶ ἀπόκτησις φιλοτέχνων ψαλτῶν, πρὸ πάντων δὲ ὅλως ἄχαρις καὶ γυμνὴ ἀρμονίας ἢ μονόφωνος μουσουργία, ἐνόησεν ὅτι ἡ συγκρότησις χοροῦ τοῦλάχιστον τετραφώνου ἀπέβαινε ἀναγκασίω ἐγκύβητος μετὰ συντόνου φιλοπονίας εἰς τὴν μελέτην τῆς παρ' ἡμῶν, καὶ ἐρευνήτας τὰς Ἑλληνικὰς αὐτῆς πηγὰς, βουθεῖα καὶ συνεργασία ἐπιστήμων μουσικοδιδασκάλων Γερμανῶν, ἀπεδόθη πρὸ δεκαεπτὰ ἐτῶν εἰς ἀγῶνα πολύμοχθον ἀδιάκοπον, ἀβράβευτον, ἀλλὰ καλὰ καὶ ὠραῖα ἀποτελέσματα ὑποσχόμενον τῇ πατρίδι ἡμῶν. Περὶ τῶν μουσικῶν ἔργων τοῦ ἀξιότιμου τούτου Ἑλλήνος ἀνάγκη νὰ γραφῇ πραγματεία, ὑπὸ χειρὸς μάλιστα εἰδήμωνος. Ἄλλ' ὡς ἐκ τῶν κλιῶν ἀποτελεσμάτων τῶν προελθόντων ἐκ τῆς παραδοχῆς αὐτῶν εἰς τινὰς τῶν ἡμετέρων ἐκκλησιῶν, καὶ ἐκ τῆς εὐφροσύνου ἐντυπώσεως ἣν παρέχει ὁ ψάλλον χορὸς, δύναται νὰ θεωρηθῇ ὡς βέβαιον ὅτι ἡ τοιαύτη μεταρρυθμίσις τῆς Ἑλληνικῆς ἐκκλησιαστικῆς μουσικῆς ἀπέδειξε τρία τινα: πρῶτον ὅτι δύναται νὰ τονισθῇ καθ' ὅλους τοὺς ἤχους διὰ τῆς Ἑυρωπαϊκῆς σημειογραφίας: δευτέρον ὅτι, διατηρουμένων διὰ τῆς γραφῆς ταύτης τοῦ τε χαρακτῆρος καὶ τῶν κατὰ κανόνας μελωδιῶν αὐτῆς, δύναται νὰ δεχθῇ τὸν στολισμὸν τῆς ἐντέχνου ἀρμονίας: καὶ τρίτον ὅτι, διὰ τῆς παραδοχῆς τῆς ἀρμονίας, μένει ἡ αὐτὴ, καὶ οὐχὶ γυμνὴ, ἀλλ' ἀξιοπρεπῶς διακεκοσμημένη. Πρὸς τούτοις διὰ τῆς Ἑυρωπαϊκῆς σημειογραφίας, ἡ πρόφῃ παρ' ὀλίγων μόνον γνωστῇ κατὰ τέχνην, ἐγένετο ἤδη, οὐ μόνον εἰς πάντα Ἑλληνα ἢ Ἑλληνίδα, εἰδήμωνος ὅπως οὖν τῆς φωνητικῆς ἢ ὀργανικῆς μουσικῆς, γνωστὴ καὶ εὐμεταχειρίστος, ἀλλὰ καὶ εἰς αὐτοὺς τοὺς Ἑυρωπαίους, οἵτινες, μὴ δυνάμενοι νὰ λάθωσι γνῶσιν ταύτης διὰ τὴν ἱερογλυφικὴν σημειογραφίαν τῆς, διεβήθησαν λέγοντες τὰ μύρια κατ' αὐτῆς.

Εὐχῆς λοιπὸν ἔργων εἶναι ὅπως τοσαῦτα εἰλικρινεῖς προσπάθειαι ὑπὲρ τοσούτου εὐγενεῶς σκοποῦ τύ-

χουσι τῆς δεούσης προσοχῆς. καὶ τὸ μουσικὸν τοῦ-
το σύστημα, καθαρῶς Ἑλληνικὸν καὶ θερησκευτικόν,
νά γείνη παραδεκτὸν ἐν ταῖς ἡμετέροις ἀνατολικαῖς
ἐκκλησίαις ἐπ' ἀγαθῆ τῆς προόδου τῶν ἀναγεννω-
μένων ὠραίων τεχνῶν ἐν τῇ φίλῃ πατρίδι.

Μάντισστερ, 15 Ὀκτωβρίου 1861.

X. A. PARMENIADIS.

ΣΥΛΛΟΓΗ

λέξεων, φράσεων καὶ παροιμιῶν
ἐν χρήσει παρὰ τοῖς σημερινοῖς κατοικοῖς
τῆς γῆσου Κυβήθου.

(Συνέχ. ἴδε φυλλάδ. 276, 277.)

—000—

Ἀνεμομαζώματα. Συνάθροισις παντοίων εἰδῶν
πραγματίων, ἐξ οὗ καὶ ἡ παροιμία· «ἀνεμομαζώ-
ματα διαβολοσκορπίσματα.»

Ἀνεξάγκλητος, ἀντὶ ἀνεξάντλητος. Ἀνκρίθμη-
τος. «ἔχει βίος ἀνεξάγκλητος.» Τουτ. εἶναι ὑπερ-
πλουτος.

Ἀνημένω καὶ ἀναμένω. Περιμένω τινὰ ἀκαρ-
τερῶ, ἀπαντέχω.

Ἀνημπορεύω καὶ ἀνήμπορος, ὁ ἐλαφρὰ ἀσθε-
νῶν, ὁ κακοδιάθετος. «Αὐτὸς ἦταν ἀνήμπορος, ἢ
ἀνημπόρευε.»

Ἀνιατα (τὰ). «Ἐπαθε τὰ ἀνίατα.» τουτ. ὑ-
πέπερε τὰ πάνδεινα.

Ἀνιστοροῦμαι, ἀναπολῶ τι εἰς τὴν μνήμην μου,
«Στένω καὶ ἀνιστοροῦμαι.»

Ἀντάρα (ἡ) καὶ ἀνταραῆ, θόρυβος πολὺς καὶ
τραχὴ. «ἔχουν ἀντάραις στὸ σπῆτι καὶ τρεχά-
ματα.»

Ἀντηλαρίδα (ἡ) καὶ ἀντήλα. Κοινῶς ἡ ἀντη-
λίη, ἢ ἀντανάκλασις τοῦ ἡλίου.

Ἀντί (τὸ) καλεῖται ἐργαλεῖόν τι ὑφαντικὸν ἀπο-
τελοῦν μέρος τοῦ ἀργαστηρίου, ἢ ἐργαστηρίου (ἐρ-
γαλεῖος) καὶ χρησιμεύον εἰς ἀντίστασιν.

Ἀντιβαστῶ. Λέγεται ὅταν ἀντιβαστάξῃ τις, ἢ
ὑποστηρίξῃ ἐκότερον τῶν ἐπὶ τοῦ σάγματος φορ-
τίων ζώου τινός, ὅταν φορτάνηται ἢ ἐκφορτάνηται.
Σημαίνει δὲ καὶ τὸ παρεμποδίζω ἢ σταματῶ, ὡς,
ἢ φρ. «τὴν ἀντιβάσταξαν τὰ καταμήνια», τουτ.
ἐγένιν ἐπίσχεσις τῶν ἐμμήνων.

Ἀντιβοῶ, καὶ ἀντιβοῆ, καὶ ἀντιβοῖτό, λέγεται
ἢ ἀντήχησις κρότου τινός μετὰ βόμβου.

Ἀντίγαμος. Λέγεται ἢ ἐορτὴ μετὰ τὴν ὀγδόην
ἡμέραν τοῦ γάμου, καθ' ἣν συνεπισκέπτονται οἱ
συγγενεῖς τῶν νεοσυζευθέντων, καὶ συνεορτάζουσιν
ἀμοιβαίως. Ἀλλαχοῦ λέγεται καὶ ἀντίγαρος, καὶ
ἐπιστροφήα.

Ἀντίδια, καὶ ἀντιδομάρουλα. Εἶδος πικρῶν μα-
ρουλιῶν. Ἴσως ἐκ τοῦ Ἰταλικοῦ *indivia*.

Ἀντιδικός. Ὁ ἐναντίας, ὁ ἐχθρὸς, ὡς ὁ ὀρκιζό-
μενος εἰς ἄγιον λέγει. «Ἀντιδικὸν νῆχω τὴ χάρι-
του!»

Ἀντικάματο. Λέγεται ἢ ἀνταπόδοσις μισθοῦ ἐρ-
γασίας ἀγροτικῆς.

Ἀντιλαλέα. Ἡ ἀντήχησις τῶν κωδῶνων. Λέγε-
ται καὶ *λαλέα*.

Ἀντιλόγη ἀντὶ τοῦ ἀντελόγησε, τουτ. ἔλει-
ψεν ἀπὸ τὸν λόγον του, ἢ μετέβαλε γνώμην.

Ἀντιμάμαλο, καὶ ἀντιμαμαλιζώ. Σημαίνει τὸ
ἀνκινῶ σώμα τι, ἢ τὸ κτυπῶ κατὰ γῆς. Λέγεται
καὶ ἀσκοχτυπῶ.

Ἀντιμύστομο. Εἶδος μέτρου ἐκτάτως ἔλασσον
σπιθαμῆς. Ἀλλαχοῦ Ἀγκυρόστομο.

Ἀντίσημος (ἐπίρ.) Μήπως, ἄρχε. Λέγεται καὶ
ἀπάντιμως, καὶ Μήγαρης (Μη γάρ). Ἰδὲ καὶ λέξ.
ἀπάντιμως.

Ἀντιπατεῖ. Λέγεται ἐπὶ ἀνθρώπου περιπατοῦν-
τος με ὄπισιν· σημαίνει δὲ καὶ τὸ πατεῖ ἐναλλάξ
ἐπὶ τινος μαλακοῦ σώματος ὡς, «ἀντιπατεῖ τὰ
σταφύλια» εἰς τὸ λανὸ (ληνὸν) ἢ εἰς τὸ πατη-
τήρι.

Ἀντιράβδι (τὸ) Καλεῖται πᾶν τὸ ἐπ' ὤμων
ἐπὶ τινος βράχδου βυσταζόμενον.

Ἀντισηκὸ (τὸ), ἐκ τοῦ ἀρχαίου ἀντισηκῶ καὶ
ἀντισηκωμ. Τὸ φέρον εἰς ἰσοσταθμίαν ζυγίζόμενον
βάρους, ἢ, τὸ ἐξισάζον.

Ἀντισκαριζῶ ἢ ἀντισκάφτω. Σημ. τὸ σκάπτω
διὰ δευτέραν φοράν τὸν ἀγρὸν, «ἀντισκάφτες τ'
ἀρπῆλι καὶ τὸ χωράφι.»

Ἀντισκόβω ἢ ἀντισκόβω, καὶ ἀντισκόφτω.
Σημ. διχκόπτω τὴν ὀμιλίαν τινός. «Μὴ τὸν ἀντι-
σκόβεις», τουτ. μὴ ἐμποδίζεις τὴν σειράν τῆς ὀ-
μιλίας του.

Ἀντιστήλωμα. Καλεῖται τὸ ὑποστήριγμα, καὶ
ἀντιστηλῶν, ῥῆμ.

Ἀντίσπακο (ἀντίσπακον) «Εἶναι πικρὸ ἀντί-
σπακο», τουτ. ἔχει τὴν γεῦσιν πικρὰν ὡς τῆς σφά-
κας, ἢ ῥοδοδάφνης.

Ἀντριέβομαι. Ἀντὶ τοῦ ἀνδρίζομαι, ἐνδυνα-
μοῦμαι.

Ἀντρογονάικα, καὶ ἀντρογόναικο. Ἡ εὐρωστος
γυνὴ ἢ ἑμοιάζουσα τὸν ἄνδρα (Virago). Ἀντρο-
κόπελο (τὸ), λέγεται τὸ κοράσιον τὸ μετὰ τῶν νεα-
νῶν ἀναμειγνύμενον καὶ παίζον.

Ἀντοναῖδα. Εἶδος βωτ. ἰατρ. Ἴσως ἢ ὀνονίς
(*ononis harvensis*), ἐξ οὗ καὶ τὸ παρὰ τῶν γυναι-
καρίων λεγόμενον. «Ἄντοναῖδα καὶ λουλάκι, καὶ
ἄλλοινα χορταράκι, νὰ τὰ ζεύραν ἢ μανάδες δὲν
ἐχάναν τὰ παιδιὰ τους.»

Ἀνυδρία. Λέγονται αἱ ἀνομβρίαι ἢ λειψυδρί-
αι. Ἐφέτος ἔχομεν ἀνυδρίας, ἢ ἀναβροχίας ἢ ξε-
ρασίας. Ἐξ οὗ καὶ ὁ ἀνυδρὸς τόπος, τουτ. ξηρὸς
(aride). «Ἄνυδρο λάδι», λέγεται τὸ καθρὸν καὶ
ἄδολον ἔλαιον.

Ἀνυγαρτοῦ (ἡ) καλεῖται ἢ ὑφάντρια (la tis-
serande.)

Ἀνω-ἄνω, καὶ ἔσω. Λέξεις ἀγροτικαὶ λεγόμε-

ναι παρὰ τῶν χωρικῶν, ὅταν ὁ ἀροτριῶν ὀδηγῆ
πρὸς τὰ ἄνω ἢ πρὸς τὰ ἔσω τοὺς βόας.

Ἀνωγοκάτωγο, ἢ ἀνώη καὶ κατῶη (ἀνώγειον
καὶ κατῶγειον). Λέγεται ἢ διώροφος οἰκία. Καὶ ἡ
παροιμία «Κάνει ἀνωγοκάτωγα με τὸν νοῦ του»
τουτ. φαντασιοκοπεῖ, ὡς τὸ παρὰ τοῖς Γαλ. «*ha-
teaux en Espagne*».

Ἀνώφυλο καὶ κατώφυλο. Τὸ ἀνώφυλον καὶ κα-
τώφυλον τῆς θύρας.

Ἀξάμονω ἢ ξάμονω. Σημ. τὸ σημαδεύω, σκο-
πῶ. «Ἐξάμονε νὰ κτυπήσῃ.»

Ἀξέθρα (ἡ) λέγεται ἢ ὀπή τοῦ περιτοχίσματος
τῶν ἀγρῶν πρὸς ἐκροτὴν τῶν βροχίμων ὑδάτων.

Ἀξία-καί-τιμήτου! φρ. λεγομένη ἐπὶ ἀνθρώ-
που πράξαντος ἀξίεπαινον ἔργον· τουτ. εὖγε τῆς
ἀξιοτήτου του!

Ἀξίνα. Ἡ ἀξίνη. Ἡ τζάππα, παρ' ἄλλοις, καὶ
ἀξινίζω, τουτ. σκάπτω δι' ἀξίνης. «Ἡ ἀξίνη καὶ τὸ
φλιῆρι δὲν τὸν ἔγανει», φρ. λεγομένη ὅταν δυσκό-
λως ἐκβαίνει τις ἀπὸ ἐν μέρους.

Ἀξίονω. Ταυτοσημον τοῦ αὐξάνω, ἐπὶ τρ. πρ.
«ἀξίονει τὸ παιδί.»

Ἀξίονι (τὸ) ὁ ἀξων. Τὸ ἀξίονι τοῦ μύλου
(le pivot).

Ἀξόπητος. «Ἐκοιμήθη ἢ ἔπεσε, τὸν ἀξύ-
πητο.»

Ἀπαλά (τὰ) «τ' ἀπαλά τοῦ μωροῦ», τουτ. τὸ
ἀπαλὸν μέρος τοῦ θρέγματος τῶν νηπίων. Λέγον-
ται ἐπίσης ἀπαλά, τοῦ οὐρανίσκου τὸ ἀπαλὸν μέ-
ρος. (Ἴσως ἐκ τοῦ Ἰταλ. *Palato*.)

Ἀπαλέτης. Καλεῖται ὅστις ἤδη ἀπάλεσεν, ἢ ἄ-
λεσεν εἰς τὸν μύλον τὸν κομισθέντα σίτον του.

Ἀπαληθείας. (ἐπίρ.) ἀντὶ τοῦ ἐπ' ἀληθείας.
«Ναὶ ἀπαληθείας», μὰ τὴν ἀλήθειαν.

Ἀπάντιμως (ἐπίρ.) Μήπως, μήγαρις, (ἰδὲ καὶ
ἀντίσημος).

Ἀπαρτογή, καὶ ἀπαντέχω (ἀπεκδέχομαι) περι-
ένω τι. «Δὲν εἶν' ἐλπίδα καὶ ἀπαντογή.»

Ἀπαστροῦ, (ἐπίρ.) «τὸν ἔκχευ ἀπαστροῦ»,
τουτ. τὸν ἐξευτέλησε μετ' ὕβρεων.

Ἀπαροβάω. «τὸν ἀπανοβάει, ἢ τὸν ἀπανό-
βαλλε», τουτ. ἐπέβαλεν ἐριδας ὁ εἰς κατὰ τοῦ ἄλ-
λου, ἢ αὐτὸν ἔβαλλε στὰ λόγια,» φρ.

Ἀπαροδοῦρει. «τοῦ ἀπανοδοῦρει», ἢ, α.οὗ ἀ-
πανόδοσε». λεγομένη ἐπὶ τινος συναισθανομένου,
κατόπιν, προσβολῆν τινα.

Ἀπαροζῶ. Λέγεται ὅταν ἐπιζῆ τις προσκαίρως,
«ἀπανοζῆσε λίγαις ἡμέραις.»

Ἀπαροθεός. Καλεῖται ὁ προστάτης καὶ βοηθός
ὁ λίαν ἰσχυρός. φρ. «αὐτὸς ἔχει καὶ ἀπαροθεό.»

Ἀπαροκάβαλλα (ἐπίρ.) Σημαίνει ἐπίθεσιν πραγ-
μάτων, τὸ ἐν ἐπὶ τοῦ ἄλλου.

Ἀπαρολαδέα. Καλεῖται τὸ ἐπιπλέον ἔλαιον, ἢ
ἄλλο τι λιπώδες· βρευστὸν ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας ὑγροῦ
τινος. Σημαίνει δὲ καὶ τὸ ἀνθος (craime) ἢ τὸ ἐ-
κλεκτότερον μέρος τοῦ ὑγροῦ ἢ ζυμοῦ.

Ἀπαρομερίτης, καὶ κατωμερίτης. Ὁ εἰς τὰ ἄνω
ἢ κατῶ μέρη κατοικῶν.

Ἀπανωπροίκι (τὸ) Τὸ ἐπὶ τῆς προικὸς ὑπάνδρου
γυναικὸς διδόμενον μέρος (la contradotte.)

Ἀπανωτάρι (τὸ) καὶ ἡ ἀπανωταρέα. Καλεῖται
τὸ ἄνω μέρος σκέυους τινός, ἢ ἐργαλείου, ὡς, «Ἡ
ἀπανωταρέα τοῦ χερομύλου», τουτ. ὁ ἄνω λίθος
αὐτοῦ, καὶ ἡ καταρέα, ὁ κάτωθεν μὴ κινούμενος.
Μεταφ. δὲ καλεῖται καταρέα τοῦ μύλου, ὁ ἀδρα-
νὴς καὶ ὀκνηρὸς ἄνθρωπος. Καὶ ἐπιβρομητικῶς, ἀπα-
νωτάρι, λέγονται τὰ ἐπιτιθέμενα πράγματα τὸ ἐν
ἐπὶ τοῦ ἄλλου· ὡς ἢ φρ. «τὰ ἔχει ἀπανωτάρι.»

Ἀπειθο, ἀντὶ τοῦ ἀπίθωνο, ἀμφίβολο, ἀπί-
στευτον. «Μὴν τῶχης ἀπειθο», τουτ. μὴ τὸ ἔχης
δύσκολον.

Ἀπεικάζω, ἀντὶ τοῦ εἰκάζω, συμπεραίνω. «τὸ
ἀπείκασα» δηλ. τὸ ὑπέθεσα, ἢ τὸ ἐκτάλαθα. Λέ-
γεται καὶ «ἔαπεικασμάτου» (ἐπίρ.) τουτ. ἐξ εἰ-
κασίας, ἢ, κατὰ συμπερασμόν.

Ἀπέλλα (ἡ) καλεῖται ἑκατέρα τῶν μερίδων
τοῦ διχοτομηθέντος διπύρου ἄρτου ὀριζοντίως. (Ἴσως
ἐκ τοῦ φελίς φέλλα). *Tartine, quignon*.

Ἀπήγαρος (ὁ), εἶδος βοτάνου. Τὸ πήγανον, ἢ
ρύτη (Rue).

Ἀπηλογία (ἡ), σκεῦος ἢ ἄλλο τι ἐργαλ. οικια-
κόν (ustensile).

Ἀπήτις (ἐπίρ.) ἀντὶ ἀφ' ὄτου, ἀφοῦ.

Ἀπλάδαινα. Πινάκιον, ἢ πινακιά δισκοειδὴς
καὶ ἀπλωτὴ τσανάκα.

Ἀποβροχιάρης καιρός. Λέγεται ὁ μετὰ τὴν
βροχίαν ὑγρὸς καιρός.

Ἀπογίνομαι, καὶ ἀπογίνωκε, ἀντὶ τοῦ ἀπέγεινεν,
ἀπέκαμεν, ἀπκινῶσε. «Τὶ ἀπόγεινεν ἢ ὑπόθεσις.»
τουτ. τί ἐκβασιν ἔλαβες;

Ἀποδιαλέγουρα καὶ ἀποδιλεγούρια. Τὰ μετὰ
τὴν ἐκλογὴν ἀρεθέντα ἀπομεινάρια.

Ἀποδοσίδι καὶ ποδοσίδι, ἢ ποδοσίδια. Τὰ ἀπο-
στελλόμενα δῶρα.

Ἀποδέχομαι. Σημ. τὸ δέχομαι εἰς ἀγγεῖον τὸ
ἐξ ἄλλου ἐκκενωθὲν ἢ προσφερόμενόν μοι ὑγρὸν.

Ἀποθερμῶ, καὶ προθερμῶ. (Ἐκ τοῦ ἀρχ. προ-
θερμαίνω.) Λέγεται ὅταν χορηγῆται τὸ θερμανθὲν
ὑδωρ πρὸς ἀρτοποιεῖν, ἢ ἄλλην ὁμοίαν ὑπηρεσίαν.
Ἀποθέτω. Τὸ παρ' ἄλλοις καλοθέτω, σημ. τὸ θέτω
κατὰ γῆς, ἢ ἐπὶ τινος θέσεως ἀσφαλτοῦς σκεῦος τί.

Ἀπόι (τὸ) ἀντὶ τοῦ ἀπόγι. Λέγεται ὁ ἀπόγειος
ἢ ἀπόγειος ἀνεμος, ὁ πνέων δροσερὸς κατὰ τὴν
πρωτὴν ἢ τὴν ἐσπέρην.

Ἀποκαιρίτης, καλεῖται ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ὁ κριός
(κριός) ἢ χοῖρος, ἢ ἄλλο οικιακόν ζῶον φυλασσόμε-
νον πρὸς σφαγὴν μέχρι τοῦ ἐλευσομένου ἔτους.

Ἀπὸ καιροῦ, καὶ ἀπὸ χρόνου. Σημαίνει τὸ ἐ-
λευσόμενον ἔτος, ἢ τὴν ἐποχὴν.

Ἀποκαλόθης. Σημ. ἀπὸ καλῆν οἰκογένειαν, ἢ ἐξ
εὐγενῶν.

Ἀποκαρώω. Ἀντὶ τοῦ ἀποναρκῶω. «Ἀποκά-
ρωσε», τουτ. τοῦ ἤλθεν ὑπνος. «Ἡ μυρωδία τὸν
ἀποκάρωσαν», δηλ. τὸν κατεζάλισαν.

(Ἀπολουθεῖ.)

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ Ο Ε΄.

(Όρα φυλλάδ. 265, 269, 270, 271, και 272.)

—οοο—

Ἐπειδὴ μετὰ τὴν ἔκδοσιν τοῦ βίου τοῦ αἰδίου πατριάρχου Γρηγορίου τοῦ Ε΄, πλείστοι πῶν ἀναγνωστῶν τῆς Παναγιωτοῦ Ἐκκλησίας ἐγγράψαν ἀλλεπαλήλως πρὸς ἡμᾶς αἰτοῦντες νὰ δημοσιεύσωμεν καὶ τὴν ἐπικήθειον ἐκείνου λόγον τὸν ὁποῖον ἀπήγγειλεν ἐν Ὁρθόδοξῳ ὁ πολὺς Κωνσταντινὸς ὁ ἐξ Οἰκουμένων, ἐνδίδομεν πρεθίμως εἰς τὴν αἴτησιν, καὶ παραθέτομεν αὐτὸν ἐνταῦθα.

Ἐν γενεᾷ αὐτοῦ ἐδοξάσθη, καὶ ἡ δόξα αὐτοῦ οὐκ ἐξαλειφθήσεται. Σοφ. Σειρ. μζ'. 8. 13.

§. α. Ἐμελλες ἄρα, Παναγιώτατε Πατριάρχα Γρηγόριε, ἀφ' οὗ μοι ἔδωκας πολλὰς πολλῶν λόγων ὑποθέσεις καὶ ἀφορμὰς, ἐμελλες, τέλος, νὰ κινήσῃς τὴν ἀσθενῆ μου γλῶσσαν καὶ εἰς τὸν ἐπιτάφιον λόγον σου. Καὶ πρόφην μὲν, ἐνδεδυμένος ἐπὶ τοῦ Πατριαρχικοῦ σου θρόνου πᾶσαν τὴν λαμπρότητα τῆς ἀξίας σου, μετ' ἐγκαρδίονες νὰ εὐαγγελίζωμαι τῆς θείας δικαιοσύνης τοὺς λόγους εἰς τὴν Μεγάλῃ σου Ἐκκλησίᾳ· ἀλλὰ τώρα, ξένος εἰς ξένην γῆν προκειμένος νεκρὸς, γίνεσαι Σὺ αὐτὸς ὑπόθεσις λυπηρῆς ἀκροάσεως εἰς τοὺς συνελθόντας· καὶ ἀντὶ νὰ ἐμψυχώσῃς, μακαρίζεις ἐξ ἐναντίας καὶ συγκόπτεις μου τὴν φωνήν, ἥτις ἐφυλάττετο, καθὼς φαίνεται, καὶ εἰς τὴν ξενιτείαν διωρισμένη διὰ τὸ πολυδάκρυτον τοῦτο ὑπόργημα. α *Φωνὴ θρηγοῦντος ἠκούσθη περὶ Σέ, καὶ φωνὴ ὀδυρομένου ἀνήγγειλε τὸν ἔπαιόν σου.*

§. β. Ἀλλὰ τί λέγω; πῶς, κυριευμένος ὑπὸ τοῦ πάθους, δὲν βλέπω τὴν λάμψιν, ἥτις περικυκλῶνει τὸν ἔνδοξον τοῦτον νεκρὸν; Ὅχι, Σεβασμιώτατε Πατριάρχα, δὲν ἀπέβαλες, ἀλλ' ἐμεγάλυνες, ἀλλ' ἐπλάτυνες, ἀλλὰ διαιώνισες μάλιστα τὴν δόξαν σου. Ἄν καὶ δὲν στολίζεις πλέον τὸν θρόνον τὸν Οἰκουμηνικόν, ἀλλὰ περιστάσαι μετὰ παρρησίας εἰς τὸν θρόνον τῆς Μεγαλοσύνης τοῦ Ἰψίστου· ἂν καὶ δὲν ἀρχεῖς πνευματικῶς εἰς τὴν Μεγάλῃ τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίᾳ, ἀλλὰ διαπρέπεις μακκριστικῶς εἰς τὴν Οὐράνιον Ἐκκλησίαν τῶν Πρωτοτόκων· ἂν καὶ δὲν σε περιστρέφει πλέον ἡ Ἄγιωτάτη σου Σύνοδος, ἀλλὰ περιστοιχοῦσι τὸ λείψανόν σου, ὡς στελέχη φοινίκων, σεβάσμιοι Ποιμένες καὶ Ἱερεῖς ἐκ μέρους τῆς Ἄγιωτάτης Συνόδου τῆς Ῥωσικῆς Ἐκκλησίας· ἂν καὶ δὲν ἐνταφιάζεις εἰς τὴν ἔνδοξον μὲν, ἀλλὰ στενάζουσιν ἤδη γῆν τῆς Ἑλλάδος, ἀλλ' ἐνταφιάζεις ἐνδόξως εἰς γῆν ἐλευθέραν, καὶ τιμᾶσαι λαμπρῶς ὑπὸ τε τῶν παρόντων ὁμογενῶν σου, καὶ ὑπὸ τῶν γενναίων καὶ θεοσεβῶν Ῥώσων, τῶν ὁποίων ἡ τῆς Πίστεως εὐσεβεία, συμπαροῦσα πρὸς τῶν νικηφόρων αὐτῶν ὀπλων τὴν ἰσχύν, ἡξέυρει νὰ τιμᾷ καὶ νὰ υπερασπίζεται δημοσίως τὰ θεῖα καὶ ἀνθρώπινα δικαιώματα.

§. γ. Πανιερώτατοι τῶν Ἀποστόλων διάδοχοι, ὅσοι συνελθόντες εὐλογεῖτε τὸν Ἰσαπόστολον· ἐσχώτατε Κόμη, ὅστις, δι' Αὐτοκρατορικῆς εὐτεβοῦς ἐπινεύσεως παρὼν μετ' ἄλλων ἐπισήμων Ἀξιωματικῶν τῆς Ῥωσσίας, τιμᾶς καὶ διατάττεις μεγαλοπρεπῶς,

τὴν κηδεῖαν τοῦ Μεγάλου τῆς Ἐκκλησίας Πατρός· ἐκλαμπρότατοι Πρίγκηπες καὶ ἡ ἄλλη σκυθρωπῶν τῶν Ἑλλήνων χορεία, ὅσοι ἔχομεν καύχημα τῆς εὐγενοῦς ἡμῶν δυστυχίας νὰ συνοδεύσωμεν καὶ νεκρὸν τὸν κοινὸν τῶν Ὀρθοδόξων Πατέρων εἰς τοῦτο τῆς Εὐσεβείας τὸ ἄσυλον· χριστιανοὶ ἀδελφοί· ἔλθετε νὰ θεωρήσωμεν διὰ τοῦ λόγου, πῶς ὁ Παναγιώτατος Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, Νέας Ῥώμης καὶ Οἰκουμηνικός Πατριάρχης Γρηγόριος, ἐδοξάσθη καὶ εἰς τὴν ζωὴν αὐτοῦ καὶ εἰς τὸν θάνατον, δόξαν ἀνεξάλειπτον. α *Ἐν γενεᾷ αὐτοῦ ἐδοξάσθη, καὶ ἡ δόξα αὐτοῦ οὐκ ἐξαλειφθήσεται.*

§. δ. Ὁ ρικῶν, ποιῶ αὐτὸν στίλον ἐν τῷ γαῶ τοῦ Θεοῦ μου, καὶ ἔξω οὐ μὴ ἐξέλθῃ ἔτι· καὶ ἐπιγράψω ἐπ' αὐτῷ τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ μου, καὶ τὸ ὄνομα τῆς Πόλεως τοῦ Θεοῦ μου, τῆς καινῆς Ἱερουσαλήμ, ἥτις καταβαίνει ἐξ Οὐρανοῦ ἀπὸ τοῦ Θεοῦ μου, καὶ τὸ ὄνομά μου τὰ καιρὸν (α). Ἰδοὺ, ἀγαπητοί, πῶς ζωγραφίζει τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον εἰς τὸ μυστηριώδες βιβλίον τῆς Ἀποκαλύψεως ὄλους τοὺς νικηφόρους καὶ δεδοξαμένους Ἴηρας τῆς Ἀρετῆς. Καθέκαστον αὐτῶν ὁ ἄμνος τοῦ Θεοῦ τὸν ὀνομάζει στίλον ὑψηλόν, ἀκλόνητον, σταθερὸν εἰς τὴν Ἐκκλησίαν του. Εἰς καθέκαστον ἐπιγράφει τρία ὀνόματα, σίντομον καὶ ὑψηλὴν ἐπιγραφὴν. Α, τὸ φοβερὸν ὄνομα τοῦ Θεοῦ, τὸ ὁποῖον φανερώνει τὴν πρὸς τὸν Θεὸν ἐγκάρδιον πίστιν. Β, τὸ ὄνομα τῆς νέας Ἱερουσαλήμ, τὸ ὁποῖον σημαίνει τὴν πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν τῶν πιστῶν θερμουργὸν ἀγάπην καὶ Γ, τὸ νέον ὄνομα τοῦ θεανθρώπου Ἰησοῦ, τὸ ὁποῖον ὑποδηλοῖ τὴν, εἴτε διὰ θλίψεων, εἴτε καὶ δι' αἵματος ἀκολουθίαν εἰς τὰ ἔχνη τοῦ Σωτῆρος μέχρι τέλους τῆς ζωῆς ἡμῶν. Ταῦτα τὰ ὀνόματα χαρακτηρίζουσι τοὺς καλλινίκους ἀθλητὰς τῆς Ἁγίας ἡμῶν Ἐκκλησίας· καὶ ταῦτα θεωρεῖσθε, ἀδελφοί, νοερῶς ἐπιγεγραμμένα εἰς τὸν αἰδίου Πατριάρχην Γρηγόριον· τὰ δύο πρῶτα ὀνόματα, εἰς τὸ ἔνδοξον τῆς ζωῆς αὐτοῦ στάδιον, τὸ δὲ τρίτον, εἰς τὸν δι' αἰῶνος εὐκλεσέστατον αὐτοῦ θάνατον. α *Ἐν γενεᾷ αὐτοῦ ἐδοξάσθη, καὶ ἡ δόξα αὐτοῦ οὐκ ἐξαλειφθήσεται.*

§. ε. α *Ἐν γενεᾷ αὐτοῦ ἐδοξάσθη.* Ὁλη ἡ δόξα καὶ ἡ τιμὴ τοῦ ἀνθρώπου θεμελιώνεται κυρίως εἰς τὴν πρὸς Θεὸν ἐγκάρδιον πίστιν. α *Πᾶσα ἡ τιμὴ, λέγει ὁ θεὸς Ἀπόστολος Πέτρος, Πᾶσα ἡ τιμὴ τοῖς πιστεύουσιν* (β). Τοῦτο τὸ δῶρον τὸ ὑψηλότατον καὶ θεϊότατον ἐμπιστεύει ὁ Θεὸς εἰς ἅπαντα τῆς ἀγίας αὐτοῦ ἐκλογῆς τὰ πολυδόξα σκεῦη, καὶ τοῦτο ἐξ ἀρχῆς ἐράνη καὶ εἰς τὴν γέννησιν, καὶ εἰς τὴν ἀνατροφὴν, καὶ εἰς τὴν πρόοδον τοῦ πανευκλεοῦς Πατριάρχου. Ἐκ γονέων γεννηθεὶς θεοσεβεστάτων, καὶ βυζάξας μετὰ τοῦ μητρῶου γάλακτος, καὶ τῶν τῆς Ὀρθοδοξίας δογμάτων τὸ νέκταρ, ἔδειξεν ἐξ ἀπαλῶν ὀνύχων ὅλα τὰ προτερήματα, ὅσα χαρακτηρίζουσι τὸν γενναῖον τῆς Πίστεως στρατιώτην. Ὅλος καιόμενος ὑπὸ τοῦ ἔρωτος τῆς σοφίας, ἥτις εἶναι καλὴ τῆς ἀμωμῆτου Πίστεως λάτρις καὶ σύμμαχος,

(α) Ἀποκ. Γ. 12. (β) Α. Πέτρ. Β. 7.

καὶ τοῦ λογικοῦ ἀνθρώπου χειραγωγὸς πρὸς τὸν Θεόν, ἀνεκράζεν ὁ ἀείμνηστος, ὡς ἄλλος Σολομὼν, πρὸς τὸν Ἰψίστον τῶν φῶτων Πατέρα. α *Δός μοι τὴν τῶν σῶν θρόνων πᾶρεδρον σοφίας, καὶ μὴ με ἀποδοκιμάσῃς ἐκ παίδων σου* (α). Καὶ ἀφ' οὗ ἐστήριξεν εἰσάπαξ τὴν ἑαυτοῦ καρδίαν εἰς τὴν πέτρην τοῦ θεοῦ φόβου, ὅστις ὑπάρχει πάσης σοφίας ἡ θεμελιώδης ἀρχὴ (β), ἔδραμεν εἰς τὰ Σχολεῖα, σπουδάξων νὰ κερδήσῃ τὸν θησαυρὸν τῆς γνώσεως τῶν θείων καὶ ἀνθρωπίνων πραγμάτων, τῶν ὁποίων ἐπλάσθη παρὰ Θεοῦ ὁ ἀνθρώπος θεωρός. Ἡ μεγάλη τοῦ νοῦς αὐτοῦ εὐφυΐα, καὶ οὐξ ὄττις, καὶ ἡ μνήμη, καὶ ἡ κρίσις ἦσαν πολλὰ μικρὰ προτερήματα, ὡς πρὸς τὴν σωφροσύνην, καὶ μετριότητα, καὶ χρηστότητα, διὰ τῶν ὁποίων ἐγένετο καλὸν παιδείας παράδειγμα καὶ εἰς τοὺς πεπαιδευμένους καὶ εἰς τοὺς ἀπαιδευτούς. Ἀληθῶς, ἡ γνώσις φυσιοῦ, κατὰ τὸν θεῖον Ἀπόστολον. Εὐρίσκονται πολλοὶ ἄνθρωποι εἰς τὸν κόσμον, αἵτινες, ὅσον κερδαίνουσιν ἀπὸ μέρους τῆς μαθήσεως καὶ τῶν γνώσεων, ἄλλο τόσον χάνουσιν ἀπὸ μέρους τῆς μετριοφροσύνης. Ἀλλ' ὁ Γρηγόριος, ὅσον ἐπροχώρει εἰς τὴν σοφίαν, τόσον ἐγνώριζε τὴν οὐδαμινότητα τοῦ ἀνθρώπου, τόσον ἐταπεινόθετο ἐμπροσθεν εἰς τὴν ἀένανον πηγὴν τῆς Οὐρανίου σοφίας, τῆς ὁποίας ἔφερε τὰ κάλλιστα γνωρίσματα. α *Ἡ ἀνωθεν σοφία, λέγει ὁ θεὸς Ἰάκωβος, πρῶτον μὲν ἀγνή ἐστίν, ἔπειτα εἰρηρική, ἐπιεικὴς, εὐπειθή, μετὴ ἐλέους καὶ καρπῶν ἀγαθῶν, ἀδιάκριτος καὶ ἀνυπόκριτος* (γ).

§. ς. Τοιοῦτος ὁ Γρηγόριος ἐφάνη πανταχοῦ, ὅπου ἂν ἔκαμε τὰς σπουδὰς· Πελοπόννησος, ἡ πατρίς αὐτοῦ, καὶ τὸ ἅγιον Ὄρος καὶ ἡ Πάτμος, καὶ ἡ Σμύρνη ἐθαύμασαν τὰ προτερήματα τῆς κοσμιωτάτης αὐτοῦ νεότητος. Παντοῦ, ὅπου ἂν ἦσαν δούλοι τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς σοφίας ἐργάται, ἔτρεχεν ὁ Γρηγόριος. Ἐγίνοντο περὶ Πίστεως καὶ Ἀρετῆς συνομιλίας ψυχαφελεῖς; ἐκεῖ ὁ Γρηγόριος. Ἐτύγχανον συναναστροφαὶ πονηραὶ καὶ διεσθαρμῆναι; ἄφαντος ὁ Γρηγόριος. Ὁμοῖος τῷ ἄστρῳ τῆς αὐγῆς, διέτρεχε τοῦ βίου τοῦτου τὴν πολυπλάνητον νύκτα, παρακολουθῶν τὸν ἥλιον τῆς θείας σοφίας καὶ προπορευόμενος ἐμπροσθεν τῆς ἡμέρας τῆς Ἀρετῆς.

§. ζ. Ἀλλὰ, τέλος, ἡ Πρόνοια τοῦ Ἰψίστου, τῆς ὁποίας ὁ δάκτυλος ὀδηγεῖ καθέκαστον εἰς τὸν δρόμον τῆς ἑαυτοῦ σωτηρίας, ἀνάγει καὶ τὸν Γρηγόριον εἰς τὸ ἔργον, ὅπου προώρισεν αὐτόν, ἵνα δοξασθῇ λαμπρότερον. Ὁ Γρηγόριος εἰς τὴν Σμύρνην ἀγκαλιζέται τὴν ἀνωτάτω φιλοσοφίαν, ἐκδύεται τὸ ἀγγελικὸν σχῆμα, χειροτονεῖται διάκονος, προχειρίζεται ἱερεὺς, καὶ μετ' ἄλιγον προδιβάλλεται εἰς τὴν Μητρόπολιν τῆς Σμύρνης, ὅπως ὑπερηστήσῃ δημοσίως ὡς ἐγκαρδίως ἠγάπα Θεόν. Εἰς ταύτην τῆς ζωῆς αὐτοῦ τὴν ἐποχὴν, τὸ βαθύς ἐν αὐτῷ ἐγγεγραμμένον ὄνομα τοῦ Ἰψίστου παρευθὺς ἐξέλαμψε φαινοῦς καὶ φλέγοντας χαρακτῆρας. Ὡς ἄλλος Σαμουὴλ, ἀφιερωμένος ἐκ βρέφους εἰς τὸν Θεόν, ἐνθουσιᾷ καὶ νὰ

(α) Σοφ. Σολ. Θ. 4. (β) Παροιμ. Α. 7. (γ) Ἰάκωβ. γ. 17.

εὐαριστήσῃ τὸν Θεόν. Διδάσκει, συμβουλεύει, ἐλέγχει, παρακαλεῖ, γίνεται τὸ πᾶν εἰς τὸ λογικὸν αὐτοῦ ποιμνιον, ὅπως ἐκπληρώσῃ πρεπόντως τοῦ ὑψηλοῦ ἐπαγγέλματος τὰ καθήκοντα. Ὁφθαλμὸς τῆς Ἀσίας, μεγαλόπολις Σμύρνη, Σὺ κίρυξον τούτου σου τοῦ Ποιμένος τὰς ἀγαθοεργίας, τὰς ὁποίας σπεύδων ὁ λόγος δὲν μοι συγχωρεῖ κατὰ μέρος νὰ ἀπαριθμήσω. Κάλλιστοι Ναοὶ τῆς καλῆς ἐκείνης πόλεως, διότι Σὺς μόνον δὲν δύναμαι νὰ παρατρέξω σιωπῶν· Ναοὶ μεγαλοπρεπεῖς, τοὺς ὁποίας ἀνήγειρεν ἐκ βάθρων ὁ Γρηγόριος μετὰ πολλῶν κινδύνων, ὅσους ὑπέμεινε ὑπὲρ τῆς Πίστεως ὑπὸ τῶν ἀγρίων τῆς Πίστεως ἐχθρῶν· σὺς διὰ τῶν θείων ἀσμάτων κηρύξατε πανταχοῦ τὸν ζῆλον τῆς εὐσεβείας τοῦ Γρηγορίου. Ἄγγελοι οὐράνιοι οἵτινες παρεστέκεσθε ἀοράτως εἰς τὰς ἀναίμακτους αὐτοῦ θυσίας, καὶ ἀνεφέρετε εἰς τὸν θρόνον τοῦ Ἰψίστου, τὸ θυμίαμα τῶν ἁγίων αὐτοῦ προσευχῶν, Σὺς, ὁ φιλόνητρος πνεύματα, παραστήσατε καὶ εἰς τὸν ἡμέτερον νοῦν τὴν ζῆσιν τῆς καρδίας ἐκείνης, ἥτις, τετρωμένη ὑπὸ τοῦ βέλου τοῦ θεοῦ πόθου, ἀνυψόντο εἰς τὴν θεωρίαν τῶν τῆς Πίστεως μυστηρίων. Σὺς, ὁ καθαρῶτατος νόος, ἐβλέπετε συχνάκις προγεόμενα τὰ τακερὰ τῶν δακρύων αὐτοῦ βεῖθρα, διὰ τῶν ὁποίων ἐξέπλυνε καθ' ἑκάστην τὰς τῶν ἀμαρτημάτων κηλίδας, ὅσας ἡ ἀνθρωπίνη ἀσθένεια ἄφινε ἀπὸτε νὰ σκιαζῶσι τὴν ἀγαθὴν αὐτοῦ καρδίαν. Ναι, Χριστιανοί, καὶ εἰς αὐτὰς τὰς ἐναρέτους ψυχὰς εἰσχωρεῖ πολλάκις ὁ λεπτός καὶ ἐπιβουλος τῆς ἀμαρτίας κοινορτός, ἀπὸ τῆς ὁποίας τοῦ βύπου οὐδεὶς ἄνθρωπος καθαρὸς ἐστίν εἰς τὴν γῆν, αὐτὸν ἂν μία ἡμέρα ὑπάρχῃ ὁ βίος αὐτοῦ (α), καθὼς εἶπε τὸ Πνεῦμα τὸ Ἅγιον διὰ τοῦ Ἰωβ. Ἀλλ' αὐτοὶ οὗτοι οἱ ἐνάρετοι ἄνδρες τόσον σεβασμιώτεροι γίνονται, ὅσον προθυμότερον σπουδάζουσιν εἰς τὴν ἐρευναν καὶ διόρθωσιν τῶν σφαλμάτων αὐτῶν. Ἡ περὶ ταῦτα προσεκτικὴ θεωρία καὶ διάγνωσις, ἥτις ἐστὶ βᾶσις ἐν ταῦτῳ καὶ φύλαξ τῆς μετριοφροσύνης, δὲν τοὺς ἀφίνει νὰ ἀπομακρύνωνται παντάπασιν ἀπὸ τῆς ἀρετῆς· τοιαύτη τις, ἀγαπητοί, εἶναι ἡ φύσις τῆς ἀνθρωπίνης ψυχῆς· ὡς καὶ αὐταὶ τῆς αἰ ἀρρώστιαί τῆ βοήθουσιν ἵνα μὴ ἀποθάνῃ. Ἄς φρίζωμεν ὅσοι λησμονοῦντες ἐκυτοῦς καὶ τὸν Θεόν, ἐξετάζωμεν καὶ κρίνομεν ὡς καὶ τὰ μικρὰ τῶν ἄλλων παραπτώματα. Παρατηροῦμεν τὸ μικρὸν καὶ κοῦφον ἀγυρον, ὅπου σκιαζει τὰ βλέφαρα τοῦ πλησίον, μὴ προσηχόντες εἰς τὴν μεγάλην δοκὸν, ἥτις ἐπιβαρύνει τὴν ἡμετέραν κεφαλὴν, ἐπαπειλοῦσα τὸν ψυχικὸν ἡμῶν ὄλεθρον. Ἄνθρωπε Χριστιανέ! α *Τὶ βλέπεις τὸ κάρπος, τὸ ἐν τῷ ὀφθαλμῷ τοῦ ἀδελφοῦ σου, τὴν δὲ ἐν τῷ σῷ ὀφθαλμῷ δοκὸν οὐ κατανοεῖς* (β).

§. η. Ἀλλ' ὁ ἱερός Γρηγόριος, ἐνδοξὸς διὰ τὰς ἀρετάς, ἐδοξάξετο καὶ διὰ τὴν τῶν σφαλμάτων αὐτοῦ διόρθωσιν. Συμβαίνει ποτὲ πολιτικὴ διχόνοια μετὰ τῶν τῆς Σμύρνης Χριστιανῶν. Εἰς μάτην ὁ Ἀρχιερεὺς ἐσπούδασε νὰ τοὺς εἰρηνεύσῃ· οἱ ἄνθρωποι

(α) Ἰωβ. ΙΑ. 8. (β) Ματθ. ζ. 3.

μανθάνουσι και συνειθίζουσιν εύκόλως τὰ πάντα, πλὴν τῆς ἡσυχίας και τῆς ἐξ αὐτῆς εὐδαιμονίας αὐτῶν. Παρεσβήτη λοιπὸν ὁ Γρηγόριος εἰς τὸ ἕτερον τῶν ἀντιδιαφερομένων μερῶν, και, κατὰ δυστυχίαν, τὸ ἀδικώτερον· ἀλλ' εὐθὺς γνωρίζει τὸ παράπτωμα. Ὅθεν κατ' αὐτὴν αὐτοῦ τὴν ἱερὰν Μητρόπολιν, ἡμέραν ἑορτάστιμον, συνηγμένου πολυαριθμοῦ λαοῦ, πρῶτον μὲν δημηγορεῖ περὶ εἰρήνης και ὁμοιοῦς, και ἔπειτα καταβάς ἀπὸ τοῦ θρόνου, φορῶν τὴν ἀρχιερατικὴν αὐτοῦ στολὴν, τὸ σχῆμα ταπεινῶς, τὴν καρδίαν συντετριμμένως, πλήρως δακρύων τοὺς ὀφθαλμούς, ὁμολογεῖ τὸ ἀμάρτημα, και προσπίπτει, και ζητεῖ παρὰ πάντων τὴν συγχώρησιν. Τοῦτο τὸ ὑψηλὸν τῆς ταπεινοφροσύνης αὐτοῦ κίνημα συνεκλόνησε τὰς καρδίας τῶν διαφερομένων, και τὰς ἀνέλυσε εἰς δάκρυα, και τὰς συνεχώνευσε εἰς ὁμόνοιαν και εἰρήνην. Τοσαύτη ὑπῆρχεν ἡ εὐαισθησία τῆς συνειδήσεως αὐτοῦ, και ἡ γνησία πρὸς τὸν Θεὸν και πρὸς τὸν πλησίον ἀγάπη. Καὶ τοιοῦτος εἶναι ὁ χαρακτηριστὴρ τῶν ἀζῶν τοῦ Παναγίου Θεοῦ λειτουργῶν. Τοῦτων ἡ ἀρετὴ, χωρὶς ὄγκου, χωρὶς ὑποκρίσεως, χωρὶς τινος ἐπιτηδεύσεως ἐπεκτεινομένη πρὸς τὰ ἔμπροσθεν, ἐφ' ὅσον αἰσθάνεται τὴν ἀσθένειαν τῆς ἀνθρωπίνης καρδίας, ἐπὶ τοσοῦτον γίνεται φιλανθρωποτέρα· και ἡ μεταξὺ τῆς συνειδήσεως και τῆς προαιρέσεως αὐτῶν ἐπικρατοῦσα γλυκερὰ συμφωνία τοὺς καθιστᾷ, και εἰς αὐτὰ τὰ παραπτώματά των, διδασκάλους τοῦ λαοῦ, τὸν ὁποῖον ἐνεπιστεύθησαν παρὰ Θεοῦ νὰ κυβερνῶσιν, ὄχι περισσότερον διὰ τοῦ λόγου, παρὰ διὰ τῶν πειστικωτάτων παραδειγμάτων τῆς ἐναρέτου ζωῆς αὐτῶν. Ἀλλὰ φθίνει πλέον, ὁ Γρηγόριος, ἡ κατὰ μέρος ποιμαντορία σου. Ἀνάβα εἰς τὸν θρόνον τὸν Οἰκουμηνικόν, ὅθεν μέλλει νὰ ἐκλάμψῃ φαινώτατον εἰς ὅλους και τὸ ὄνομα τῆς νέας Ἱερουσαλὴμ, τὸ ὁποῖον ἐπέγραψεν εἰς τὴν ἱερὰν σου καρδίαν ὁ Ἄμνος τοῦ Θεοῦ. « Καὶ ἐπιγράψω ἐπ' αὐτῷ τὸ ὄνομα τῆς πόλεως τοῦ Θεοῦ, τῆς καιρῆς Ἱερουσαλὴμ ».

§. θ. Ἡ Ἀποστολικὴ και ἀνατολικὴ Ἁγία και Μεγάλη τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησία, ἡ Μητὴρ πασῶν τῶν Ἐκκλησιῶν, και καθολικὴ Νομοθέτρια τῆς Ὀρθοδοξίας ἐπιζητεῖ τῆς δόξης αὐτῆς ἀνάλογον Πατριάρχην. Ὁ θρόνος τῶν Γρηγορίων και Χρυσοστόμων και Γενναδίων ἀπαιτεῖ τὸν ἀξίον τούτων διάδοχον· και ἰδοὺ φωνὴ τοῦ Οὐρανοῦ και φωνὴ τῆς Ἀγιωτάτης Συνόδου προσκαλεῖ τὸν Σμύρνης Γρηγόριον εἰς τὴν Πατριαρχικὴν ἐπίσκεψιν τῆς νέας Σιών, τῆς μυστικῆς πόλεως τοῦ Θεοῦ. Ἀναβαίνει λοιπὸν ὁ Πατριάρχης, ὡς ἄλλος Μωϋσῆς, εἰς τὸ ὄρος τὸ ὑψηλὸν μετὰ δόξης, ὥστε νὰ μεταδίδῃ εἰς τὸν λαὸν τοῦ Θεοῦ τὰς θείας διαταγὰς. Ἐνδεσδυμένος, ὡς ἄλλος Ἀαρὼν, τὴν Πατριαρχικὴν αὐτοῦ στολὴν, και φορῶν εἰς τὸ στήθος ἐγγεγραμμένον τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ, και τὸ τῆς ἁγίας αὐτοῦ πόλεως, εἰσέρχεται εἰς τὰ ἄδυτα, και ἐξέρχεται εἰς πνευματικὴν τῶν λαῶν αὐτοῦ θεραπείαν. Εἰς τοῦτο τὸ ὑψηλὸν αὐτοῦ λειτουργικὸν μὴ φαίνεται παρόμοιος τῆς μυστικῆς ἐκείνης ἀμάξης, τὴν ὁποῖαν εἶδεν ἐν πνεύματι ὁ Προφήτης Ἰε-

ζεκιήλ (α). Πνεῦμα πυρῶδες και φωτεινὸν ἐμφύχονεν ἐκεῖνο τὸ πολύτροχον και πτερωτὸν ὄχημα· και ὁ μὲν ἀπὸ ἐσχίζετο ὑπὸ τὰ κουφότατα αὐτοῦ ἔγνη, οἱ δὲ ἐμφύχοι τροχοὶ ἀνέβαινον μετέωροι, και κατέβαινον προσγειότεροι ἀκολουθοῦντες τὴν ἰσχυρὰν τοῦ πνεύματος ὁρμήν. Παρομοίως και ὁ τρισόλιθος Πατριάρχης, ὀδηγούμενος ὑπὸ τοῦ πνεύματος τοῦ Θεοῦ, πότε μὲν ἀνέβαινον εἰς τὴν θεωρίαν τῶν ἐπουρανίων και ὑπερφῶν μυστηρίων, πότε δὲ πάλιν κατέβαινον εἰς τῆς πρακτικῆς εὐσεβείας τὰς ἀγαθοεργίας. Ἠγρόπνει, ἔτρεχεν, ἐπέτα πρὸς πάσας τῶν Ὀρθοδόξων λαῶν τὰς ἀνάγκας, ἔχρειάζετο Ἀρχιερέως τινος ἐκλογῆς; ὁ Γρηγόριος ἔτοιμος νὰ κυρῶσιν τὸν ἀξιώτερον εἰς ποιμαντορίαν ψυχῶν. ἔχρειάζετο ναῶν οἰκοδομῆς, ἢ ἄλλου τινος κοινωφελούς ἀγαθοῦ σύστασις; ὁ Γρηγόριος δραστήριος νὰ τὸ κατορθώσῃ. ἔχρειάζετο ὑπεράσπισις ἀδικουμένων; ὁ Γρηγόριος πρόθυμος νὰ θυσιάσῃ, ἂν τύχῃ, και τὴν ἰδίαν ἐξουσίαν ζωῆν. Πεπιστευμένος τὴν μέριμναν πασῶν τῶν Ἐκκλησιῶν, ἐγένετο τοῖς πᾶσι τὰ πάντα, ἵνα τοὺς πάντα, ἢ πάντως τις αὐτοῦ σώσῃ. Ποσάκις ὁ αἰοιδίμως καταπαλάσειεν ἀνδρείως, ἢ φρονίμως ὀκνηρόντι προσταγὰς τυραννικῆς, αἰτινῆς ἀπέβλεπον εἰς καταφρόνησιν τῆς Ἐκκλησίας τοῦ Χριστοῦ. Πόσους ἰδρώτας ἔχυσεν ἵνα διατηρήσῃ τὰ προνόμια τῆς Ὀρθοδοξίας, διὰ τῶν ὁποῖων και εἰς τὴν κοσμικὴν αὐτῆς δουλείαν περιεχαράκωσεν αὐτὴν ἡ πρόνοια τοῦ Ὑψίστου. Ἀνῆγειρεν ἐκ βάθρων τὸ Πατριαρχεῖον κατὰ τὴν ἐνδεχομένην λαμπρότητα. Συνέστηκεν ἐν αὐτῷ τυπογραφεῖον πρὸς εύκολωτέραν τῶν τῆς παιδείας φώτων μετάδοσιν εἰς τὸ πνευματικὸν αὐτοῦ ποιμνιον. Ἐξέδωκε θεσμίσματα και τόμους συνοδικούς ἀφορῶντας εἰς τοῦ κλήρου τὴν κοσμιότητα και τὴν εὐζωίαν τῶν Χριστιανῶν. « Ἐγένετο ὡς ἀστὴρ ἐωθρινὸς ἐν μέσῳ νεφέλης, και ὡς Ἥλιος ἐκλάμπων ἐν ταῷ Κυρίῳ » (β).

§. ι. Πολλὰ και καλὰ και μεγάλα ὑπῆρξαν, ἀγαπητοί, τὰ παραδείγματα τῆς ἀρετῆς τοῦ αἰοιδίμου τούτου Πατρός. Τὸ τῶν Ἑλλήνων Ὀρθοδόξων γένος, τὸ σεβάσιμον και εἰς αὐτὸν αὐτοῦ τῆς δυστυχίας τὸν ζυγόν, εὗρεκε τὸν Πατριάρχην Γρηγόριον κοινὸν Πατέρα και προστάτην ἀνάγκων εἰς τὰς πολλὰς αὐτοῦ και βραβεῖας ἀνάγκας. Πόσον ἀόκνης και μεγαλοπρεπῶς ὁ ἀειμνηστὸς διέλαμπε μετὰ τῆς Ἀγιωτάτης Συνόδου, θεραπεύων τὰς ποικίλας τῶν κατὰ τόπους Ἐπισκοπῶν περιστάσεις και στηρίζων τοὺς ἱερούς τῆς Εὐσεβείας και δικαιοσύνης χρηρημούς. Μεταξὺ τῆς Συναγωγῆς τῶν, ὡς εἶπεν ὁ Προφήτης, κατὰ χάριν Θεῶν προσεζάρχων ὁ Πατριάρχης ἔφερε τὴν εἰκόνα τῆς Δικαιοσύνης τοῦ Θεοῦ, ὅστις ἐφίσταται ἀοράτως εἰς τοὺς ἱερούς μάστιγα Συλλόγους, και κρίνει και αὐτοὺς τοὺς σεβασμίους Κριτὰς. « Ὁ Θεὸς ἔστη ἐν συναγωγῇ Θεῶν, ἐν μέσῳ δὲ Θεοῦ διακρινεῖ » (γ). Πόσον δὲ πάλιν ἠπίως και ταπεινῶς ἤκουε τὰς ἀπλάστους τῆς εἰλικρινείας φωνάς· πόσον πρῶως και πατρικῶς ὑπεδέ-

(α) Ἰεζεκ. Α. (β) Σειρήν. Ν. 6. (γ) Ψαλμ. πβ. 1.

χετο και διήλλαττε τοὺς διαφερομένους· πόσον ὑπομονητικῶς και γενναίως ὑπέφερε τὰς πολλὰς τῆς ἀρετῆς αὐτοῦ δοκιμὰς· πόσον τελευταῖον προθύμως και φιλανθρωπῶς διεσκόρπισε πανταχοῦ τὰς εὐεργεσίας. Ἄ, και ἂν ἦτο δυνατόν νὰ ἀκουσθῶσιν ἐνταῦθα πᾶσαι τῶν ὑπ' αὐτοῦ εὐεργετημένων πτωχῶν αἱ φωναὶ πρὸς εὐλογίαν τοῦ περικλεοῦς αὐτοῦ ὀνόματος· ὦ, ποῦ εἶθε χῆραι, και ὄρφανὰ, και πρηνεῖς τὰς ὑποῖας δειψότες; Ποῦ εἶθε πένητες; πείνης τάξεως και ἄγνωστοι και γνωστοί; Πτωχοὶ, ἀοικοὶ, πεινῶντες, ἀρρώστοι, παραλυτικοὶ, λελωθέντες, ἐλεεινὰ τῆς ἀνθρωπότητος λείψανα! Σεῖς, ἂν ἦθε πρηνεῖς, διὰ μόνων τῶν στεναγμῶν σὰς ἠθέλετε πλεῖστον λαμπρότατον τοῦ φιλοπτώχου Πατριάρχου ἐγκώμιον. Σεῖς και μνημονεύετε και κηρύττετε και εἰς τὴν γῆν και εἰς τοὺς οὐρανοὺς τὰς ἀειμνηστῶν εὐεργεσίας τοῦ ἱεροῦ τούτου τῶν Ὀρθοδόξων Πατρός. « Ἐσκόρπισεν, ἔδωκε τοῖς πένησιν, ἡ δικαιοσύνη αὐτοῦ μένει εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ αἰῶνος ».

§. ια. Ταιουτοτροπος, ἀδελφοί μου, ὁ κλεινὸς Γρηγόριος; ἐδοξάσθη εἰς τὴν Πατριαρχικὴν αὐτοῦ ζωὴν, δεικνύων ἐγγεγραμμένον εἰς τὴν ἐξουσίαν τῆς καρδίας τοῦ Θεοῦ, και τὸ ὄνομα τῆς καιρῆς Ἰερουσαλὴμ. Δις ἐξεβλήθη τῆς Πατριαρχείας ὁ μακάριος, ὡς ἄλλος Χρυσόστομος, ὑπὸ τῆς ἐξουσίας τοῦ σκότους. Δις ἀπῆλθεν εἰς τὸ τοῦ Ἄθωνος ὄρος, οὐχ ἵνα ἠτυχᾷ ἀργῶς, ἀλλ' ἵνα μεταλλάξῃ τοὺς πολυπόνοους ἀγῶνας. Ἐκεῖ ἐγένετο τύπος και ὑπογραμμὸς τῆς μοναχικῆς πολιτείας. Ἐκεῖ συνέγραψε τὰ ἐκδοθέντα και ἄλλα ἀνεκδοτὰ ψυχωρελῆ συγγράμματα. Ἐκεῖ ὁμοιούμενος πελεκάνι ἐρημικῶς, κατὰ τὸν Προφήτην, ἐπανήρχετο πάλιν ὡς ἀστὴρ ὑψηπέτης εἰς τὴν Πατριαρχικὴν αὐτοῦ καθέδραν, ἐπίσης ποθεινὸς και γλυκὺς, καθὼς μετὰ τὴν συνειρήνην ὁ Ἥλιος. Ἀλλὰ τελευταῖον, ἐπὶ τῆς τρίτης αὐτοῦ Πατριαρχείας εἰς τὴν ὁποῖαν ἦλθε, καθὼς φαίνεται, μόνον και μόνον ἵνα ἀποθάνῃ ὑπὲρ Χριστοῦ, ἔδειξε μᾶλλον ἐκπεφασμένως και τὸ τρίτον ὄνομα τὸ ὑπὲρ πᾶν ὄνομα, τὸ προσκηνητὸν και ὑπερύμνητον ὄνομα τοῦ Θεοῦ Ἰησοῦ, τὸ ὁποῖον προεγράψεν εἰς τὴν αὐτοῦ καρδίαν διὰ τῶν θλίψεων, ἐμελλεν ἵνα λαμπρυνθῇ και διὰ τοῦ μαρτυρικοῦ αὐτοῦ αἵματος, και καταστήσῃ τὴν δόξαν αὐτοῦ ἀνεξάλειπτον. « Ἡ δόξα αὐτοῦ οὐκ ἐξαλειφθήσεται ».

§. ιβ. Δὲν εἶναι χρεια νομίζω, ἀγαπητοί, νὰ ἀποδείξω εἰς τὰς χριστιανικὰς ἀκοάς σας, ὅτι σύμπας οὗτος ὁ κόσμος, και ἐπὶ πᾶσιν ὁ ἄνθρωπος διοικεῖται κατὰ τὰς αἰωνίους βουλὰς τῆς Προνοίας τοῦ Παντεπόπτου Θεοῦ. Ὁ βασιλεὺς τῶν αἰώνων ἐκρίζωνει και φυτεύει Βασιλείας, ταπεινώνει και ἀνιστᾷ ἔθνη, κρατεῖ τοῦ Ἥλιου τὸν δρόμον, διασχίζει θαλάσσας, ἀφανίζει γαίας, συγκλονεῖ τὴν φύσιν ὅλην διὰ τοὺς ἐκλεκτοὺς αὐτοῦ θεράποντας. Ἀπὸ ταύτης τῆς ἀνεξερευνητοῦ τῶν θείων κριμάτων ἀβύσσου ἐξεβράχῃ και ὁ παρὼν πολιτικὸς τῆς Ἑλλάδος κλονισμὸς ἐπὶ τῆς τρίτης Πατριαρχείας τοῦ Γρηγορίου. Ἰχνησεν ἡ τῆς ἐπαναστάσεως σάλπιγξ, και εὐθὺς μάχη, και τρόμος, και φρίκη διεσκορπίσθη παντοῦ

παντοῦ ὄπλα, παντοῦ φόνος, παντοῦ αἰμάτων αἵματα βᾶπτουσι και μεθύουσι τῆς Βασιλευούσης τὸ ἔδαφος. Ὁ γηραιὸς Πατριάρχης, ὕτον ἰδύνατο, και ὅσον ἠκούετο, ἔτρεχεν ἵνα οἰκονομήσῃ τὰς ἀνοικονομήτους και φοβεράς περιστάσεις τοῦ ἔθνους· και ἐν τούτῳ τὸν ἠκολούθει κατόπιν, βηματίζουσα βήματα μεγάλα, ἡ δόξα τοῦ μαρτυρίου. Ἦλθεν ἡ μεγάλη ἐβδομάς και ὁ γενναῖος Γρηγόριος, μεταξὺ μυρίων βαρβαρικῶν ὄπλων και κραυγῶν και σφαγῶν, ἐτέλεσεν εύλαθῶς τὴν ἀκολουθίαν τῶν κοσμοσωτηρίων παθῶν, δακρύων συγχρόνως και τῶν θλιβομένων ὁμοφύλων τὰ πάθη. Εἰσίσταται δὲ τέλος και ἡ ἐνδοξὸς ἡμέρα τῆς Ἀναστάσεως, και συναντᾷ μετ' αὐτῆς ὁ φαινώτατος τῆς δόξης αὐτοῦ ἦλιος. Ἐκτελέτας μετ' ἀκρας γαλήνης τοὺς ἱερούς τῆς Ἀναστάσεως ὕμνους, ἐλειτοῦργησε τὴν ἐσχάτην ἐπὶ γῆς ἱερουργίαν, και ἔφαρχεν ἐπὶ τῆς ἁγίας τραπέζης τὸ τελευταῖον Πάσχα τὸ μυστικόν, περὶ τοῦ ὁποῦ, καθὼς ὁ Δεσπότης και Διδάσκαλος Χριστὸς, ἰδύνατο και αὐτὸς ὁ μακάριος νὰ εἴπῃ πρὸς τοὺς συνιερουργοῦντας Ἀρχιερεῖς και ἱερεῖς· « Ἐπιθυμία ἐπιθύμησα τοῦτο τὸ Πάσχα φαγεῖν μετ' ὑμῶν προτοῦ με παθεῖν » (α).

§. ιγ. Μόλις ἐξῆλθεν ἀπὸ τῆς Ἐκκλησίας. Ἀλλ' ὦ Θεὸ Ὑψίστε! ἀνύψωσον ταύτην τὴν ὄρην και τὸν νοῦν μου και τὴν φωνὴν, ὅπως δυναθῶ νὰ παραστήσω πρὸς τὴν σεβάσιμην ταύτην ὁμήγουρην τοῦ Πατριάρχου τὴν γενναϊότητα. Μόλις ἐξῆλθεν ἀπὸ τῆς Ἐκκλησίας, και ἰδοὺ τῆς ἀσεβείας οἱ ὑπερέται τὸν ἀρπάζουσι βιαίως, ἐμβάζουσιν εἰς ἄχαρι πλοῖον, και καταβιβάζουσιν εἰς σκοτεινὴν φυλακὴν, ὅπου ἐκ τοσοῦτων αἰώνων ἀκούονται συχοὶ τῆς βασιανίζομένης ἀνθρωπότητος στεναγμοί. Ἐκεῖ εὐρίσκει ὁ Πατριάρχης τὴν ἁγίαν αὐτοῦ Σύνοδον δεδεμένην εἰς ἀλύσεις και πάσχουσαν και αὐτὴν ὑπὲρ τῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας. Ἐκεῖ, ἐκεῖ εἰς τὸ σκοτεινότερον χάος ἀνέλαμψεν ἡ μεγαλοπρέπεια τῶν πολυτίμων λίθων τοῦ θυσιαστηρίου, ὄχι πλέον εἰς τὴν ἱερατικὴν αὐτῶν λαμπρότητα, ἀλλ' εἰς τὴν μαρτυρικὴν αὐτῶν γενναϊότητα. Ἐκεῖ ὁ Ἄγγελος τοῦ Ὑψίστου, ἐν ᾧ τοὺς ἱεράρχους ἐνίσχυεν ἀοράτως πρὸς τὸ τοῦ μαρτυρίου ποτήριον, φαίνεται ὅτι ἔλεγε συγχρόνως πρὸς τοὺς ἀγίους αὐτῶν βασιανιστὰς· « Ἐἰ ἄνδρες αἰμάτων· τί στρεβλόνετε, και μαστίζετε και καταζαίνετε τοὺς νέους Ἱερομάρτυρας; Ποῖα βράσανος, ἢ θάνατος, ἢ ζωὴ θέλει τοὺς χωρίσει ἀπὸ τῆς ἀγάπης τοῦ Χριστοῦ; Ποῖον ἀγαθόν, ἢ ποῖον κακὸν τῆς παρουσίας ζωῆς δύναται νὰ βιάσῃ τούτους νὰ ἀλλάξωσιν τὴν ἀμώμητον πίστιν πρὸς τὴν ἀσέβειαν, εἰς τὴν ὁποῖαν τολμάτε μικροὶ νὰ τοὺς προσκαλῆτε; εἰς μάτην κουράζετε και τὰς βλασφημίας γλώσσας και τὰς αἰμοχαρεῖς χειρὰς σας. Ὅσον πλέον τοὺς βασιανίτες τόσον πλέον θέλετε καταισχυθῆ· τόσον πλέον θέλετε λαμπρύνει τὴν πορφύραν τῆς Ἐκκλησίας, τὴν ὁποῖαν ἐβύψαν πρότερον διὰ τοῦ αἵματος τοσοῦτων Μαρτύρων οἱ ἀσέβεις πατέρες σας. Ἀλλ' ὅμως πληρώσατε και σεῖς τὸ μέτρον τῶν προγόνων σας. Τὸ ποτήριον τῆς

(α) Λουκ κβ. 13.

θείας ὀργῆς γεμιστά το μέχρι στεφάνης, ὅπως ἐπέλθῃ κατὰ τῶν κεφαλῶν σας πᾶν αἷμα δίκαιον, ἐκχυθέν ἀπὸ τῆς ἀλώσεως, μέχρι τῆς ἐλευθερώσεως τῆς νέας Σιών, τῆς πόλεως τοῦ Θεοῦ. »

§. ιδ. Ἀλλὰ τέλος ἀπέκαμον οἱ βασιανισταὶ πρὶν ἀποκάμῃ τῶν βασιανισμένων Ἀγίων ἢ καρτερία. Ἀφρίζοντες, καὶ λυσσῶντες, καὶ βλασφημοῦντες οἱ ἄνομοι σύρουσιν αὐτοὺς εἰς τὸν τόπον τῆς καταδίκης. Πλήθος ἄμετρον ἀσεβῶν συρρέουσι πανταχόθεν, τῶν ὁποίων αἱ θηριώδεις κραυγαὶ ἀναβαίνουν εἰς εἰς τὸν αἰθέρα. Ἀλλ' οἱ γενναῖοι ἱερομάρτυρες ἀφορώντες εἰς τοὺς οὐρανοὺς, καὶ βλέποντες, ὡς ὁ πρωτομάρτυς Στέφανος, τὴν περιμένουσαν αὐτοὺς δόξαν, προσεύχονται πρὸς τὸν Θεὸν ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας, διδάσκουσι τοὺς διώκτας, εὐλογοῦσι τοὺς ὑπερασπιστὰς αὐτῆς, καὶ δέχονται, τέλος, εὐχαρίστως τὸν δι' ἀγχόνης πολυώδυνον θάνατον. Δι' ὅλης τῆς τριήμερου Ἀναστάσεως ἐκρέματο ἐπὶ ξύλου ὁ Παναγιώτατος Πατριάρχης μετὰ τῶν τριῶν κορυφαίων τῆς Ἀγίας Συνόδου καὶ μετέπειτα παραδίδονται εἰς τοὺς Ἑβραίους τὰ πολυάθλα αὐτῶν σώματα ἐπὶ σκοπῇ νὰ τὰ ἐμπαιξῶσι καὶ οὗτοι, καὶ νὰ δειξῶσι καὶ τώρα, ὅτι αὐτοὶ εἶναι οἱ υἱοὶ τῶν σταυρωσάντων τῆς δόξης τὸν Κύριον. Τελευταῖον, τὰ σεβάσματα λείψανα, περισυρμένα εἰς τὰς ὁδοὺς, ἐβρίθθησαν εἰς τὴν θάλασσαν. Καὶ ὁ μὲν ἱερός Διονύσιος, ὁ τῆς Ἐφέσου σεβασμιώτατος Ποιμενάρχης καὶ τῆς Ἑλλάδος αἰδίδιμος εὐεργέτης, ἀνευρεθεὶς ὑπὸ χειρῶν εὐσεβῶν, ἐτάφη, καθὼς λέγουσιν, ἔξω πού τοῦ Σταυροδρομίου, ἵνα παραμένῃ εἰς τὴν ἑαυτοῦ πατρίδα διηκεκῆς Ἐφορος, καὶ διὰ τῶν πρὸς Θεὸν αὐτοῦ προσευχῶν συνεργῶς εἰς ταχύτεραν ἐλευθέρωσιν τῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, κατὰ τῆς ὁποίας « Πύλαι ἁδου οὐ κατισχύσουσι (α), »

§. ιε. Σὲ δὲ, Παναγιώτατε Πατριάρχα, δοξασθέντα διὰ τοῦ μαρτυρίου, σὲ ὠδήγησαν ἔτι πορρωτέρω ἡ θεία Πρόνοια, βουλομένη νὰ ἐπεκτείνῃ ἐπὶ πλέον τὴν ἄδυτον δόξαν τῆς Ἐκκλησίας. Αυτόματος, ἀγαπητοί, μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἀνέβδῃ ἐκ τοῦ βυθοῦ τῆς θαλάσσης ὁ Πατριάρχης, κράζων καὶ νεκρὸς τὰ προφητικὰ ἐκεῖνα λόγια « Ἀπὲρψάν με εἰς βύθος καρδίας θαλάσσης, καὶ ἐκ τῶν ἀβύσσων ἀνήγαγέ με, καὶ ἐν τῇ βουλῇ σου ὠδήγησάς με, καὶ μετὰ δόξης προσελάθου με (β). Ὀχούμενος ἀσφαλῶς, ὡς ὁ Πέτρος, εἰς τῆς θαλάσσης τὰ νῶτα, καὶ ὑπηρετούμενος ὑπὸ γαλιλίων κυμάτων ὁ τρισόλιθος νεκρὸς ἀντιπλέει πρὸς τὰ ρεύματα, καὶ καταφεύγει ὑπὸ τὸν Σταυρὸν τῆς ἀνικητοῦ σημαίας τῶν Ρώσων, πλησιάζας, εἰς τὸ πλοῖον ἀνδρῶς ὁμογενοῦς ἀγαθοῦ καὶ θεοφιλοῦς. Ὁ εὐλαβὴς Σκλάβος, οὗ τινος τὸ ὄνομα θέλει μνημονεύεσθαι εἰς τὴν ἱστορίαν πολὺ λαμπρότερον παρὰ τὸ ὄνομα τῆς φιλανθρωποῦ γυναικὸς ἐκεῖνης, ἥτις ἔθαψεν εἰς τὴν Μεγαρίδα τὰ λείψανα τοῦ ἐναρέτου Φωκίωτος, ὁ εὐλαβὴς παραβοσκίμος βλέπει τὸν Πατριάρχην, τὸν γνωρίζει, τὸν ἀρπάζει, τὸν περιστέλλει, τὸν μετακομίζει, τὸν ἐμπιστεύει εἰς τοῦτο τὸ ἄσυλον τῆς εὐσεβείας,

νεκρὸν ἀφθονοῦ δι' ὅλου σχεδὸν μηνὸς διαμείναντα καὶ ἀκράτον. Ἢ βάθος πλοῦτου τῆς θείας Προνοίας ἀνεξερεύνητον. Ἐδῶ, ἀδελφοί μου, παρατηρήσατε τὴν οἰκονομίαν τῆς σοφίας τοῦ Θεοῦ. Πολλὰ πόλεις καὶ χωρὶ καὶ πρῶην εὐλογήθησαν ἐκλεχθεῖσαι Θεοθεν εἰς ξένων ἁγίων λειψάνων οἰκητήρια. Τὰς Λιπάρας ἐδιόλεξεν εἰς πρόσκαιρον κατοικίαν τοῦ ἱεροῦ αὐτοῦ λειψάνου ὁ Ἀπόστολος Βαρνάβας. Εἰς τὴν νῆσον τῶν Κορυφῶν διεύθυνε τὰς τρίβους αὐτοῦ δεξὰ θαλάσσης ὁ θεοφόρος ἅγιος Σπυρίδων καὶ ὁ ἱερός Γρηγόριος ἐξελέξατο τὴν Ὀδησσόν. Ἀλλὰ τὸ ἔτι θαυμαστότερον, ὅτι τώρα, μετὰ τοσοῦτους αἰῶνας ἀνανέοι πάλιν ὁ Πατριάρχης δι' ἐξωτερικῶν σημειῶν τὸν μεταξὺ τῆς Γραικικῆς καὶ Ρωσικῆς Ἐκκλησίας ἐσωτερικῶν καὶ ἀδιάσπαστον σύνδεσμον. Πρὸ ἐννέα περίπου αἰῶνων ἦνωσε μετὰ τῆς Ὀρθοδοξίας καὶ γάμος τὰς δύο ταύτας Ἐκκλησίας. Ὁ φιλόχριστος τῶν Ρώσων βασιλεὺς, ὁ ἅγιος Βασίλειος ὁ Βλαδῆμιρος ἔλαβε καὶ τὸ βάπτισμα καὶ τὴν νύμφην αὐτοῦ ἐκ τῆς Κωνσταντινουπόλεως, καὶ ἐκ τῆς Κωνσταντινουπόλεως εἶδεν ἡ Ρωσσία συγχρόνως καὶ τὸ φῶς τῆς πίστεως καὶ τὴν πρώτην ἑαυτῆς εὐσεβῆ Βασίλισσαν, τὴν μακαρίαν Ἄνναν τὴν Πορφυρογέννητον. Καὶ τότε μὲν ἐνημεροῦσα ἡ Γραικικὴ Ἐκκλησία παρέδιδε γάμους καὶ ὑμεναίους καὶ εὐσεβῆ βασιλῆα Κωνσταντινουπόλεως ὡς ἐνέχυρον τῆς ἑαυτῆς ἀγάπης εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τὴν Ρωσικὴν. Ἀλλὰ τώρα τεθλιμμένη παραδίει πάλιν εἰς τοὺς κόλπους αὐτῆς ἄλλον ἀνάλογον θησαυρὸν, τὸν Πατριάρχην τῆς Κωνσταντινουπόλεως. « Πρὸς σέ, μοὶ φαίνεται, ὅτι » λέγει ἡ σεβασμία αὐτῆς μήτηρ πρὸς τὴν ἀγιωτάτην » καὶ Ἀποστολικὴν αὐτῆς θυγατέρα, πρὸς σέ, φιλάττη μου ἀδελφῆ, ἀποστέλλω καὶ τοῦτον τὸν θησαυρὸν μου. Εἰς τῆς ἐνεστώσης ὁδύνης μου τὰς ἡμέρας, » Σὺ εἶσαι ἡ παραμυθία μου, ἡ ἀνάπαυσις τῶν κροτάφων μου, ἡ Προστάτρια τῶν δικαιωμάτων μου. » Ὁ ἱερός οὗτος Πατὴρ σφαγισθεὶς ὑπὸ τῶν διωκτῶν » τῆς Πίστεώς σου, προσέρχεται εἰς τὴν σκέπην σου » νεκρὸς, πρέσβυς καὶ ἰκέτης ὑπὲρ τῆς εὐσεβείας, » διακομμένης καὶ περιυβριζομένης εἰς ὅλον αὐτοῦ τὸ » ἔθνος, τοῦ ὁποίου πολλὰ πολλάκις μέλη πιστῶς » σὲ ὑπερέτησαν. Ἰπὸδεξαι, Ἀδελφῆ μου τὸν Πατρι- » ἀρχην μου εὐλαβῶς, ὡς διάδοχον τῶν πρώτων τῆς » Ὀρθοδοξίας Σου διδασκάλων καὶ μνημόνευε τῶν » δεσμῶν μου (α), τοὺς ὁποίους ὑπομένω, ἕως ἂν » πληρωθῶσι καιροὶ ἔθνων (β).

§. ις. Καὶ τῷ ὄντι ἡ ἀγιωτάτη Ἐκκλησία τῶν Ρώσων ὑπήκουσε τῆς ὀδυρομένης Μητρὸς τὰς φωνάς. Ὁ θεόχριστος τοῦ Ἁγίου Βλαδῆμιρου διάδοχος, καὶ ΤΡΙΣΣΕΒΑΣΤΟΣ ὑπερασπιστὴς τῆς καθολικῆς τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, ὁ Εὐσεβέστατος καὶ Κραταϊστάτος Ἀυτοκράτωρ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΠΑΥΛΙΔΗΣ, ἐν ᾧ φυτεύει τὰ τρόπαια τῶν μεγάλων Αὐτοῦ ἀρετῶν καὶ ἔξω καὶ ἐντὸς τῆς ἀχανεστάτης Αὐτοῦ Ἐπικρατείας, εἰς τὴν ὁποίαν πώποτε δὲν ἔδωκε ὁ ἥλιος, ἐν ταύτῃ ἀμιλλᾶται καὶ πρὸς τοὺς εὐσεβεστάτους

Αὐτοῦ Προπάτορας κατὰ τὰ ἔργα τῆς εὐσεβείας. Ἡ Βασιλικότης καὶ μεγαλόδοξος Αὐτοῦ δεξιὰ ἀγιάζεται καὶ τώρα διὰ τῶν θεοφιλῶν καὶ θαυμάσιων Αὐτῆς εὐεργεσιῶν. Στολιζέει λαμπρῶς τὸν αἰδίδιμον Πατριάρχην πολυτιμώτατα ἄμφια, τιμᾷ τὴν ἱεράν αὐτοῦ κηδεῖαν διὰ δαπάνης ἀφθονωτάτης, ἀναλαμβάνει γενναίως καὶ εὐεργετῆ πατρικῶς τοὺς ταλαιπώρους Ἕλληνας, τοὺς μετὰ τοῦ Πατριάρχου καταφυγόντας ὑπὸ τὰς πτέρυγας τοῦ ἀπτήτου τῆς αὐτοῦ Ἀυτοκρατορίας αἵματος. Ἡ δὲ Ἀγιωτάτη διοικοῦσα Σύνοδος τῆς Ρωσσίας ὑποδέχεται τὸν ἱερωτάτον νεκρὸν εἰς τοὺς κόλπους τῆς Ἐκκλησίας, καὶ διὰ τῶν ἁγίων αὐτῆς λειτουργῶν στεφανώνει τὸν τάφον αὐτοῦ περιβάλλουσα τὰ σεμνὰ καὶ ὅσια τῆς εὐσεβείας παράσημα. Οἱ γενναῖοι Ρῶσοι δεκνύουσι ὅλον τῆς εὐσεβείας τὸ σέβας πρὸς τὸν κοινὸν τῶν Ὀρθοδόξων Πατέρα. Ἡ Ὀδησσὸς πλουτίζεται. Ὁ σταυρὸς θριαμβεῖ. Τὸ ὄνομα τοῦ Ἰησοῦ ἀναμνησθῆται, καὶ δι' αὐτοῦ δοξάζεται καὶ ἀπαθανῶν ὁ αἰδίδιμος Πατριάρχης, δόξαν ἀνεξάλειπτον. α' Ἐν γενεᾷ αὐτοῦ ἐδοξάσθη καὶ ἡ δόξα αὐτοῦ οὐκ ἐξελειφθήσεται ».

§. ιζ. Δοξάζου λοιπὸν, ἀείμνηστε Γρηγόριε, καὶ εἰς τὴν γῆν, καθὼς εἰς τοὺς οὐρανοὺς. Ἀναπαύου τὸ μὲν ἱερόν σου λείψανον εἰς τὴν Ὀδησσόν, τὴν δ' ἁγίαν σου ψυχὴν εἰς τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν. Ἐκεῖ μετὰ τοῦ Πατριάρχου Ἀβραάμ καὶ πάντων τῶν ἁγίων Ἱεραρχῶν, ἐκεῖ ἐμπροσθεν εἰς τὸν θρόνον τοῦ Ἀρνίου, ἐνδεδυμένος τὴν λευκὴν τῆς ἀθωότητος στολήν, τὴν ὁποίαν ἐλεύκανας διὰ τοῦ αἵματος τοῦ Ἀρνίου καὶ τοῦ αἵματος τοῦ μαρτυρίου σου, κράτει τὸν φοινικὰ τῆς νίκης, καὶ δι' ἐξολόγει τῆς δόξης τὸν Κύριον. Καὶ τὸ αὐτοσχέδιον τοῦτο καὶ πρὸς τὰς παρούσας περιστάσεις συστενοῦμενον καὶ μικρὸν τῶν μεγάλων ἀρετῶν σου ἐγκώμιον εὐμενῶς ἀποδεχόμενος, ἐπίβλεψον ἱλαρὸς ἐπὶ τοὺς ὁμογενεῖς σου, καὶ ἐμπνευσον εἰς τὰς καρδίας αὐτῶν τὴν πρὸς ἀλλήλους ὁμόνοιαν, καὶ συμπάθειαν καὶ ἀγάπην.

§. ιη. Ναί, ἀδελφοί μου, κάτοικοι καὶ πάροικοι τῆς Ὀδησοῦ, πρὸς ὑμᾶς στρέφω τὸν λόγον, διότι Σεῖς, φαίνεται, ὅτι ἔχετε χρεῖαν πλέον τῶν ἄλλων, καὶ μάλιστα κατὰ τὸ παρὸν, νὰ σᾶς ἐνθυμίση κανεὶς τὰ καθήκοντά σας, ὅσα ὁ καιρὸς συγχωρεῖ νὰ ἀναφερθῶσιν. Ἀδελφοὶ ἀγαπητοί, ἀγαπᾶτε ἀλλήλους. Μικρὰν πλέον ἀπὸ τοῦ μέσου σας ὁ φθόνος, ἡ μνησικακία, ἡ υπερηφανία, ἡ πλεονεξία, ὅλα τὰ ἄγρια πάθη, ὅσα διακόπτουσι τῆς πρὸς ἀλλήλους ἀγάπης τὸν σύνδεσμον. Εἶναι ἀνομία μεγίστη, καὶ μάλιστα εἰς τὰς πενθίμους ταύτας ἡμέρας τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῆς Πατρίδος, νὰ κατατρώγητε ἀλλήλους, ἀνισθητοῦντες εἰς τὰς τοῦ γένους κοινὰς συμφορὰς. Ἐνθυμήθητε, ὅτι ἡ πικρὰ διχόνοια κατέστησε πτώματα ἐλεεινὰ τοὺς προπάτορας ἡμῶν. Στρέψατε τοὺς ὀφθαλμοὺς σας τριγύρω σας, καὶ ἴδετε τὰ θύματα, ὅσα διέφυγον τῆς παμφάγου ῥομφαίας τὸ στόμα. Οἱ ἀδελφοί σας οὗτοι, αἰκοί, γυμνοί, τραυματίαι, κεχωρισμένοι ἀπὸ τῶν ἰδίων αὐτῶν τέκνων, διεσπαρμένοι ἀπὸ τῶν ἐσφαγμένων αὐτῶν συγγενῶν, καταφεύγου-

σιν εἰς τὸ ἄσυλον τῆς θεοστηρίτου πολέως ταύτης, καὶ ζητοῦσιν ἐν ταύτῃ τὴν βοήθειάν σας. Ἰπὸδεξασθε τούτους εἰς τὰς ἀγκάλας σας, παρηγορήσατε τὴν τεθλιμμένην αὐτῶν ψυχὴν, συμμερίσθητε γενναίως τὴν μεγάλην συμφορὰν αὐτῶν, σεβόμενοι τὸν Θεὸν τῆς Ἀγάπης, καὶ ἀκολουθοῦντες τὰ ἔργα τῶν λαμπρῶν τῆς Ἀυτοκρατορικῆς φιλανθρωπίας παραδειγμάτων, ὅσα λάμπουσι πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν σας. Ἐσοχώτατε Κόμη! Πόσον καλλύνεις τὸ λαμπρὸν σου ἀξίωμα, γινόμενος ἀξιώτατον ὄργανον τῆς εὐσπλαγχνίας, τὴν ὁποία ὁ Εὐλογημένος ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ἐπιγέει πρὸς τοὺς ἐνταῦθα καταφυγόντας δυστυχεῖς Ἕλληνας. Ὁ ἄοκνος ζήλος σου πρὸς παραμυθίαν αὐτῶν εἶναι ἐν τῶν περι τὸν θρόνον τὸν αὐτοκρατορικὸν ἀξιοτιμῶν σου λειτουργημάτων, τὸ ὅποιον καθιστᾷ τὸ ὄνομά σου ἐπίσημον καὶ μετὰ τῶν εὐεργετῶν τῆς Ἑλλάδος. Ἡ γενναῖότης ἐπὶ τῆς καρδίας καὶ σοῦ καὶ τῶν ἄλλων τῶν κατὰ σὲ φιλανθρωπῶν ἀνδρῶν, ἀναφάνεται ὡς ἴρις παρηγορητικὴ μετὰ τῶν σκοτεινῶν τῆς δυστυχίας νεφῶν, τὰ ὅπῃα συσπιάζουσι τὰ δεδακρυμένα πρόσωπα τῶν ξένων Ἑλλήνων, ὅσοι κατέφυγον ἐκ τοῦ κατὰ μέρος κατακλυσμοῦ τῆς Πατρίδος εἰς τὸ ὑψηλὸν ὄρος τῆς Ρωσικῆς προστάσιας. Ἀδελφοὶ Ἕλληνας, εὐγνωμονεῖτε πρὸς τὰς τοιαύτας ἀγαθουργίας, τοῦ Τρισσεβάστου ΜΟΝΑΡΧΟΥ, ὃς τις, ὡς ἄλλος ἥλιος, σᾶς ζωογονεῖ καὶ σᾶς περιθάλλει ἐντὸς τῆς Ἐπικρατείας αὐτοῦ καὶ δεῦτε συμφώνως ἐπάρατε τὰς ψυχὰς σας μετὰ τῆς ἀσθενοῦς μου φωνῆς πρὸς τὸν Ἰψιστον ἡμῶν Πατέρα, ἵνα ἐπικαλεσθῶμεν τὴν ἀπειρον αὐτοῦ εὐσπλαγχνίαν.

§. ιθ. Ὁ Θεὸς τοῦ ἐλέους, ἐπουράνιος τῆς κτίσεως Βασιλεὺς! ἐπίβλεψον ἐξ οὐρανοῦ, καὶ ἴδε τὴν κίκωσιν τοῦ λαοῦ σου. Ἐως πότε, Κύριε, μέλλει νὰ ἐξυβρίξῃ παναθέσμως εἰς τὸ πανάγιόν σου ὄνομα ὁ βάρβαρος ἐχθρὸς τοῦ Σταυροῦ; Ἐως πότε θέλει χύνει τὸ ἄθρον αἷμα τῆς ἐκλεκτῆς σου κληρονομίας; Κύριε τῶν Δυνάμεων, ἴδου βλέπεις τὴν μανίαν τῶν καθ' ἡμᾶς Ἀσσυρίων, τὴν ἁγίαν Σιών σου κατέσκαψαν, τοὺς ἱεροὺς σου ναοὺς ἐσεβήλωσαν, τὰς σάρκας τῶν ὁσίων σου προσέβριψαν εἰς τὰ θηρία τῆς γῆς καὶ θαλάσσης. Ἴδου, Δέσποτα, ἐσμικρύνθημεν παρὰ πάντα τὰ ἔθνη, ἐγεννήθημεν ὄνειδος παρὰ τοῖς ἐχθροῖς σου, ἐλογίσθημεν ὡς πρόβατα σφαγῆς (α). Διὰ τὰς ἀμικροτίας ἡμῶν μᾶς ἐδειξας πολλὰ καὶ σκληρὰ, μᾶς ἐψώμισας δάκρυα καὶ πικρίαν, ἐπότισας ἡμᾶς οἶνον κατανύξεως. Ἀλλ' ἱκανούσθω, Κύριε, ἡ ὀργή σου. Ὁ Κύριε σώσον δὴ, ὃ Κύριε εὐδώσον δὴ. Μὴ παραδώῃς ἡμᾶς εἰς τέλος, καὶ μὴ ἀποστήσῃς τὸ ἔλεός σου ἀπ' ἡμῶν, διὰ πάντας τοὺς ἡγαπημένους Ἁγίους σου, καὶ διὰ τοὺς νέους σου Μάρτυρας. Ὁ Θεός, ὁ Θεὸς τῶν Πατέρων ἡμῶν, ὁ ποιήσας τὰ ἔνδοξα πάντα, ὁ κτίζων νέα ἐκ παλαιῶν, καὶ τὸ πᾶν ἐκ τοῦ μηδενός, ὁ δημιουργήσας ἐκ σκότους τὸ φῶς, καὶ ἀνιστῶν ἐκ τῶν τάφων τοὺς νεκροὺς εἰς ἐλευθερίαν, ἀστραψὸν τὸ κράτος τῆς παντοδυναμίας σου. Ράξον τὴν ὀργὴν σου ἐπὶ τὰ ἔθνη τὰ μὴ γινώσκοντά Σε. Ἀπό-

στελλον τὸν Ἄγγελόν σου σωτήρα τοῦ τεταπεινωμένου λαοῦ σου. Βασιλεῦ Ἄγιε, ἐπάκουσον τῆς φωνῆς τῆς δεήσεως ἡμῶν καὶ τὸν χριστόν σου, τὸν πιστόν καὶ φιλανθρωπότατον Αὐτοκράτορα στερέωσον, δόξασον, κραταίωσον. ὑπόταξον ὑπὸ τοὺς νικηφόρους Αὐτοῦ πόδας πάντα ἐχθρόν καὶ πολέμιον ἀπὸ περάτων ἕως περάτων, ἕως οὐ ἀνταγαιρεθῆ ἡ Σελήνη (α). Τὸ φιλάδελφον ἔθνος τῶν γενναίων Ῥώσων εὐλόγησον, τὴν πόλιν ταύτην καὶ πᾶσαν πόλιν τῶν πιστῶν ἀβλαβεῖς διατήρησον, καὶ πάντα τοὺς εὐσεβεῖς λατρευτάς τοῦ ὀνόματός σου παράλαβε εἰς τὴν βασιλείαν σου. Ἀμήν.

ΔΙΑΦΟΡΑ.

—οοο—

ΑΡΤΕΣΙΑΝΟΝ ΦΡΕΑΡ. Εἰς Πασι, παρὰ τοὺς Παρισίους, ἀνεσκάφη φρέαρ ἀρτεσιανόν ὑπὸ τοῦ Πρώσου μηχανικοῦ Κινδ, ἀξιολογώτερον πάντων τῶν μέχρι τοῦδε γενομένων. Αἱ ἐργασίαι τῆς ἀνασκαφῆς διήρκεσαν ἐξ ἕτη καὶ ἐννέα ἡμέρας, ὅσον σχεδὸν ἄλλοτε καὶ αἱ τοῦ φρέατος τῆς Γρενέλλης εἰς τὴν πόλιν τῶν Παρισίων.

Τὸ μὲν φρέαρ τοῦ Πασι ἔχει βάθος 585 μέτρων καὶ 50 ἑκατομῆτρων, τὸ δὲ τῆς Γρενέλλης 645 μέτρων· τὸ τῆς Γρενέλλης ἔχει 30 ἑκατομῆτρων διάμετρον εἰς τὸ στόμιον, τὸ δὲ ἄλλο ἐνὸς μέτρον· τὸ τῆς Γρενέλλης ἀναβρῖει 1800 λίτρας ὕδατος ἀνά λεπτόν τῆς ὥρας, τὸ δὲ τοῦ Πασι 15,000 μέτρα κυβικά ἐντὸς 24 ὥρων, 130 ἑκατόλιτρα ἢ 15 ἑκατομμύρια λίτρων ἀληθῆς ποταμῶς βέων εἰς τὴν πεδιάδα τοῦ Πασι· ἀναπηδᾷ δὲ εἰς ὕψος μέγιστον (6).

Τὸ ὕδωρ τοῦ φρέατος τοῦ Πασι καπνίζει, εἶναι πρασινωπὸν, ἔχει ἄμμον καὶ διαλύει τὸ σαπῶνιον· ἔχει δὲ καὶ θερμοκρασίαν 28 ἢ 30 βαθμῶν. Ὅταν καθαρῶς ὁ βυθὸς καὶ γίνωσι καὶ ἄλλα τινα ἔργα, ὡς εἰς τὸ φρέαρ τῆς Γρενέλλης, τὸ ὕδωρ θά γίνῃ διαυγέστατον.

ΑΚΑΤΑΠΟΝΤΙΣΤΟΝ ΠΛΟΙΟΝ. Καὶ ἄλλο ἀξιὸν λόγου ἔργον ἐγένετο ἐσχάτως εἰς Παρισίους, τὸ ὀπίον, ἂν εὐδοκίμησῃ ἐντελῶς, θά εἶναι μέγα εὐεργέτημα πρὸς τὴν ἀνθρωπότητα· ὁ Κ. Μοῦ ἐφεῦρε πλοῖον ἀκαταπόντιστον. Κατὰ τὸ σύστημά του τὸ πλοῖον, καὶ ἂν ἀνατραπῆ, δὲν μένει ἔχον τὴν τρόπιδα ὑπὲρ τὴν θάλασσαν, ἀλλ' ἀμέσως ἐπανέρχεται εἰς τὴν πρώτην θέσιν, ἀποβάλλον ὄλον τὸ εἰσεῦσαν ὕδωρ.

(α) Ψαλμ. σά 7.

(6) Αἱ γὰρ καὶ περιγραφαὶ λέγουσιν ὅτι τὸ ὕδωρ τοῦτο τοσούτην ὀρυγὴν ἔχει ἀναβρῖον, ὥστε ἀναβαίνει εἰς «53 ἀτμοσφαιρας». «Τὴν λέξιν «ἀτμοσφαιρα» οἱ Γάλλοι μεταχειρίζονται καὶ ὡς μέτρον ἐνδύμεως. Ἐπειδὴ δὲ τὸ ὕψος τῆς περὶ ἡμᾶς ἀτμοσφαιρας λογίζεται κατὰ μέσον ὅρον εἰκοσι λευγῶν, ἔπεται, ἐὰν δὲν σφάλλωμεν, ὅτι τὸ τοῦ ὕδατος τοῦ Πασι δὲν εἶναι ὀλιγώτερον τῶν 1000 λευγῶν.

Αἱ δοκιμαὶ ἐπανεληθήθησαν πολλάκις καὶ πάντοτε ἐπέτυχον. Κατὰ τὴν τελευταίαν, γενομένην εἰς τὸν Σηκουάναν, τὸ πλοῖον περιεῖχεν ὀκτὼ ἄνδρας, καλῶς δεδεμένους εἰς αὐτὸ ἀνατραπὲν δὲ ἐβυθίσθη, εἰδείξε τὴν τρόπιδα, καὶ ἀνεφάνη μετὰ τοὺς δοκιμαστάς, περιστραφέν ἐξ ὀλοκλήρου περὶ τὸν ἀξῶνα αὐτοῦ.

Ὁ τρόπος τῆς κατασκευῆς εἶνε εἰσέτι ἀγνωστος, διότι ὁ ἐφευρέτης δὲν τὸν ἐδημοσίευσεν· φαίνεται ὅμως ὅτι τὸ ἀκαταπόντιστον πλοῖον θά εὐεργετήσῃ, ὡς εἵπομεν, τὴν ἀνθρωπότητα· διότι εἰς Ἀθήρην ἐγένοντο πολλαὶ δοκιμαὶ αἰτινες εὐχαρίστησαν τοὺς εἰδήμονας.

ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΙΣ. Δύο ἐκπαιδευτηρίων, τοῦ μὲν τῶν ἀρρένων πρὸ τριῶν ἐτῶν καθιδρυθέντος, τοῦ δὲ τῶν κορασιῶν ἐσχάτως συστηθέντος, μνημονεύομεν ἐνταῦθα μετὰ πολλῆς προθυμίας. Τὸ πρῶτον εἶναι τὸ ὑπὸ τοῦ ἡμετέρου προξένου, τοῦ ἀξιοτίμου Κ. Γκιώνη συντηρούμενον ἐν Γαλατσίῳ, περὶ οὗ πολλάκις ἐγράψαμεν εἰς τὴν Πανδώραν. Κατὰ τὴν ὑπ' ὄψιν ἡμῶν ἐκθεσίαν 131 μαθηταὶ ἐδιδάχθησαν ἐντὸς τοῦ τελευταίου σχολικοῦ ἔτους ὑπὸ 15 διδασκάλων τὰ μαθήματα τοῦ ἀλληλοδιδακτικοῦ, τοῦ ἐλληνικοῦ καὶ τοῦ γυμνασίου. Ἐκ τούτων δὲ 87 μὲν ἦσαν Ἕλληνας, 19 δὲ Ῥουμάνοι, 16 Βούλγαροι, 4 Ἰσραηλίται, 4 Γερμανοὶ καὶ 1 Ἀγγλος. Ἐκ τῶν διδασκόντων ἀναφέρομεν ἰδίως τὸ ὄνομα τοῦ Γυμνασιάρχου καὶ διευθυντοῦ Κ. Παρήσιαδου, περὶ οὗ καὶ πέρυσιν ἐγράψαμεν, τὸ τοῦ ὑπαδιευθυντοῦ Κ. Α. Βενιέρρα, Ἕλληνας μουσοτραפוῦς, ἀρχαίου φοιτητοῦ τῶν ἡμετέρων ἐκπαιδευτηρίων, καὶ τὸ τοῦ φιλέλληρος Κ. Ἐρρίκου Ματθαίου, τὸν ὀπίον ἐγνωρίσαμεν κατὰ τὰ τελευταῖα ἔτη καὶ ἐκ τῶν συγγραμμάτων καὶ ἐκ τῶν φιλελληνικωτάτων αὐτοῦ διαβιβῶν. Πόσης ὠφελείας καὶ τιμῆς πρόξενον εἰς τὸ ἐλληνικὸν ἔθνος εἶναι τὸ ἐκπαιδευτήριον τοῦτο, ἐννοεῖ εὐκόλως ἕκαστος ἡμῶν διὰ καὶ πρέπει νὰ εὐγνωμονῶμεν καθὼς Ἕλληνας πρὸς τὸν ἱδρυτὴν πρὸ πάντων, ὡς καὶ πρὸς τὸν δραστηρίως συνεργῶντα Κ. Κ. Ζαμάνην, καὶ νὰ εὐχόμεθα ὅπως κατορθώσῃ νὰ κατανικήσῃ ὅλα τὰ ἐμπόδια, καὶ μάλιστα τὰ χρηματικά.

Εἰς τὴν ἐκθεσίαν ταύτην ἀνέγνωμεν καὶ προσολιαν τοῦ πανοσιωτάτου ἀρχιμανδριτοῦ Κ. Εὐγενίου τοῦ Ξεροποταμινοῦ, πρὸ μικροῦ ἐξάρχου πατριαρχικοῦ εἰς Ἀλεξάνδρειαν, ἀνδρὸς πεπαιδευμένου καὶ ἐναρέτου, εἰς ὃν ἀνήκεν ἡ πατριαρχικὴ ἐκείνη ἔδρα.

Τὸ δὲ Παρθενագυεῖον συνεστήθη ἀρτίως εἰς Κωνσταντινούπολιν ὑπὸ τῆς Κ. Ἀθηνᾶς Παγκάλου, θυγατρὸς τοῦ πολλὰ μὲν ὑπερεπήσαντος ἐπὶ τοῦ ἀγῶνος τὴν πατρίδα καὶ δαπανήσαντος ὑπὲρ αὐτῆς Ἰω. Παγκάλου, παραγκωνισθέντος δὲ μετ' ἀνιλοῦς ἐπιμονῆς, καὶ καταδικασθέντος νὰ ζητήσῃ, γέρον ἤδη, ἄσπον εἰς τὰ ξένα. Ἡ Κ. Ἀθ. Παγκάλου εἶναι ἐκ τῶν πεπαιδευμένων καὶ σεμνοβίων ἐκείνων παρθένων, ὅσαι τιμῶσι τὰς Ἑλληνίδας. Ἐπειδὴ δὲ καὶ ζῆλον ἀπειρον ἔχει, δὲν ἀμφιβάλλομεν ὅτι τὸ ὑπ' αὐτῆς διευθυνόμενον ἐκπαιδευτήριον θέλει ἀκμάσει καὶ παράξει καρποὺς γλυκεῖς καὶ γενναίους.